

קונטראס
שאלות ותשובות
באיו חזון

עשה"כ
באים חזון יפרע עם ושומר תורה אשרהו (משל כי יח)
ועשה"כ
ובני פריצי עמר ינשאו להעתיד חזון ונכשלו (דניאל יא יד)

בירורי הלכה
של טפוקות שנולדו מומנו
עם קונטרם אחרון
מכתביהם
מהגאון הקדוש מהר"ר אלהנו וופרץ זללה"ה הי"ד
 ומהגאון אדוננו בעל חזון איש זללה"ה

ויצא לאור ע"ש בני ישובות
כדי לזכות בו את השירדים אשר ה' קורא
בני תורה יראי ה' וחושבי שמו מבקשי אמת
ושוב להעלימו מעיני מחרחרי ריב ורודפי פוליטיקה

פעיה"ק ירושלים טובב"א

שנת ה' תשכ"ט

להשיג לפי הכתובת:
ירושלים ת. ד. 5069

חיפה ת. ד. 5355

מפתחות

הקדמה

[גם יבהיר קצת מדרכי בירור ההלכה, ומדרבי הכרעה בין הסברות, ומדרבי הזרירות בכבוד החולק].

סימן א בדין השתתפות בבחירה לכנסת.
(מכتب אל אדם גדול שכח שמצויה להשתתף ומקשה עליו ד' קושיות).

סימן ב בעניין חנ"ל
(תשובה הגדול הנ"ל).

[גם יבהיר קצת דעתו בעניין שותפות אגויי ופאגי, ודין רבני הרבנות הראשית, ודין הטוענים האומרים שהמדינה היא אחלה דגאולה].

סימן ג בעניין חנ"ל.
(עוד מכتب מהגדול הנ"ל).

סימן ד בעניין חנ"ל.
(משיב על טעמי ההיתר ומישב דעת האוסרים).
[גם יבהיר חידוש בדיון קבלת לה"ר, ודין הטוענים בעיקרי הדת, ויישוב לשיטת הרמב"ם בזה].

סימן ה בדיון השתתפות בבחירה לעיריה או מועצה מקומית, וגם לכנסת. — מי שחוosh שפנוי הפסד אם רשאי לעשות א"ע כבוחר ויכנס לקובה שלבחירה ויטול נייר חלך לקלפי. — אם יש להחמיר יותר באשה הכוורת.
[גם יבהיר אם מותר להכנס לבית הקורי כנסת כדי לברוח מפני הנחש או לשאר צרכיהם].

סימן ז מי שנגור עליו רבו שישתתף בבחירה למועצה מקומית מה יעשה.

סימן ז אם להתגרות במלכות בני פריזיו עמנו.
(תשובה לשאלת חכמי תימן מהעולם החדשים).

סימן ח דין מועצת גדולי התורה, ומה כהה יפה מצד הדיון.

סימן ט דין ההליכה אל הכוון המערבי ושאר מקומות הקודש
שבכשומם בני פריצי עמנו, אם איסור או היתר או מצוה. —
הנזכרן של בני פריצי עמנו אי חשוב נם. — מה דין ההודאה
שקבעו ליום כ"ח איר.

מבטים קצריים

סימן י' המדינה אינה אתחלתא דגולה. הרעיון היסודי של המדינה
הוא מינות.

סימן יא' צורות הגלות הן עונש מן השמים. הרעיון הלאומי הוא הפרק
אמונתנו. השיטה הדתית-לאומית אין לה רעיון כלל.

סימן יב' שאין לשנות בו"ז כלום אף בלשון הפוטים והזמירות. שאסור
לפרשם הצלחות הרשעים.

סימן יג' שאין להחפיע מהצלחות בני פריצי עמנו, וושאסור לפרסמן.
חינוך בני תורה.

סימן יד' המדינה אינה הצלחה אמיתית כלל.

סימןטו אין נפקותא למעשה לידע מפני מה ניתנה הרשות מן השמים
לבני פריצי עמנו להתגבר כל כה.

סימן טז' מצב החינוך של בני תורה.

קונטרס אחרון

סימן יז' מהגאון הקדוש מהר"ר אלחנן ווסרמן זללה"ה הי"ד.
(שאסור לב"ד של החרדים להתחבר עם הרבנות הראשית).

סימן יח' מהגאון הב"ל.
(שאסור לאגו"י להתחבר עם הוועד הלאומי או עם הסוכנות).

סימן יט' מאדונו בעל חזון אי"ש זללה"ה.
(להשתדל לפני הממשלה האנגלית לעשות ארגון חוקי בבלתי תלוי
של החרדים).

הקדמה

א.

אמירה רוח הקדש על ידי שלמה מלך ישראל (משל ב"ט):
 באין חzon יפרע עם ושומר תורה אשרו. וביאר הגרא"א ז"ל:
 כשאין נבואה או באין חzon כאשר אין מנהיג ומדיריך, יפרע עם,
 איש לדרכו פנה וכל היישר בעיניו כו', אבל השומר תורה אשרו
 שאין להם נ"ט בנביא להדריכם ולא ישים הנביא עילת שמירת
 המצוות אך הם רואים בתורה וישמרוה. עכ"ל.

*

רבים תמהים על מאורעות זמננו מה זה עשה ה' לנו שנתרבה
 כל כך כה הכפירה בעולם, ובפרט בישראל, כמו שלא היה עדין
 מעולם, כי גם עובדי ע"ז הקדמונים היו יודעים שיש מנהיג לבירה
 אלא שחשבו את הכוכבים והמולות לאמצעים כמ"ש הרמב"ם בפ"א
 מהלכות ע"ג.

וביתר יש לתמה על עצם הצלחת הכהרים שעלה בידם
 לכונן לעצם מדינה וממשלה בארץינו הקדושה אשר עיני ה' בה
 מראשית שנה ועד אחרית שנה, אף או"ה הסכוימו על הדבר,
 והרשעים נלחמו בשונאיםיהם ויכלו להם כמה פעמים, עד שהצלחתם
 נראית כווצאת מגדרי ההנאה הטבעית, כי לא היה דבר זה
 מיום גלות ישראל מעל אדמתו. וכעה"ר רבים נכוו ומדמי
 בכלכם כי אמנס פקידה לטובה היא זו, וכי זו היא ח"ז אתחלה
 דגאולה. ומתוך כך הם מולדים מסקנות שונות, והצד השווה שבזה
 הוא שבזה"ז יש להתngeג בכמה עניינים באופן אחר ממה שהתרנהנו
 עד עכשו. ואע"פ שהם מודים בנצחות התורה, מ"ט מדמי בנטפש
 כאלו זה רצונו ית"ש.

אבל באמת עדות ה' נאמנה מהכימת פתי, ליבא מיד דלא
 רמיוז באורייתא, ואם לא זכינו למצוא פשר שאלותינו וספקותינו

בתוה"ק, אנחנו גרמו לעצמנו, כמ"ש אם רק הוא מכמ' הוא שני
אתם עוסקים בה כראוי.

רבים הם הנשים המודומות, אבל אפילו את"ל שאירעו לרשעים
נשים גמורות ממש ח"ז, הרי כבר הוזהרנו בתורה בפרשנת נביא
שקר לא השמע אל דברי הנביא והוא וגנו כי מננה ח' אלקיים
אתכם וגנו). (ועיין בקונטרס זה סי' ט' שהארכנו שם קצת).

אמנם א"א לנו לירד לעומק הנגנת הבורא לדעת כל הפרטיהם
מן מה ניתנה הרשות מן השמים לכך הרע להצליח כל כך ומה
יהא בסופו של דבר בפרטות, כי אין לנו נביא ובבעל רוח"ק, והتورה
איינה מברחת לנו בגלו אלא את הכללים אשר על פיהם יש לנו
לדעת למעשה. אבל די לנו בזה, וכמ"ש שלמה המלך במקרא שפתחנו
בו, ושומר תורה אש rhego, אין לנו אלא לברר את ההנחה המוטלת
עלינו בזה"ז למעשה, כי כל העוסק בתורה כראוי יכול למצוא אותה
כל הלכה אחרת שבתורה, ואין לנו שום נפקותא למעשה בשעת
קיים המצוות, במה שלא נתגלו לנו טעמי תורה וסתורי הנגנת
הבורא ית"ש, כי יראת ה' תורה עומדת לעד.

זה לשון שו"ת החתם סופר חלק יו"ד סי' שנ"ז:

אילו היו ח"ז חטאינו גורמים שיגרש אותנו גירוש עולם
וכדמ"ל לר"ע בעשרות השכטנים שהם נידחים לעולם המפני זה
רשאים הם לפrox עול מלכות שמים או לשנות קוצו של יו"ד אפילו
מדובר רבען חיללה. אנחנו לא נעבד את ח' לאכול פרי הארין
ולשבוע מטבחה, לעשות רצונך אלקי חפצתי — עכ"פ ועל כל אופן
עבדי ח' אנחנו יעשה עמו כרצונו וחפציו וכו'. אך כיון שעיקר
יסוד הכל להאמין בתורה ובנביאים ושם נאמרה גאותנו האחרונה
בפ' נצבים ובפ' האזינו כמ"ש רmb"ז שם והרבה מזה בדברי
הנביאים א"כ מי שማפק על הגאולה הללו הרי זה כופר בעיקר
האמנה התורה והנביאים. עכ"ל.

את הדברים הללו כתוב בעל ח"ס וללה"ה בימיו כאשר המת-
בוללים היו סבורים שהגע סוף ימי גלותנו על ידי שוויון הזכויות
שנתנו או"ה ליהודים בין שאר העמים, ואולם הדברים יש לומר

כימינו כאשר הציונים סכורים שהגע סוף ימי גלותנו על ידי שווין הוכיות שנתנו או"ח למדינתם בין שאר המדינות.

ב.

רוב דברי הקונטרס הזה הם בירורים הלכה למעשה, ומעט דברנו כאן על הכפירה שבריעון הציוני ובריעון המדינה (במכתביהם הקצרים שבפסוףו, כגון בס"י י' וס"י י"א). בכל הויוכוח הארוך בדיון החשתפות בבחירה (ס"י א' עד ס"י ד') מסקימים שני הצדדים מן הסכמה גמורה שהמדינה היא טמאה ואסורה ושצרכיהם להתרחק מן הרשעים עד קצה האפשרות, ולא נחלקו אלא על הפרטים למעשה הייאך יש להלחם נגד הרשעים ומדינתם.

ונדר בע"ה קצת על דרכי בירור ההלכה.

זה לשון הרמב"ן בהקדמתו לספר מלחותה ה':
 יודע כל לומד תלמודנו שאין בחלוקת מפרשיו ראות גמורות וכו' שאין בחכמה הזאת מופת ברור כגון חשבוני התשבורת ונוטוני התכוונה אבל נשים כל מאננו ודינו מכלחלוקת בהרחק אחת מן הדעות בסברות מחייבות ונדחוק עליה השमועות ונשים יתרון הבהיר לבעל דין מפשטיה ההלכות והוגן הסוגיות עם הסכמת השכל הנכון וזאת תכילתינו יכלתנו וכוונת כל חכם וירא האלקים בהכמת הגمراה. עכ"ל.

דברים הללו כתוב הרמב"ן ז"ל על דברים שיש להם יסודות נאמנים מן התלמוד, וכ"ש דברים שאין להם יסוד מבורר מן התלמוד, שקשה מאד להכיר בהם הכרעה ברורה.

זה לשון שו"ת נו"ב מה"ת יו"ד ס"י קצ"ה:
 אין לי נחת לדבר בדבר שאין לו עיקר בתלמוד כי התלמוד הוא מקור לשאוב ממנו סברות וראיות ובדבר שאין לו שורש אין למצוא ראיות וסבירות שרשות רק מבורות כריסות. עכ"ל. (ובצעו זה כתוב בשו"ת פני יהושע ח"א או"ח ס"י ב').

וכן הדברים שנתחדשו בדורות האחרונים מן הממציאות השימושיות קשה מאד לגמור את דין בריאות מבריאות מן התלמוד,

ומטעם זה השתמט אדוננו בעל משנה ברורה מלבד רין מצות מכונה ודין כח העלקטרי (שקורין *אַלְקָטֶרִי*) וכדומה. ומהו יובן כי קשה הדבר להכריע בראיות ברורות מן התלמיד והפוסקים הראשונים מהו דין ההנחה במאורעות זהה^ז הלהת במעשה. וכבר כתוב החכם המשיב בס"ג' שהדבר אינו מפורש בשׂו"ע ותלו依 כלו בשיקול הדעת.

וכדי להקל על המיעין לאמתיה של תורה, נפרש הדברים קצת. כי המתבונן בكونטרס הזה יבחן ששורש המחלוקת בין היראים (הפסכימים ביניהם שהמדינה היא טמאה ואסורה ושיש להתרחק מן הרשעים) תלוי בסברא אחת, י"א שיש ללימוד ההנחה עם מלכות בני פריז עמו מן ההנחה שכבר נהנו בדורות שלפנינו עם מלכויות או"ה (ע' ס"ב, וע' דברי השואל בס"ז), ואע"ג דלא דמי ויש לחלק, מ"מ מסתברא فهو למלוף מינה, ולהקל במה שנהנו מכבר. ודעת החולקים עליהם היא דעתן שיש לחלק אין ללימוד ממש, ויש לסמן על הראיות המכניות לחומרא. (ואף המקיים מודים שהמחמיר שלא להשתתף בבחירה מפני קנאת ה' משובח הוא, וכמ"ש החכם המשיב בס"ג').

וסברא זו תלויה באובנתא דליבא, ואין להכריע את הלב המכין כך ע"י ראייה לאידך גיסא, וכדברי הרמב"ן הנ"ל (ע"ש בפנים יותר בארכיות). וכךין זה כתוב אדוננו בעל חזון אי"ש זול': הבדל הדעות יש להם גורמים מוקדמים של רבות שנים ואין בכך של ראייה לשנות כי כל ראייה יש לה מסילות רבות. עכ"ל (קובץ אגרות ח"א ס"י כ"ח וח"ב ס"י כ"א; צדקת הצדיק עמוד קנ"ב). ולכן עיקר העמל של הרוצה לאסוקוי שמעטה אליבא דהכלטא צריך להיות שיווכה לאובנתא דליבא ע"י עסוק התורה לשמה וע"י תפילה להшибית.

ג'

ונדבר בע"ה קצר על דרכי ההכרעה בין המברות. בין תורה הרוצה להכריע את הלהת במעשה (אם הוא ראוי לכך מצד ידיעת התורה) צריך להזהר כפי כחו שקנאת ד' הבוערת

בלב כל ירא ד' לא תחתerb במשקל השכלי של הכרעתו. זהה לשון אדוננו בעל חזון אי"ש (בעניין גיוס הבנות) : רגשות נפשי מורה ובאה שהוא עניין של יתרוג ואל יעבור, ואולי גם מנקודות הלכה כן עכ"ל (קובץ אגרות ח"א סי' קי"ב). הרי לנו מדבריו שהחכם המורה צריך למשמש בכחוות נפשו ושבלו, אם הוראתו יוצאת מרגשות הנפש בלבד או שהיא מכוונת להלכה על פי המשקל עצמו. ואע"פ שהרגשות הנפש נתעוררה מהתמדת קנתת ד' מ"מ צריך לבדוק.

עוד צריך ליזהר במ"ש מהר"ר יצחק בלזוער בספר או רישראלי סי' כ"ז וו"ל :

וכן לעניין מדרגת ההוראה צריך להיות וכו' שיהיה מושלל מכל רצון ונגיעה עצמית וכו' גם כי יהיה שווה בעניינו בין אם כבר הוציא הדבר מפיו או לא הוציאו וכאשר האדם עלול לשניאהו לעיתים לא תהיה לו שום נגיעה ורצון להתאמץ לעמוד על דעתו ולהחזיק את דבריו וכו' וכן שמצוינו אשר חז"ל לא בושו לחזור מדבריהם ולדורש ברבים וכו' עכ"ל. (אולם מ"ש בעניין החזרה יש לדדק בזה ע"פ המכואר ביו"ד סי' ע"ג בש"ך ס"ק ט' שם בשל הכלד אחר מליחה כדעת ר"ת אסור אפילו בדיעד ומ"ט אם טעה המורה והורה כר"ת לא מהדרין עובדא, עי"ש, ומשפע דחיישנן לזיותא דבר דינה טפי מהפסד מרובה, ולפי זה לא יהיה שווה ממש אם כבר הוציא הדבר מפיו אם לאו. אבל לאו משומר צענו ונגיעתו היישנין, אלא מפני לבדוק התורה).

[אבל הלומד תורה לשמה והשתדל לטהר א"ע כנ"ל אין לו לחוש יותר מידי שמא אין משקלו השכלי מכובן כולי האי, וכמ"ש החסיד מהר"ר ישראלי סלאנטער וו"ל : אין ביד האדם לבוא אל של אמתית המופרש וモבדל לגמרי מכחות נפשיות והתרורה נתונה לבני אדם לשפטם בה ע"פ שכל אנושי (בטהרתו האפשרית עיון בכורות י"ז ב' דרرحمנא אמר עביד ובכל היכי דעתך למעבד ניחא ליה) ועל פי ריבוי הראות ומשקלם יתבררו הדברים ולאיזה צד אשר יפול ערך הראות — אם מצד הריבוי או מצד המשקל — שם

תהיה ההכרעה וכן יפول דבר. מצד ריבוי הראיות שווים כל בני אדם בשכלם אם רק לב מבין למו וכו' אכן מצד המשקל השונים רוח בני האדם זה מהו הוא שיקול הדעת אשר דעתם של בני אדם נפרדת מרובה]. (תבונה עמוד נ"ח, ס"ד; ابن ישראל דרוש ט'; אור ישראל סימן ל').

(ובנ"ד דברי הנגידים האחרונים הם הסבר גמור לחלוקת הנ"ל אם יש לדמות דין ההנחה תחת מלכות בני פריזי עמנוא להנחה תחת מלכות אורה או לאן, ^{שזהו} מחלוקת בשיקול הדעת, אם להזכיר על פי משקל הראיות להחמיר או להקל).

מיهو הנ"ט חכם הרגיל בדרכי החוראה, אבל הללו המצויין בזה"ז שדרכו עמוק עיונים בכל שיטות הראשונים ולא הרגילו א"ע כלל בדרכי ההוראה ע"פ ב"י וד"ט וגדולי האחוריים, אם הם ת"ח גדולים חריפים ובקיאים בתלמוד ובדברי הראשונים, מ"ט א"א להם להזכיר לעמsha בשום הילכה שאינה ברורה למגרי, ואפיו בדיוני אורה בעלה, וכמו שאנו רואים מעשים בכל יום, שהללו נבחלים לעיתים מפני גדלות בעל הדעה המחרמת או המקהלת, ועי"ז חושין לעיתים להחמיר יותר מדי ולפעמים מקרים שלא בדיון, מפני שלא הרגילו בדרכי ההכרעה כאשר למדונו גולי האחוריים. ואם אפיו באורה אינם יכולים להזכיר אע"פ שיש להם יסודות מן התלמוד והראשונים והאחוריים, כ"ש בנ"ד המצריך לסמוך על שיקול הדעת הרבה, והם לא הרגילו בכך.

עוד ציריך המזכיר בנ"ד להזהר מלישא וליתן בדבר עם אנשי פוליטיקה, שהרי אמרו רוז'ל בשבועות דף ל' ע"ב ומניין לדין שלא ישכ תלמיד בור לפניו וכו' ופירש"י לישא וליתן בדיון עמו שלא יטעהו. הנה פירש"י שהאיסור הוא דווקא אם התלמיד יושב כדי לישא וליתן בדיון, ונראה דלאו בבור ממש מירוי תלמודא, דהא א"א שישא ויתן בדיון כלל, אלא שאינו בגדר תלמיד המכחים את רבו ואדרבה יש בו כח להטעתו, אבל עכ"פ ודאי אינו חשוד להכחיל את רבו בזיה. וכן מפורש בטורת ח"מ סי' ט' אין בדיון להניח לתלמיד בור לישב לפניו שלא ישא ויתן עמו ויטה מדוך

האמת מתוק בורותו עכ"ל, ובשו"ע השםיט תיבות מתו"ך בורות"ן, שנראות כמיותרות, אבל אפשר שכונת הטור היא להטיים רבותא דאע"ג דאיינו חשוד להטעות את רבו במזיד לזכות את החיבר מ"מ היישין דמתוק בורתו גרידא יטעהו. ועוד נראה מלשון הטור שאפלו אם לא ישב התלמיד לפני רבו מעיקרא ע"מ לישא וליתן עמוAuf"כ אסורה, דהיישין שמא מ"מ לישא ויתן עמו, ודלא ממשמות פירוש"י. וכן נראה ממידור דברי הרמב"ם בפ"ב מהלכות סנהדרין ה"ב ז"ל: וכן תלמיד שהיה יושב לפני רבו וראה זכות לעני וחובה לעשיר אם שתק הרי זה עובר וכו' ומניין לדין שלא יושב תלמיד בור לפניו וכו'. עכ"ל. ממשמע היישין שמא התלמיד הבור מעצמו לישא ויתן עם רבו מפני שהוא סבור שאינו רשאי לשחוק. (אלא ממשמע קולא בדברי הרמב"ם דין הדין עובר אא"כ מושיבו ולא אם מניחו לישב בדברי הטור). [והב"ח הקשה למה כתוב הטור ד"ז כאן והרי כבר כתוב בדברי הרמב"ם בזה בס"ג, וכמדומני שנטכוון הב"ח למ"ש בטור בשם הרמב"ם ואסורה לאדם חכם שישיב בדיון עד שידע מי ישב עמו, ממשמע שהבין הב"ח שאיסור ישיבת תלמיד בור היינו בתורת דין, אבל בתורת תלמיד מותר לישב, ויש לישב קצת כוונת הב"ח בדרך אחרת ואcum"ל, ולשון הרמב"ם מוכיה בדברינו].

ואם כ"כ חששו רבותינו לטעות הדיין מחמת תלמיד המטעחו מתוק בורות גרידא, כ"ש שצרכין לחוש לאנשי פוליטיקה החשודים להטעות לב החכמים לדעתם בזווית, והכם הנושא ונוטן עליהם עלול לטעות. [ולענ"ד אף הקובע עצמו תדייר לקריאת עתונים דין כדין המששיב תלמיד בור לפניו].

וכמדומני שאחרי כל התנאים הללו (דיינו התנגדות גמורה למدينة, ושיקול דעת מושב בלתי מושפע מרגשות הנפש ומאהבת עצמו, והרגל בדרכי ההוראה, ומניות מו"מ עם אנשי פוליטיקה) כמעט לא ניתן שום חכם שיכריע הלהקה למעשה לקולא בדבר זה שהמחמירין היישין בו לאיסור מודה בע"ז וכדומה, שהאחריות גדולה יותר משאלות עגנות או חמץ בפסח.

והשתדלנו בקונטראם זהה לייסד עיקרי הדברים על ההלכה הכרורה ופלפול של אמת ולא דברי חידוד, וכן מאמרי אגדות רוז'ל שהזוכרנו לא פירשנו אותם בדרך דרוש, כדי שלא ליתן פתחון פה לבע"ד לחלק.

.ג.

אחריו כל מה שבארנו בעה"ת, היה ראוי שאמנע א"ע מלחדפים את הקונטרם הזה, כי לא זכיתי לשיקול דעת מושב בלתי מושפע מכחות הנפש וממדות רעות, ואף לא הרגלה כראוי בדרכי ההוראה. אבל טעמא דמילתא הוא מפני שבעה"ר שרו חכמיה למייחוי כספרא, ר"ל חכמי התורה התחלו להיות כסופרי העתונים דסני להו בפטומי ملي בעלמא; וכשם שהמן העם נמשך בדעותיו אחרי דברי העתונים, כך אף בני היישובות אין בהם שיקול דעת תורני ומהשכה עצמית, ואין להזכיר בדבריהם שהם עוסקים בתורה"ק שעיל לומدية לשם ארזו"ל ומגדלו ומרומתו על כל המעשים.

קונטרם זה נדף לתועלת בני היישובות להרגלים לברר הדברים מצד ההלכה וע"פ התורה; ואם יבואו וישיבו על דברינו ויחלקו עליינו, אין בכך כלום, שהרי כך דרכה של תורה. ואע"פ שלענ"ד דברינו נכונים הם לדינא, מ"מ אין אני אומר קבלו דעתך, וכבדתנן בממ' אבותה.

[לא כן מי שיבוא ח"ז לחשיב על דברינו ע"מ לקנטר, שהוא ראוי להפחידו בדברי מהר"ר חיים בן עטר ז"ל (בעל אור החיים עה"ת) בהקדמת ספרו פרי תואר על יו"ד, אלא שאין מתיירא מלעתיקם, והרוצה לידע יעין שם].

וכל כך נתפסטו חסרון הדעת והעדר האמונה התמיימה עד שצורים לתוכה אפילו את עיקרי האמונה במאמרי גדויל הדור. והרי מעשים בכל יום שאדם מטעים את התנגדותו למדינה ע"פ עיקרי האמונה ודרכי התורה ואין דבריו נשמעים עד שיאמר שנס בעז חזון אי"ש התנגד למדינה. — בדורות שלפנינו היו אף פשוטי העם חזקים באמונותם עיקרי התורה, והיום בעזה"ר אף לומדי

התורה אמונה רפואה בידם, ונעשו עיקרי הדת בעין שאלות או"ה שישי בהם ספיקות או מחלוקות עד שיבוא חכם ויכריע. ובעה"ר אנשי הפוליטיקה מנצלים את המצב הזה ומערכו בין גדולי מועצויותיהם גם אנשי המסכנים עם המדינה, וההמון התמים חושש מהרהר אחריהם ואינו מבחין שאדם המסכנים עם המדינה א"א שיחשב לגודל בישראל, ואף לא לחכם ולא למורה הוראה בכלל. (ובדוחק יש לומר שהוא בכלל בר ישראל כשר, ע' בקונטרס זה סי' ב' וסי' ד' סעיף ב').

ה.

ומלחמת המחלוקה בעין ההשתתפות בבחירה נשתלהה בעזה"ר קטיגוריית"ח בין עצמן, וביותר מלחמת אנשי פוליטיקה משחחי מדנים בין אחיהם שעולים קטנים מחייב כרם ד', ועיקר כוונתם אינה אלא לעשות מה שלבם חפץ בדרכי הפוליטיקה, ואינם חושין לכבוד התורה.

ומתבונן יבחן שאף בזה יש חילוק בין המהמירים למקילים. כי המהמירים חשובים במקילין שבמהר לכם אין מתנגדים כל כך למדינה ושם יש בהם שמיון מינוט ועל כן כסכורים הם שבדין יש לווזל בכבודם (שהרי מועטים הם מתנגדיו המדינה באמת המתירים להשתתף בבחירה, ואין תימה שכל המתיר נחשד מיד). ואף אם אירע שחשדו לפעמים בקשרים, יש ללמד זכות עליהם שהיו טרודים במלחמה מצוה, וכעון מ"ש בסנהדרין דף ע"ד ע"א ורודה שהיה רודף אחר רודף להצלו ושיבר את הכלים בין של רודף בין של נרדף בין של כל אדם פטור. (והרי בדורות שלפנינו אירע בין לגדיי עולם שנכשלו לחשוד בקשרים מפני שהיו טרודים במלחמה מצוה נגד כת ש"צ ימ"ש).

לא כן המקילים אין להם התנצלות טוביה כ"כ כעמולזין בכבוד המהמירים, והרי אדרבה התייחס האמיטיים שבין המקילים מוכדים מאד אף את שכגדם החלוק עליהם (ע' סי' ב' וסי' ג'). ומעשה נורא הובא בפי החtos' עה"ת פ' נח וגם בכ"י י"ד

ס"י קנ"ז בגד"ה בשם או"ח זול': מעשה רב אחד ששחת תינוקות הרבה בשעת השמד שירא שיעבירום על דת והיה עמו רב אחד וכעס עלייו ביוטר וקוראו רוץ והוא לא חש לדבריו ואמר הרב המונע אם בדברי יהרג אותו רב במיתה משונה וכן היה וכו' ואח"כ נתבטלה הגזירה ואם לא שחת אותם אפשר שהיו ניצולים. עכ"ל. למדנו מכאן שלפעמים א"א אף לנגולוי החכמים להשתמט מהחולקת גדולה.

ובע"ז דף מ' ע"א איתא נפק שיפורא דרבא ואסר שיפורא דרב הונא בר חיננא ושרי, ושם דף נ"ז ע"ב נפק שיפורי דרבא ושרו ונפק שיפורי דרב הונא בר חיננא ורב הונא בר רב נחמן ואבר. עי"ש.

אבל בפ"ק דיבמות דף י"ד ע"ב אמרו שב"ה וב"ש היו נהוגין היבח וריעות זה בזה. — וגדולה מזו מצינו במחוליקת רבי חנニア בן תרדין עם ר' אלעזר בן פרטא בע"ז דף י"ז ע"ב ובמחוליקת ר"ח בן תרדין עם ר' יוסי בן קיסמא שם דף י"ח ע"א, שנחלקו הייאך לנחוג בשעת השמד הלכה למשעה, ומ"מ היו נהוגין בכוד גדול זה בזה, כי כל אחד היה יודע בחבירו שנתקווון לשם שמיים לפיקדתו וסבירתו. (ואפשר להמליץ על ר' יוסי בן קיסמא שהסתיר א"ע כולי האי עד שככל גдолו רומי הספיקו הספר גDOI, שד"ז באמת תמהה מאד, אבל הרי הוא עצמו דחה אלף אלפיים דינרי. זהב ואבנים טובות ומרגליות ובכלכד שידור במקום תורה, כדתנית בא"ז דאבות, וא"כ היה נקי מכל חשד בעיני כל ישראל, והוא הדבר ידוע לכל שאין כוונתו אלא לשם שמיים).

[ומכאן יש ללמד שמתויר הבחירה וראייהם להטיל תנאי שהנבחרים לא יהנו במעמד מהמת שරחה זו; ולואו שהיו כופין את חברי הכנות שלהם למסור את כל משכורותם לידי מועצת גדה"ת, ותחת זה יפרעו להם מועצת גדה"ת שבר בטלתם כראוי להם, ויקנסו אותם אם עשו איזה דבר שלא כראוי.]

והדפסנו בארכיות את כל דברי הגדול המקיל בסרי ב' וסרי ג' כמ"ש הרוי פ"ט דגיטין (אמתני' דשלשה גיטין פסולין) זול':

ואע"ג דהני מייל דגאון סתריו למילוי דיין חווינא למייכתבינהו משומט דטלאכת שמים היא. עכ"ל. וגם השתדלנו לשאול בעניין ולהשיב כהלהכה כדרוכה של תורה, ולא ברעש ד'. — ואזרבה בזה יתרבו דברינו יפה יפה, וכמ"ש אדוננו בעל חזון איי"ש ז"ל: עיקר עליה בתורה היה להבין דעת הניגוד תמיד ואח"כ לשקל בפלס איזו דעתה מכובנת טפי ולכון יש לי הצדקה לבקש מאת מעכ"ת שליט"א להעמיק בדעה המתנגדת. (צדקת הצדיק עמוד קמ"א; קובץ אגרות ח"א סי' ל"ג).

אמנם בפני המון העם כמעט א"א לפреш פרטיו הסברות לאיסור ולהיתר, שהם סכורים שהם רשותם להכריע עצמן או כל המקיל לו יגיד לו; (והוא דבר הידוע לכל מורה הוראה דחווי טעמא לאיסורה שאינו רשאי לגלות בפני שואל ע"ה דaicא נמי טעמא להיתרא). אבל קונטרם זה מזועד לבני תורה דוקא, ולדידתו אדרבה כך חוכתם וכך יפה להם להתבונן בכל חלקי הסותר והבונה עד שיבכוו לידי הכרעה.

והיינו נמי טעמא שלא טרחנו לציין יפה מקור כל דבריו רוז"ל הנזכרים בספר זה, כי רוב הכתבים נכתבו מתחילה לבני תורה, ובעת בשעת ההדפסה הוספנו קצת מראי מקום, ואת היותר החרמננו, כיוון שהקונטרם מזועד לבני תורה.

ג.

VIDU NA HAKORA CI KONGTRIM ZA AINO KOL AT CAL HSPFIKOT HANOLDIM CI LA CHBRONHO MEUKIRO LESHM CR, ALLA LKETNU AT HCTBIM MATHON SHOYT SHNTAKBZO TACHAT YDINU BEMASHR CMMA SHNIM CPI HSHALOT HMO'DMONOT BCAL SHUFTA, UVEINOG MHN KONGTRIM VEH. VBEUYHIT CBER NKLLO BO ROB HSPFIKOT HANOLDIM, VISHMU HCIM VYOSIF LKHT, CI LA ANO ALLA LUVRER HLBCHOT, LEUIN BHALCHOT ALLO CDRCHA SHL TORAH. VLAHONIA AT SBCROT HACRIM VPFOMI MILI SHL HUTONIM.

OLA YASHIMO OTTUNO UL SHAULMANO AT SHMUNO, CI LA MAHMAT YRAAH UVEINOG CN, (ACCN YIS LCHOOSH KZT MFENI HMGOMIM, U' BDVERI HSHEAL BESI' V' VBMPI' T), MIHVO AI LAO AIDK TEUMI HYINU MAMCIM AT

לבנו שלא לגור מפני איש). אבל מה אני ומה חוי שיישמעו בקולו, וצער א נכי לימים ולא למדתי חכמה ודעת קדושים אדע; אך רצוננו הוא שיתבוננו בני היישבות בדברי התורה שכתבנו וישאו וותנו בהם כדרכה של תורה, ואצפה שהדברים בעצמן יכנסו ללכ' מבקשי אמת יראי ה', וככבר אמר החכם, קבל את האמת ממי שאמרו. (וע' לשון הרמב"ם סוף הלכות קידוש החודש). ובפ"ק דעתות שניינו שחכמי ישראל ביטלו את דבריהם מפני עדותם של שני גורדים משער האשפות.

ועוד טעם אחר להעלמת השם, כי הנadol שכתב סי' ב' וסי' ג' בקש להדייא שלא לפרש את דבריו אלא להראותן בצענעה בפני בני תורה המבקשים לבקר ההלכה; ועשינו כרצונו והצענו מכתבינו זה כמה שנים ו록 מועטים ראו אותן. אבל עכשו כאשר הננו מדפסים בעהיה"ת את הקונטרס הזה אין זה מן המדה להשמיט את דבריו. וכיון שספר נדפס מתפשט הרבה, הננו משתדלים לקיים את בקשתו בזה שהעלمنו את שמו. — וכן כמה ממכללי המכתבים או מהנזכרים במכתבים מסתמא לא ניחא להו שידפiso את שמותיהם ודבריהם; ואפשר שיסתובב להם היוק, או שידחקו עליהם אינשי דלא מעלי להכחיש את הדברים. — וכיון שהעלמנו את כל השמות, נכון להעלים ג"כ את שמו. ואם יש מקצת מבני היישבות המבקשים לישא וליתן עמו בהלהה, מסתמא יסיעם השיעית למצוא אותנו. עוד על זאת צריכים אנחנו להתנצל, שבכמה מקומות כתבנו לשונות המתחדשים השגורות בפי רוב העולם, ובמעט א"א להמנע מזה, כידוע לכל מי שמשתدل לכתוב ספר, ונגיד עולם לא נמלטו מזה.

(וכיוון שהקונטרס לא נכתב מעיקרו על הסדר אלא נתלקט מן הכתבים, לכן נכפלו לפעמים קצר דברים ומ"מ אין בהמד"ר אלא חידוש).

והשיעית יರחם علينا ויצילנו משעבודא דברך רב, ויואר עינינו בתורתו וישים בלבנו אהבתו ויראותו ונזחה ונחיה ונראת ונירש טוביה וברכה לשני ימות המשיח ולהחיי העווה"ב. אכ"ר.

באיין חזון

סימן א'

(מכתב אל אדם גדול שכותב שמו להשתתף בבחירה לבנטה)

בעהית"ש אור לי"ד מנ"א תשט"ו לפ"ק.

יהא שלמא רבא מן שמייא וחיים למעלה כבוד הרב הגאון הצדיק המפורסם המאור הגדול למלשלת התורה והיראה סיני ועוקר הריטם כקש"ת מוהר"ר ... שיחיה לאורך ימים ושנים טובים.

אחדשה"ט כמשפט וכראוי למעלה כבוד תורתו הרמה.

מרחוק אחותי קידת קמיה דרבינו, וידי שמתי למ' פ', כי מן הרואי שאקיים ראנגי נערם ונחאו, וכבר יצאתי מגדר מدت ד"א, בהטריחי בשורות הללו על מע"כ הדר"ג, אכן חזקו עלי דברי קצת בני תורה פעה"ק, אשר אמרו כי מן הרואי הוא, להצעע ספקותינו ושאלותינו לפני מע"כ הדר"ג, והטילו עלי זעירא דמן חבירא להיות הכותב. לכן ע"פ שוחלתו ואירה מחוות דעת, מ"מ בטחתי בטיבותה דמר ובונונתותה דמר שלא יקפיד עלי, כי כלום מתקנה אלא חכם בחכם, ואם פלט קולמוסי דבר אשר לא כשרה, בודאי מע"כ הדר"ג ימחול ויסלה.

הנה נחרפס בעתונים מכתב שנడפס בשם מע"כ הדר"ג בעניין הבחירה, שלפי דעת מע"כ הדר"ג ראוי להשתתף בהם כדי להראות את רבוי מספרם של שומרי התורה, ואשר הנמנע מלהשתתף גורם לחילול השם ח"ו. והנה ידוע, שבუיקר העניין, אם להשתתף בבחירה אם לאו, נחלקו הדעות. וטעם המקילין הוא מפני שיש צורך בדבר להצלת הדת. אכן מע"כ הדר"ג הזכיר בדבריו טעם אחר, ומשמע מזה, שטעם ההצללה אינו נראה בעניינו עיקר כ"כ.

בайн חzon

אכן, אך שיהיה, כיוון שמע"כ הדר"ג כותב שההשתפות מצוה היא, אם מטעם ריבוי המספר או מטעם הצלחה, ש"מ דפשיטה ליה דין איסור בדבר, ומסתמא לא רצה מע"כ הדר"ג לפреш טumo בוה בבירור, מפני כבודם של המהMRIין.

ועכשיו נפננו בשאלתנו, לבקש מע"כ הדר"ג לפреш לנו באර היטב את טומו ונימוקו בעניין זה, שהרי לכארה יש לדון על הדבר הרבתה. ועיקרי הסברות להחמיר בדבר יפרדו לאربעה ראשיים ואלו הם:
 א) משום התחרבות לרשעים (ובכלל זה הנגפה לרשעים והחזקת ידיהם).
 ב) משום הודהה בע"ז. ג) משום חילול השם. ד) למיגדר מלחתא.

ונפרש הטיעמים אחד לאחר, והננו נשענים בחסנו ובענותנותו דמע"כ הדר"ג, שלא יקפיד علينا, וילמדנו לך לביר ספקותינו ושאלותינו.

א) המתחבר לרשות לכארה עובר באיסור תורה דואהבת את ה' א', שהרי בכלל מצות אהבת ה' הוא לשנוא את הרשעים כמו שכתיו ספרי המוסר, ובודאי דבריהם בזה אינם חסידותא בכלל, דהא סברא היא שהאהוב את המלך צריך לשנוא את אויביו, והמתחבר לרשות, ע"פ שאיןו אהבו בלבו, הרי זה כאוהבו דהא כתיב ביהושפט הירושע לעוזר ולשונאי ה' תאהוב, ובודאי לא היה יהושפט הצדיק אהוב בלבו את הרשות דהא כתיב יראת ה' שנאת רע, אלא שהעזרה והתחברות נחשבין כאהבה, כי מראה בזה פנים של חיבה כלפי הרשות, או אפשר שיש בזה ג"כ קצת אהבת הלב, דא"א שהצדיק יראה פנים של חיבה לאדם שהוא שונאו בלבו, והכתוב העיד על אחיו יוסף ולא יכולו דברו לשולם, וכפירושי שם.

ואף דין אהבת ה' נאמר לא רק לעניין חיבת הלב, אלא אף להראות סימני האהבה בגופו הוא בכלל המצאות, דהא בפרק כל שעה אמרו דבר"ז יهرג ואל יעבור מדקתייב ואהבת וגוו, והשתא הגע עצמן, אטו העיבד את הקב"ה מיראה אינו יכול לקיים הלכה זו, וואע"ג דלא כארה ייל דרכ' העובד מיראה יש בו קצת אהבה עכ"פ, כדמוכחת במס' סוטה סוף פרק כשם, מיהו הטעם מיראי ביראת הרוממות וכמו שפירושי שם, ובודאי

גם העובד להקב"ה מחתמת יראת העונש, כגון פרוש מיראה, יכול לקיים הלכה זו. ועל כרחך מוכח מכאן דמצות ואהבת גוי כוללת גם שנצטווינו להראות סימני האהבה להקב"ה בגופנו, אע"פ שעדיין אין הלב שלם באהבתו. ואפשר לומר עוד, דהמוסרה ירדה לסופו דעתו של אדם, שאם מראה סימני האהבה להקב"ה בגופו, כגון שהוא נהרג על קידוש השם, דאפי' אם עושה מפני יראת העונש, מ"מ "א"א שלא יהא בו ג"כ קצת אהבה. וא"כ המראה פנים של חיבה לרשותו בהתחברו עמו, אע"פ שבלבו אינו מרגיש אהבתו, הרי זה עובר במ"ע דואהבת וגו>.

ואפשר עוד דיש איסור תורה בהתחברות לרשעים, עובר במ"ע דובן תדבק, שפירשו הוו"ל בפרק בתרא דכתובות שמצוה לידבק בחכמים, וא"כ העושה היפר זה, ומבדק א"ע ברשעים, עובר על זה. מיהו אייכא לאקשוי, דהא תנן בפ"ק דאבות הרחק משכנן רע ואל תתחבר לרשות, וסתם ملي דאבות ملي דחסידותא נינגו.

ויש לחלק דהמתחבר לרשות מפני שאינו מקפיד על רשותו ודאי עובר באיסור דאוריתא, אבל אם מקפיד על רשותו, אלא שמתחבר עמו לצורך מצות, בזה אין איסור מן הדין, אלא דעתה טובה השמייעונו חז"ל דמ"מ אל יתחבר עמו, שמא יחתיאו ושם יענש הרשות והצדיק חברו יענש עמו, וכדתננה סיפה ואל תחטאש מן הפורענות. ובاه כי ניחא נמי הא דתניא באבות דר"ג פ"ט אל תתחבר לרשות אפיקו ל תורה, דעתיך אתני נשנית במתחבר לצורך מצות. וייה שופט שנתחבר לרשות, مستמא ג"כ נחכוון למצוה, ואפשר שרצה לקבל גוררת הקב"ה שגור שתיילך מלכות ב"ד, כי מלכי יהודה הראשונים הקפידו על מלכי ישראל ונלחמו בהם, וייה שופט קובל הגזירה כיון שיצאה מהקב"ה כמו שאמר להם שמעיה איש הא, והנביא הוכיח את יהושפט, דמ"מ לא היה לו לעשות כולי האי לתחבר לרשות ממש, ולאו מצוה היא, ולכך נחשה לו ההתחברות כמו אהבת שונאי ה').

ובטעמא דמתני' דיש לחוש לפורענות כשמתחבר עם הרשות, ואפיקו לצורך מצוה כמו שנتابאר, יש לומר בזה תרי טעמי. חדא, הרשות مستמא יחתיא את הצדיק וכמו שאמרו במ"ר ריש פרשת קרת,

בайн חזון

והובא בפירוש", ذקרה החטיא את דtan ואבירם מפני שהוא שכנו, ועוד י"ל טעמא אחרינה, דafilו אם הצדיק לא חטא כלל, מ"מ כיון שננתנה רשות למשחית לחבלינו מבחין בין צדיק לרשות, וכדי לפינן מבית המונגע דאי לרשות ואוי לשכנו דחולץ האבנים גם מבית הצדיק, והצדיק גנש בעון הרשות וכמ"ש באבות דר"ג. (וכן נראה מביאור הגרא"א דתרי טעמי איכה במתני").

והשתא בנידון דידן, בעניין ההשתתפות בבחירה, אם הנבחרים באמת ישנוו את הרשותים כדין בלבם, ויתרחקו מהם בתכלית הרהקה, ואיןם מתחברים עמהם אלא כפי צורך המציאות, אין בו איסור דורייתא. ועוד יותר יש לומר, אדם כוונתם להציל את עצם ואת שאר שמורי התורה מיד הרשותים, דכה"ג אינם עוברים אפילו על דברי חז"ל, דאפשר שלא הזהירו חז"ל אלא אם כוונתו לטובת הרשות לקרבו לתורה וכן מהגיה הגרא"א, אבל אם כוונתו לטובת עצמו להציל עצמו מיד הרשות, אפשר שעל זה לא הזהירו כלל.

מייהו א"כ עדין צריך לברר את באמת הצלה היא זו, דהא אפשר אם היו כל שמורי התורה מתרחקים מהם לגמר, היה יותר טוב, כי ע"ז יתפרנסם בכל העולם שלאו הם רק רשותם, וربים ימנעו א"ע מלעוזר להם, ואף יבאש ריהם בעניין אמות העולם. (ואף בדברי מע"כ הדר"ג נראה שאינו תופס את טעם ההצלחה עיקר כ"כ, אלא שכח טעם אחר).

ומסתמא דעתו של מע"כ הדר"ג היא, כיון דסוס לא ישמעו כל שמורי התורה לדברי חכמים להתרחק מהם, וא"כ כיון דבלאה' מתחברים עמהם, מוטב שיהיו יותר בוחרים כדי להראות ריבוי מספרם של שמורי התורה.

מייהו עדין קשה, שהרי הדבר ידוע שהנבחרים משתתפים עם הרשותים בכל העניינים ומהנים להם מאי בלי שם צורך, ומהזקנים ידיהם בדבר ובמעשה, והרי ר"מ לעוויין הילך אל הלהוויה של הארץ ימ"ש, ואף נכנסים לממשלה, ומקבלים על עצם אחידות עברו כל מעשי הממשלה, וכל זה אין בו צורך כלל, ואין זה אלא מפני שאינם מקפידים על רשות

הרשעים, וא"כ לכארה עוברים באיסור תורה דואבת וגוי' ודבו תדבק כנ"ל.
(ויר"מ לעזין ^{הנ"ל} היה ממונה על הפרדת נישואין:)

ואפשר שדעת מע"כ הדר"ג,داع"פ שהנבחרים עושים שלא כדין, מ"מ הבוחרים אין להם שום עצה אחרת, כיוון שאין נבחרים יותר טובים מלאה. אבל סברא זאת תמהה היא דמ"מ האיך מותר לסייע ידי עובי עבירה, וכ"ש אם ע"י ריבוי הבוחרים נתרכזו הנבחרים הרי יש בזה משום ולפניהם עור לא תנתן מכשול, דהא דמי לתרוי עברי נהרא, שהרי אין הנבחר יכול להיות חבר לרשעים אלא ע"י הבוחרים הללו שבחרותנו, ואע"פ שיכל להתחבר לשאר רשעים בעניינים אחרים, אבל עברה זו איננו יכול לעשות אלא ע"י הבוחרים. [ועז' לקמן בקונטרס זה ס"ה].

ב) הסברא השנייה היא דיש לחוש משום הودאה בע"ז, שהרי מייסדי ומנהיגי המדינה הוזת הם כופרים בעיקר וגם מסתירים ומדיחים, והם אומרים שישדו מדינה ויש צורך במדינה, בדברים שישודם הוא כפייה בכך שאחננו עם ה' ובנו בחר הקב"ה מכל העמים ונתן לנו את תורתו ונתן לנו א"י בעבור נשמר חוקיו ומפני חטאינו גלינו מארצנו, ולא ניגאל אלא ברצונו של הקב"ה ע"י משיח בן דוד, בב"א. וכל ימיהם הרשעים הללו משתמשים להסתית ולהדיח את המוני בית ישראל מאחתי ה' חין, וכמה פעמים מעבירים אותם על הדת באונס, ואף הצליחו במיזמותיהם הרעות בעוה"ר, הרי ברור שככל עיקר עניין מדינה זו יסודו בכפירה, וגם כל עיקר עניין הכנסת שלהם הוא לחוק חוקים ולעשות מעשים ע"פ הכרעה רוב דעתות נגד התורה, ואפילו בעיקרי הדת.

וא"כ האומר ח"ז שמדינה זו היא אתחלה דגאולה, או פקידה לטובה ח"ז, או המודה שיש רשות לכנסת לחוק חוקים, הרי זה כמודה במינות כפירה בתורה, והרי אסור להודאות בזה אפילו לפני בשעת השמד, כמבואר ביו"ד סי' קג"ז ס"ב שאסור לומר שאין יהודי.

והדבר ידוע שהנבחרים מודים בפה מלא שהם נאמנים למדינה זאת ולהחוקיה, והרי זו הودאה גמורה בכפירה רח"ל.

ולא עוד, אלא הדבר ידוע שיש איפלו בין הנבחרים החדרדים כאלו המודים
בלבם בע"ז זאת, ופייהם ולבם שווים בדבר, שהרי משבחים את
המדינה איפלו לפני החדרדים ואיפלו לפני בניהם הקטנים והצעירים,
ומגדלים ומוחנכים אותם להיות נאמנים למדינה, ובפרט פועלי אגו"י עושים
כך תמיד בפרהסיא, אבל גם ר"מ לעוון^{תנ"ג} עושה כן.

ולא עוד, אלא שאיפלו אילו לא היו מודים בע"ז בהדייא בדיבורים מ"מ
מעשייהן מוכיחין עליהן, ואע"פ שモתר להטעות את הגויים בשעת
השמד כלבואר בהגה"ה שם, וכמו שהוכיחו ז"ל ממ"ש בנדרים שרי ליה
לצורבא מרבען למייר עבדא דנורא אנא, ומעובדא דר"מ שעשה עצמו
כאוכל דבר איסור בפ"ק דעתך, והרמב"ם באגרת השמד הביא ראהיה מעובדא
דר"א בפ"ק דעתך שאמר נאמן עליון הדין, מ"מ הרי כתבו ז"ל (כמודמי)
בספר חסידים) שאיפלו בשעת השמד שモתר לבוש מלבושים גויים, מ"מ
אסור לבוש מלבושים כומריים דהוי כאמור בהדייא שאינו יהודי. ועל כרחך
החילוק הוא, דבגדיו מעידין עליון שהוא מאמין בע"ז, ושתייקתו כהזהה
דמייא, משא"כ בכל הני עובדי דלעיל, שאין בהם עדות גמורה שהוא
מאמין בע"ז.

וא"כ הללו שמשתתפים עם הרשעים בכל ענייניהם, ושמחים בשמחה
איתם, ומציריים בצרחותם, ואינם נבדלים מהם בשום עניין הנוגע
להנהגת המדינה, הרי יש מקום לומר שמעשייהן מוכיחין עליהם שהם
מודים בע"ז. והרי הדבר ידוע שיש בתוך הכנסת ג'כ ערביים, והללו אינם
משתתפים בשמחה אitem ובצרחותם. ואילו היו החדרדים מתנהגים בדרך
הערביים הללו, היה אפשר לומר שאין מעשייהן מוכיחין עליהן.

אלא שגם בויה יש לומר דבאמת הנבחרים איסורה קעבדי, אלא דהבוחרים,
כיוון שלבם שלם עם ה', אינם נחשבים כמודים בע"ז, אלא דעתידין
קשה שהרי מסיעין ידי עוברי עבריה או עוברים בולפוני עור וגוי וככ"ל.
 ועוד קשה לדלאורה הבוחר מודה שהוא מרווח ממעשי הנבחר, וכיון
שהנבחר מודה בע"ז, הרי גם הבוחר מודה בה, אלא אם כן יפרש הבוחר
בהדייא, שהוא אינו מרווח ממעשי הנבחר ואני בוחרו אלא משום טעם אחר.

ג) הסברא השלישית היא דיש לחוש לחילול השם, שהרי הרשעים יודעים שמדובר בתנגדו להם החרדים בכל כח, ואף כיום עדרין יש מזון החרדים המתנגדים להם. והדבר ידוע שפעה"ק יש כאשר המקנאים קנאת ה' צ', ולא ישתחפו עם הרשעים בשום אופן וענין כלל, ואפילו אם לא יהיה איסור ממש בדבר, ולא יוזו מدعתם כלל, מפני שכוננתם רצואה. ואע"ג דלפיעמים אין דבריהם מכוננים כי"כ ע"פ עומק הכרעת ההלכה, מ"מ אין לומר דאיסורא קעבי, שהרי כל כוונתם אינה אלא להרבות כבוד שמיים ולמעט בכבוד עצם. ויש להביא ראייה דכה"ג מותר לקנאת קנאת ה', שהרי בית השמונהאי נלחמו במלכות יוון, אע"ג דעתן הדין לא היו חיבין בכר, שהרי בדורו של שמד לא נלחמו, אע"פ שהיה גדולי התנאים. ומן השמים הסכימו למלחמה בית השמונהאי וסייעו במלחמותם,

ונעשה להם נס נגלה בהדלקת המנורה.

וא"כ יאמרו הרשעים, וגם הדבר ידוע שכבר אמרו כן, שאלוי המקנאים קנאת ה', הם עדרין הולכים בדרך אבותיהם, אבל כל האחים המשתתפים עם הרשעים כבר עזבו קצת דרכי אבותיהם, ואין לך חילול השם גדול מזה, וככל שיתרבה מספר הבוחרים החרדים יאמרו הרשעים שנתרבה מספר הקרים מדרך הראשונים. והרשעים יודעים שהקנאים הללו הם מה שהחלישו את כח השטן בשנים האחרונות, והדבר מפורסם אף בין אומות העולם, שיש יהודים שעדיין מסרבים להודות בכפירת המדינה, והוא קידוש שם שמיים. ואדרבה כל המשיע באיזה עניין למדינה גורם שיתחולל שם שמיים בעניין אומות העולם ח"ו, שיאמרו כבר הסכימו ישראל לכפור בתורתם ח"ו, ויאמרו וכי לעולם נער הוא כביכול הוקינו הדברים.

ד) הסברא הרבעית היא, דיש לחכמי ישראל לגדלור חומת הדת, ויש להם רשות אפילו להכות ולענוש שלא מן התורה לעשות סייג לתורה, וכמ"ש בסנהדרין [מ"ו ע"א] מעשה באדם אחד שרכב על הסוס בימי יוננים וכו', ורש"י פירש שם שבימי יוונים היו המצאות קלות בעיניהם מפני הגזירות והוצרכו לעשות סייג, וא"כ מוכח מכאן-DDוקא בשעת השמד יש להחמיר יותר ולעשות סייגים יותר. ועל אחת כו"כ שחיבין החכמי ישראל להזהיר את ישראל שהמדינה הזאת יסודה בכפירה, והרי רבים טועים בדבר מלחמת שתיקת החכמים.

והנה פעה"ק כבר אסרו הב"ד של העדה החרדית את ההשתתפות בבחירות, ובכבר חלה הוראותם בשנת תש"ט ונחטפתה פעה"ק בין חברי העדה החרדית, ולא עלה אז על דעתו של שום חכם לומר שהחברי העדה החרדית אינם כופפים לבית דין. ולא עוד, אלא שככל חכמי ישראל היו צריכים להכיר טוביה לב"ד על כך שאסרו, אפשר שיש לומר, דכיון שkeitתן מן החכמים אמרו בפירוש ובפרשסיא שהמדינה הזאת היא אסורה, מילא אין חטא כי"כ בשתיות שאר החכמים, דייל ששתיותם כהודאה דמיא.

אבל כיוון שהם חולקים על הב"ד פעה"ק, ומוראים בפרשסיא להשתתף בבחירות, א"כ היו צריכים לפרש בהדייא, שהמדינה הזאת היא עניין של כפירה, ולא התירו ההשתתפות אלא מפני איזה צורך. ועכשו שלא פירשו כן בהדייא, נתונים מקרים לטעות, כאלו דבריהם ומעשיהם של הנבחרים רצויים בעיניהם, וכайлו גם החכמים מודים ח"ז במדינה.

ולא עוד, אלא שהמתירין היו צריכים לפרש עוד, שאין כוונתם להתייר מה שאסרו חביריהם הב"ד פעה"ק, וכל הוראותם אינה חלה אלא על אותם האנשים שאינם כופפים לב"ד, כגון שאגנס דרים פעה"ק, או שדרים פעה"ק וקיבלו עליהם את רבני משרד הדתות, (ואע"ג דודאי אין זה מן הרואין שקיבלו עליהם את רבני משרד הדתות, מ"מ אפשר דמהני כדי לפטור אותם מלהיות כופפים לב"ד של העדה החרדית).

וכל הדברים הללו לא נתפשו בדברי המתירין, ואע"ג דלא כוורתה צורך גדול הוא לפרשם, מפני שהעם אומרים, דמלבד פירשו רבען, ש"מ הראשונים הם להמרות פי הב"ד, ואין לך פרצה גדולה מזו, שאיש כל הישר בעינו יעשה, והיום יתריסס כנגד הב"ד, ולמהר יתריסס כנגד שאר החכמים, ותמיד יבחר לו את החכם שהוא רוצה, וכל המקיים לו יגיד לנו.

ואף מה שכח במא"כ הדר"ג דע"י ריבוי בוחרים מתקדש שם שמים, לכוארה יש מקום לומר, דסוס ע"ז יהא נראה כאילו אין בכלל ארצנו הקדושה אלא מיעוט קטן של שומרי תורה, שהרי סוס הובחרים בראשימות החרדים מועטים הם. משא"כ אילו היו רבים גמורים מלהשתתף לא היה הדבר ניכר כי"כ, כי לא היה ידוע כי"כ כמה הם הנמנעים מלחמת שמירת התורה.

ומה שכותב מע"כ הדר"ג בסוף דבריו, שתגננו גורם לחילול השם ח"ו, קשה הרי החושש לדברי האוסרים וכסבירו שיש איסור בדבר, אינו מהל את השם ח"ו, ואע"פ ששתנו במת' אבות אחד שוגג ואחד מזיד בחילול השם, מיהו הנ"מ אם יש סרך זולול מצוה או איסור בדבר, כגון רב אי שkil בשרא ולא פרע לאalter יחשדתו שהוא גולן, וכן ר' יוחנן אמר מגני ארבע אמות بلا תפילה הרי זה נראה כמזולל במצבות תפליין ח"ו, אבל בנידון狄non שיש חכמים האוסרים, א"כ החושש לדבריהם מי חילול השםشيخ הכא. וכ"ש הנמנע מפני שהוא כפוף לב"ד האוסר, הרי אדרבהvr כר היא חוכתו וכר יפה לו לשמעו להם, ואפילו אם כלפי שמיא גלאיא שטעו, ואפילו אם יש שם תלמיד הידוע שטעו, מ"מ וזה שהוא תליין בכב"ד חייב לשמעו להם, ואין הקול תלוי בצווארו, ודמייא להא דתנן רפ"ק דהוריות שאם עשה היחיד על פיהם פטור.

והריני חזר וمبקש סליחה ומחללה ממע"כ הדר"ג, על שהועתי פנוי
ברבינו, אבל תורה היא וללמוד אני צריך.

וְהִנֵּן חֶפְלָה שִׁזְוָחָה מַעֲכָב הַדָּרְגָּה לְרֹאֹת בְּכִיָּת יִנּוֹן, וּבְעָלָת מַושְׁיעִים
בַּהֲרֵץ צִוּן, וּבְבָנֵין שְׁבַת מָכוֹן.

כעתירת המשתחווה מרוחק למול מע"ב הדר"ג.

סימן ב

(תשובה הגדול הנ"ל)

בעה"י יומ א' ראה קטורת לפ"ק.

שלוי רב יקרב לכבוד הרב הנעלם ירא וחרד לדבר מה' מורה ר' ... נ'ג.

מכתבו הגעני להודיעו ונאמנה כי המכתב בעניין הבחירה שכתבתי
נדפס שלא מדעתו ונגד רצוני והרבה נצטערתי בזה, כי בא לפני
ת"ח גדול א' ואמר כי יש קצת בני תורה פה שאינם רוצחים להציג א'כ'
דעתה העני נוטה לזה וידעתה שכן האמת בדבריו ולאחר הרבה הפעם
כתבתי המכתב ע"מ להראות לאוthon הרוצים דוקא לידע דעתך אבל לא

עלתה על דעתיו שידיפסותו ברבים בהמודיע כאליו אני תוקע ח"ז רashi בדבר שנחלקו בו גדוֹלי הדור ומעיו פנים ברובותי אבל מה ה' בידי לעשות וה' הטוב יכפר בעדי.

בעיקר הדבר כך דעת הערני נוטה שמצוּה רבָה להציגו לרשותה החרדית ושיש בזה ממש הצלת הדת לפי המצב כתע, כי בעניני שמירת התורה לא שייך בטחון ללא השתדלות והחוֹבה לעשות כל הנרא באופן טבָע טוב ומועל לקיים הדת.

ומה שטען מעלהו שיש איסורים בדבר, הרבה נתיאשתי אם כדאי להшиб כי באמת אין רצוני כל שחררי נטוֹר קורתא שיחיו לאו"יט ישנו את דעםם, אם כי איסור אין כאן, קנות לשמו ית' יש כאן, וגם זה נחוץ ו莫ועיל לשמרות הדת בחוגים רבים, וכש"כ שכל מעשיהם לש"ש ובמש"ג והמה חביבים עלי עד לאחת.

ומ"מ למא"כ בעצמו הסכמתי להшиб בפרטות אחרי שהושב אותו כמתעתע ח"ז, אבל נא שלא להראות מכתבי אחרים כי אין שום תועלת בזה ולמה יתנני לשיחה בפי אنسחים.

כתב מע' שיש איסור בהצבעה מצד מודה בע"ז, והוא דבר שאין לו שחר, הלא המזיאות בעה"ר הוא שהשלטון בידי לע"ע ומהמת מזיאות זו מזביעים ושולחים שומריה תורה להחתם ע"מ להציג כפי האפשר, ואיזו הودאה יש כאן שמסכים ברשות הרשעים ח"ז אם בדעתם טמאים שלهم, וידע מע"כ שגם לצורך קנות אסור לנחות פנים בתורה שלא כהלכה, ומה שאינו אמת אינו מצליה כלל.

גם לענ"ד אף מי שהושב שזו אתחלה דגאולה ע"פ שבאמת אינו כן כי הוא שינוי מגלוּת מר יותר שהאותות בדורות האחרונים עכ"פ לא התערבו בענינים של שמירת הדת משא"כ הני חפשים ר"ל, מ"מ מי שסביר שהשינוי שלטון נקרים לשולטן חפשים ורשעים מושע ישראל הוא אתחלה דגאולה אין אלא טועה אבל לא רשע ח"ז שיהא מותר לדבר עליו לה"ר ולבזותום ברבים, גם מש"כ שהרי"מ לוין שיחי הילך ללילות אותו רשע ימ"ש, הדבר ברור שהלך כעל גבי גחלים אלא שראה

בזה כעין שלו' מלכות וכדרך שהי' הולכים אחרי איזו פגר של פרץ או שר בזמנים הקודמים משום דרכי שלו' ואם לא מצא עוז להשמט מוה לא יותר עבר זה לדבר עלייו לה'ר, ובכלל אני תהה מה להזכיר להזכיר שמות אנשים פרטיים אשר לא ינצל מ裁定 לה'ר ורכילות שהוא אף' בדבר אמרת.

ומה שטען מצד התחרות לרשותם, במקום סכנה לדת ואפי' במקום סכנה של צרות חמריים לא נاصر ד"ז, עכ"פ כשל השולטן בידם, واحد הולך אצלם ע"מ להציג, והלא הגה"ק ר"ש סופר ז"ל בנו של החת"ס ז"ל הי' נבחר בפרלמנט כמה שנים ע"פ שהי' בין גוים עובדי ע"ז ולא עלתה ע"ד שום אדם שיש בזה איסור התחרות לרשותם, ושוחפות עט נכרי לא אסרו אלא שמא יתחייב שבואה וקעבר שם ולא ישמע על פיך. ומה שטען מצד חניפה לרשותם, באמת ציריך הנבחר בזה למשקל גדול, אבל לא נاصر חניפה לרשותם כאשרינו משבח רשותם ח"ז, אלא מכבים בדרך שמיכדים שר ומושל בנימוסי כבוד, וגදולי ישראל היו יוצאים לקרה מלכים ושרים אף' בס"ת, וכך נהגו בכל משך גלות המר הזת.

ומה שטען מצד הח"ש ח"ז אין כאן חילול ה' רק קידוש ש"ש שמצביעים בפירוש על נבחר שיתבע שmirat haTorah ושהזו עיקר פרוגרמא שלו ואשר באמת עשו כבר כפי כוחם למחות כפי האפשר על כל מה שהוא נגד תורה"ק ובכלל עניין הח"ש משתנה מזמן לזמן כי יסוד עון הח"ש הוא שעי' זה ילמדו בנ"א לוול ח"ז בכבוד תורה"ק ומצוותי' ובנד"ד הצלחה הוא וכבוד שמיים מתרבה ע"י שיש רוב דורשים במפורש לשמרות תורה"ק. ובכלל עצם חיוק אגוי' הוא דבר הנחוץ ומוכרה מאוד לסתם היהודי שומר תורה (אשרינו רואה אפשרות להתבדלות גמורה בחברי הנוטרי קרתא שייחיו) אשר בומניינו שכל הפוקרים והרשעים מופיעים באופן מאורגן אם לא יהיו ח"ז כח מאורגן לשומריה תורה, מי יודע עד כמה יוכל להחזיק מעמד ולעמדו בנסיוון וכבר סמכו כל גאנוני הדור שעבר זלה"ה על גודל עניין נחיצת אגדות ישראל.

ואמנם הרבה נצטערנו על שנשתתפו הפעם עם פא"י אשר נתרכקו מדרך גדוולי ישראל והעמידו עניינים חמוריים בשווה עם דרישת שמירת

הדת ואולי עוד מעדיפים, אבל האגדה עשתה זה ע"פ הסכמת גדורלים אשר כנראה עיקר טעםם ה'י' למעט בשנות השומרי תורה זה לה' כאשר בבחירות הקודמות ממש ה'י' שונים ולו'ז איש את רעהו חיים בלען, ואיך שייה' לא ה'י' לנו שום רשימה חרדיית מלבד הלו וועל' היינו מוכראים להצבע להצלת הדת.

ומה שטען מצד איסור הבד"ץ, ודאי טענה היא אבל אינה מהיבת אלא חברי העדה החרדית שיחיו ולא כל תושבי ירושלים ח"ז קוון שלא נבחרו ע"פ רוב שומרי תורה שבעיר כולה זולת ע"י יהודים שרואים עצם לקהלה נפרדת ממש, ולא כמו שכחוב מעלי' משום שיש רבנות ראשית של המזרחי, אשר באמת ספק גדול אם יש להם בכלל תורה ב"ד הן מצד הנבקרים וכש"כ מצד הבוחרים ואופני בחירותם ואכמ"ל, אבל הרבה גדולי ישראל נמצאים בירושלים עיה"ק ולגבי אותן שומרי תורה שאינן חברי העדה החרדית הרי דעת רבני העדה אינו אלא דעת חכם שתורה הוראה וכללא הוא בכל התורה דהולcin אחר הרוב. עוד יש לדבר בענייני איסור הבד"ץ בנוגע לדינה ואין רצוני להאריך בזה, ובתוך אני שלא גרם מכתבי ח"ז קלקל, שאחד מחברי העדה יצבע מלחמת מכתבי, כי לענ"ד אפי' את דעת הבד"ץ לא ישמעו שבאמ' יצויר שהבד"ץ ה'י' מורה ובא שמצוות להצבע, היו תיכף פוסלים את הבד"ץ מכל וכל ולא יציתו כי העיקר שכאו"א סומר על מה שברור בעניינו בעצמו, ובודאי שאני לא גרמתי בזה שום מכשול לחבריו העדה שיחיו.

וכבר כתבתי להגר"פ עפטשטיין שליט"א מכתב לפיסו כי לא מרצוני נדפס מכתבי נא להודיעני כתובות של הגה"ק אדרמ"ר מסטמאר שליט"א הగאב"ד דהעדה, כי רצוני לבקש מהדר"ג מחלוקת, ובודאי לא ימנע מעלהו טוב אשר בידו.

והנני דוי"ש ומכבד,

סימן ג

(מכתב מהגדול הנ"ל)

בעה"י יומ א' פ' שופטים.

לכבוד ידידי הרה"ג וכוי' היקר... שיחי' לאו"ט ויתברך בכ"ט.

מכתבו הגעuni ורב תשוח'ה למעל' שלחה לי האدرس המבוקש.

ומש"כ שיש לו להעיר על מה שכתבתי, יכתוב לי דעתו ומני ומיini
חסתים שמעתאה כי אין לי ח"ו שום נגעה שיהי הדיון דוקא
כך, אלא שכרי היתי סובר שהוא האמת, ואני מבקש לבי בהוראה ובכלל
לא הגעתי בעזה"ר להוראה וכש"כ בדבר שאינו מפורש בש"ע ותלו
כולו בשיקול הדעת.

וע"ד שיש בני תורה הרוצים לראות מכתבי, כבודו בין מעצמו כי עון
גדול הוא לפגוע בכבודם של העדה החרדית וכש"כ ראשי ובראשם
הבד"ץ אשר כל מעשיהם לש"ש במס"יב, ובין כיוונו בנדון זה להלכה,
בין לא כיוונו, עכ"פ כוונתם רצוי לש"ש מתוך כאב שכואבים על כבוד
שמו יתברך המחולל בעזה"ר ע"י מהרשיט מחרפים ומגדפים ר"ל, והאי
חברותא קדישא העדה החרדית שמוררים על טהרות הקודש בתורה ויר"ש
ומשפיעים ג"כ בעקיפין על שאר החוגים שלא יטוושטו ויתרחקו חילתה
מדרך הקודש, ואנו חייבים בכבודם ק"ו שלא לצערם או לגרום להם צער
חילתה וחושנני שבאם יתפרנס שאני העני כתבת לי בני תורה שדעתמי שלא
כשיטם בזה הנדרון, שמא יראו בזה כעין פגעה בכבודם, וכש"כ שהוא
והדין לאmittio אין ביכולתי למחות בזה רק מאד אבקש עכ"פ
יהא הדברים בין לבין עצם ולא לפרסם זה לאחרני.

והשיות ברוב חסדיו יתנו רחמים להנצל מגנות האחרון הלה
וישלח לנו גוא"ץ בב"א.

סימן ד

(משיב על דברי הגדול תנ"ל)

ב"ה ית' אוור ל"ב אלול תשט"ז לפ"ק.

ישאו הרים שלום וברכה למע"כ הגאון הצדיק המפורסם המאור הגדול
למושלת התורה והיראה כקש"ת מוהר"ר ... שיחי לאו"ט אמן.

אחדשה"ט כמשפט וכראוי למלחת כת"ר הרמה.

מרוב ענותותי דمر פנה אל העරער והרשני להשיבו דבר את אשר
עם לבבי, וاع"פ שמתחלת אמרתי מה האדם שיבא אחרי המלך,
חוור מע"כ והרשני ויאמר המלך יבא. אך איךורת קצת מפני שלא הייתה
דעתינו פנוי לסדר הדברים.

א) אכן גדר בעדי מע"כ הדר"ג שאין להזכיר אנשים פרטיים מסוימים איסור
לשיה"ר, וא"א לעמוד בונה, כי א"א לדzon על הדברים מבלי להזכיר
את עושיהם, ולא נאסר לשיה"ר אלא לשמור בחבירו, ולאCSI שיש צורך
ותועלת בדברים, להתרחק ממעשים רעים, וגם הדברים מפורטים בפני
רבותה בני אדם, ועושים אותם בפרהסיא גמורה לעני השם,
ואינם סבורים שיש בהם שום גנות, ולא נתקונתי לומר שמותר לספר
בגנותם שלא לצורך, וכאילו יצאו מכלל עמידר ח"ו.

וגם בעניין קבלת לשיה"ר, הון אמן פסק אドוננו זוללה"ה בחפש חיים
[הלי' לה"ר כלל ר' ס"י] דמה שהתרו לחוש אין פירשו שמותר
להחזיק הדבר בספק שהואאמת, אלא שצורך לחוש חשש בעלמא, כדי
להשמר ממנו. אבל חילוק זה הוא דחוק מאד, ורק קשה להבינה, וכל טעםינו אינו
אלא משומן דאקי גברא בחזקת כשרות, ודבר זה צ"ע טובא, שהרי הוכחה
שם בכמה ראות דאישור קבלת לשיה"ר הוא לא רק בשמיות האוזן, אלא
ג"כ קבלת והאמנת הלב. ונhei דאין עושים מעשה מספק משומן דmockminon
לגברא בחזקת כשרות, אבל לבבנו נוכל לחשוב דאפשר שהדבראמת,
דמאי שייכא חזקת כשרות בהאמנת הלב, ונhei דגורה תורה בגזרת המלך
דאקי מלטה אוחקי, ואינו זו סברא, אלא דילפינן מבית המנוגע או שהוא

הלו"מ, הינו דין מוריין הורה ופסקו פסק על הספק, ואנו דגין למעשה כאילו לא נשנה הדבר, ואע"ג אפשר דכלפי שמייא גלי נשנה באמת. (ושמעתי ממור"ר מוהר"ר ייחיאל שלזינגר ז"ל ראי' לדבר שאין זו סבירה, שהרי הורק גט לאשתו ספק קרוב לו ספק קרוב לה דעתםידין אותה בחוקת א"א, אותו נימא כיון שעכשו היהชา בחוקת א"א נתברר הדבר שנפל הגט קרוב לו, ובאמת הוא דבר פשוט וא"צ שם ראי'). וא"כ לא שייכא חזקה כלל בהאמנת הלב.

ועוד, אם אדם כשר אומר לבעל שאשתו זונתה, ואני מהימן לי כבי תרי, אבל לבו נוקפו שהוא אמת והוא מבקש לגרשה, אותו נימא דייסורה קעביד (וכמדומני בשborות'ת חשב"ץ מפורש שרואוי לגרשה, אלא שאין ב"ד קופין אותו, ואם היא עצמה מודה שזונתה והוא מאמין לה, נחלקו הראשונים אם קופין אותו, אע"פ שהיא אינה נאמנת לו בשאר דברים, ולענין אחר האומר אשרת זונתה פסק רמ"א בשם מהרי"ק דודוקא אם בשאר דברים ג"כ נאמן לו, אבל בנ"י שלחי נדרים יש הגהה ארוכה מר' מרדכי הלוי ומפקפק גם בזה).

ואין זו סבירה כלל לומר דמן דמהימן כבי תרי מותר להאמיןו, וממן דלא מהימן כולי האי נחזיקנו לשקרן ודאי והוא אסור להסתפק שהוא אומר אמת, אבלו של אדם אונסו להוכיח הדבר בספק שהוא אמת הוא (וגם עיקר ההיתר להאמין למן דמהימן כבי תרי וכן להאמין לשח"ר בדברים הניכרים, לא מצינו בזה שום ילפוחא, ואין זו קולא שהקילה תורה באיסור קבלת לשח"ר, אלא טעונה, כיון שהדעת נותנת שהדברים הם אמת, הרי לבו של אדם אונסו להאמין בהם, ולא שייך כלל לאיסור קבלת והאמנת לשח"ר כה"ג).

וכבר העתוי ספק זה לפניו אדוננו בעל חזון אייש זלה"ה והшиб, מי יכול לעמוד בזה, אין זה אלא לומדות, עכ"ל, הרוי שפטיו ברור מלeo שא"א לעמוד בזה, אלא שלא הכריע אם מותר מעיקר הדין, ואולי לא רצה להורות נגד ספר חפץ חיים.

(ב) והגה עיקר טעמו של מע"כ הדר"ג הוא להתריר משום הצלת הדת. אמונם אין ספק שאילו עליה בידינו שכל שלומי אמוני ישראל יתרחקו מן

הרשעים כאיש אחד חבריהם, וההשתתפות עם הרשעים תהא בעיני הכל כמו חילול שבת, שאנו בודאי היינו צריכים להתبدل מהם כמו מן הצדוקים והקראים, איננה בדידתו ואננו בדידון, ובודאי שהתבדלות כזאת הייתה האלתה הדת האמיתית ומקיימת התורה בטהרתה לדורות הבאים (ausef שאין התורה צריכה להצלהנו ח"ו, אבל נתחייבנו להשתדל כפי כחנו), ואפלו אם יש מן ההמון הנמשכים ח"ו אחר כתות הרשעים, מ"מ עיקר השתדרותנו הוא לקיים את אמיתות התוה"ק לדורות הבאים (וכן מפורש ברמ"א יו"ד סי' של"ד [סעיף א'] שמי שנתחייב נידי, מנדין אותו ואין חששין שהוא יצא לחרבות רעה) וכבר כתב בשו"ת תחת"ס [ח"ו סי' פ"ט ד"ה ואלו] שכן היה ראוי לנוהג עם רשעים ומנו אחרי קבלת הרשyon מטעם המלכות, וכן נראה בספר אגרות סופרים במכתבו של ר' שלמה איגר זללה"ה, שרצה לגוזר כן ביחיד עם חכמי הדור והוסכימו עמו חכמי אונגרן, אלא שר' יעקב עטליינגערד מאלטונה (בעל עורך לנר) התנגד לדבר מפני שבגדיו קהילתו עדין לא התריסו כנגדו בפרהסיא, ולא רצה להביאם לכך, ועכ"ז התאונן ר' שלמה איגר זל מادر על הדבר, שלא הצלחה להוציאו לפועל. והרי הדברים ק"ג, שהרי אילו היה כח בידינו להעמיד משפטי הדת על תלם, היינו חיבים להלחם בהם בחרב וחנית ולשבור זרוע רשות, וא"כ כ"ש שהגנו חיבים להבדלים מעדת ישראל אם ידינו משוגט. (ובשו"ת הרא"ש [כלל י"ח סי' י"ג] פסק והובא ג"כ ברמ"א באהע"ז [סוט"י קע"ז], שהרא"ש גור לחותך חוטמה של אשה אחת שזונתה, שב"ד חיבין לגדור פרצות הדת. וכן פסק בשו"ת הרא"ש בהלי' עירובין [סוף כלל כ"א] למסור למלכות חם א' שההמיר בדין עירובין נגד התלמיד כפי פירושי כל המפרשין).

אלא שבזהה"ר אין כח בידינו לא להלחם בחרב ולא להבדלים, ואפלו לנודות כדין אין בידינו, ולכן כיוון שבלאה"ה יש משומרין התורה שאינם חששים להתרחק מהם, ומשתתפים עמם, מוטב שיהיו מרובי ולא מועטים, ויש בזה הצלחה פורתא.

וכן במא דברים אמרוים, אם המשתתפים הללו באמת מכיריהם את הסכנה ומתקוננים להציל, שהם יודעים שאינם חברים ושותפים עם הרשעים הללו, אלא שהם כעין השתדרותם שהיו בדורות שעברו. אבל בעזה"ר

רי"מ לעוין^א אינו חושב כן, הוא שמח להדייא על קיומם המדינה, והוא חש בלב שלם להצללה מכל חשש היוק, וא"א לדונו לכף זכות כולי האי, שככל זה אינו אלא מפני חנופה לצורך הצלה, והלב יודע אם לעקל אם לעקללות, ומשמעו בוגרמא [סנהדרין כ"ז]. שאסור להפוך יותר מידי בוכות מי שנראת עובר עבירה, שהרי קרם חדשים על השביעית ואמרו עליהם קשר של רשיים אינו מן המניין, והרי"מ לעוין עושה מעשי בפרהסיה ואינו מעלים כלל אפילו לפני אנשים פרטיים שהוא שמח על קיומם המדינה.

ועוד, ע"י השתתפות אגו"י בamodelה, הטעו את כל העולם שישבו
שהרשעים אינם גרוועים כ"כ, ולפני כמה שנים אמר בן גוריון ימ"ש
בפירוש, שרוי"מ לעוין עוז לו ע"י השתתפותו, לעבור קשיים כאלו, שאיןו
יודע איך היה יכול לעבור עליהם בלבדין.

ואל מלא השתתפה אגו"י, היו העולם מרגשים את הסכנה, והיו יכולם
להלחם כנגדם, וככשו כבר נשכח לגורם מן המכון החיויב
להלחם נגד הרשעים, והרי רוי"מ לעוין לימד זכות על ב"ג ימ"ש בפרהסיה
ואמר ילוו שהוא אדם המוקיר את המסורת, והדברים הללו לא אמר רוי"מ
לעוין ^{בأن} באה"ק שהכל יודעים שהוא שקר וחנופה בעלמא, אלא אמר
כן בחו"ל, כדי להטעות את החרדים שם, ולהגיאם מלהלחם כנגד המדינה,
אוו כל כהאי גונא יש להתייר משום הצלה. והריADRBA, זה החרובן
הגדול ביותר, להטעות החרדים בחו"ל, אשר יש בידם עדין מעט כח
להציגנו מיד הרשעים, והדבר ידוע, שאל מלא הפגנת החרדים בנוייארך,
היו גוררים גיוס הבנות ושרות לאומי ח"ו, וגם ע"י הפגנתם שם, הוצרכו
להרפנות ידיהם מעט מן התימנים, ע"י הפגנתם שם ביטלו את המועדון
הטמא שהקימו ע"י מאה שערים. וכמה וכמה דברים יש, אשר הרשעים
גנונאים מהם רק מפני שמחדים מפני היהודים בחו"ל, משום דראא דמנוא,
ותמיד היו אנשי אגו"י מעמידין פנים כאילו הם מתנגדים להפגנות הללו,
וכל זה משום חנופה לצורך הצלה, וסוף סוף, אין לך דבר, שלא יוכל
להתיירו משום הצלה, אם מוסרים את ההכרעה לרוי"מ לעוין.

והנה בבחירה הראשונות היה אחד מנציגי אגו"י ח' לעוונשטיין נ"ל,
והוא השתדל כמה וכמה פעמים להצללה שומריה התורה וצרבי הדת.

ולא הסכים עם הנהגתו של ר' י"מ לעוין, וטפו היה שהיה מוכחה להסתלק ממקומו, ולקח תחתיו אחרים שאינם מתрисים כנגד ר' י"מ לעוין.

וכבר היה מעשה, שהמיןיסטרים המזרחיים לא השתתפו בישיבות הממשלה כמחאה על הכנסת בשר נו"ט לארץ, אבל ר' י"מ לעוין השתתף, ובג' ימ"ש אמר לו או, שהוא מחשבו מדוע בתור אדם היודע שיש עניינים יותר חשובים מענייני כשרות.

ועוד יותר מזה, כאשר הביאו לא"י את רבבות אח"י מארץ תימן, וגورو עליהם שمد גמור רח"ל, והיה רעש גדול באמריקה, עד שהחצרכו למנות ועדת חקירה, ואו הריעיש ה' פנקס מיניסטר המזרחי מאד מאד על הדבר, אבל ר' י"מ לעוין היה נחבא אל הכלים, ולא אמר אלא שכמעט ברור אצלו שהיתה תעומלה בין התימנים, שבא"י אינם צריכים את התורה חי'ו, וכל זה עשה ר' י"מ לעוין מפני שהיא מפחד שמא יאמרו שהוא עשה את הרעש בחו"ל.

אם באמת ר' י"מ לעוין רוצה להציג, אסור לו לפחד, ואם חכונת نفسه אינה מסוגלת לכך, אסור לו להיות המציג.

והנה הרשעים גورو גזירה בעזה"ר, שאין לסדר קידושין לנערה פחותה מבת י"ג,আ"כ הרותה לזוננים רח"ל וכדומה, ועל הזנות אין מענישים לפי נימוסיהם אלא בפחותה מבת ט"ז (ולמעשה אין מענישים כמעט כלל), ואם עברו על הגזירה ונישאו מפרדים אותם, אם אפשר ע"י גט מעשה או ע"י מאון, חוק זה פשוטו כמשמעו, אסור לסדר חוק כדמו"ג, והכוונה ברורה עצמת בלעם הרשע, כי בזה"ז הרוי זה עיקר כת הפתוח של הרשעים. והממונה על החזאה לפועל של הגזירה הוא שר הסעד, דהיינו ר' י"מ לעוין הוציא לפועל חוק זה במשך כמה זמן. קשה מאד להעלות על הדעת, שיש לר' י"מ לעוין איזה הרגש של חרדה דין של הקב"ה, כי איך אפשר לישראל כשר לעשות דברים כאלה, אפילו אם ימצא לו איזה יותר מן הדין. הרי דבר כזה היה ראוי לכל ישראל כשר, שלא יבא אצלו כלל לשום שיקול דעת אם מותר או אסור, אלא היה צריך להרתקו בשתי ידיים מרוב מיאוס.

וأنשי אגו"י מטעים את העולם שמצילים הרבה, בזמן שצוקים ע"ד הפטת בשר חזיר, וכן צוקים ע"ד חילולי השבת. והדבר ידוע שלא התקלות הללו הם העיקרי, כי ישראל כשר אינו מצוי להכשל בוה, ואין בידינו לכוף את הרשעים על שמירת התורה, ולהלעיטהו לרשע וימות, וכל המלחמה שלהם ע"ד השבת והחזיר הוא סמיית עיניהם, כדי שע"ז לא יהיה ניכר שעוזבו את הדברים העיקריים, והפכו ממש כמעט כל החינוך, והסתפקו בורם שלהם (אשר אין להאריך עלייו כעת), וכל בני העולים החדשניים הפכו לכפירה, וכן הכפיה על הדת אשר הייתה בתקפה כמה שנים, וכמදומה שנחלשה אחרי שעוזבו אגו"י את המשלה, וכן עניין גישת הבנות שהביאו לידי מכשולים נוראים, וס"ס אם יש עדין קצת תקומה לישראל כשר בא"י, הרי זה מלחמת הגנת היהודים באמריקה. וענין הגדו"ע המשחית את כל הנער, ובפרט את כל ילדי המערבות מן העולים החדשניים, ואגו"י אינה פוצה פה. ואני היתי בכמה וכמה כפרים, ובדרך הטבע ח"ז נכרתת התקווה לגדל דור של שומרי תורה, ואפילו הוקנים כבר נחלשו מאד בשמרות התורה. ומה תועלת יש בכל זה, שאנשי אגו"י מבקשים שלא ימכרו חזיר לאפיקורוסים ומשומדים, ושהרכבת לא תחולל שבת, בזמן שע"ז שוכחים את העיקר.

ובאמת הצלחה גדולה ועצומה היא, שיש עדין קצת מן המקנאים קנאת ד"צ פעה"ק, שאינם משחתפים כלל בכל העניין, ועי"ז נשבר כח השטן הרבה יותר, מאשר ע"י כל ההשתתפות של אגו"י, והכל יודעים ומודים שכן הוא האמת, אבל ר"מ לעוון מגדף תמיד את נטורי קרתא, ואנשי אגו"י פעה"ק משתדלים בכל כח תמיד לשבור את העדה החדרית והרבנות שלה, ואפילו בענייני כשרות עושם מכשולים עצומים, וגרמו לבטל את השחיטה זה כמה שנים, ועוד דברים כאלה, וא"א להאריך בוה כעת. קצרו של דבר, אפילו אילו היה אפשר להציג בדרך של השתתפות, ואפילו אם אין איסור בדבר, מ"מ הרי ר"מ לעוון אינו נאיין בשילוחתו כלל, ואדרבה הוא מזיך מאד מאד.

ומלבך כ"ז הרי עיקר כוונת הרשעים ביסודם את מדינתם היא להעביר את ישראל על הדת, ولو יצויר שיגברו עליהם היהודים, ויכופו

אותם להתנגד בדרך התורה, היו עושים כל טצדקי, כדי שהמדינה תחבטל, וכל מה שהסכוימו לשותפות אגורי, הוא מפני שהם יודעים שהכח בידים, והם שולטים על המוני העם ומעבירים אותם על הדת אם בפיתוי או באונס, וכ"ש כיוון שאנשי אגורי הם מיעוטם כלפי הרשעים, ואין להם שום תוקה בדרך הטבע שיתרבו במספר השוב, הרי אין כאן שום אפשרות של הצלה אמיתית.

ב). בעניין הودאה בע"ז כתב מע"כ הדר"ג שגיליתי פנים בתורה שלא כהלכה ח"ו, ולא הבנתי, כי מגלה פנים נקרא המפרש נגד הכתוב והמקובל, אבל הטועה בשיקול הדעת אינו מגלה פנים כלל. ובעיקר העניין כתוב מע"כ הדר"ג, שאין זו הודאה מה שנכנסים לכונס, וגם שהוא אומר שמדינה זו אוחלתה דגאולה ח"ו, אינו אלא טועה ולא רשות וכופר.

והנה בודאי א"א לנו לדון את כל הטעים כרשעים וכופרים, כי לכל העם בשגגה, אבל מחשבת הטעות הזאת היא מחשבת כפירה, שדעה זו היא נגד האמונה המפורשת והמקובלת בכל ישראל מעןין ביתא המשיח ב"ב, ולא ניתן שיתוקן עולם במלכות ה, ע"י כופרים ומורדים, וגם כל המדינה מיוסדת על כפירה בסגולות ישראל מכל העמים ובשהגחה פרטית ובתורה מה"ש. וכל עניין הכנסת, אינו אלא להוציא לפועל ולקיים מחשבת הcpfירה הזאת, לחוקק חוקים ע"פ הכרעת רוב דעתות, וכל חבר הכנסת הוא שותף בהקמתה ע"ז, אם באונס או ברצון אם בשוגג או במזיד, אבל עכ"פ הוא אחד מן הדיבינים והשותפים של ב"ד הדנים ע"פ הכרעת רוב דעתות בעניין עיקרי הדת. וכל חבר הכנסת מצהיר ע"פ נימוסיהם בפרהסיא שהוא נאמן למדינה וחוקיה. וכל מיניסטר צרייך להשבע שבועות אמונים למדינה ולחוקיה. ולא עוד, אלא ר"מ לעווין^ה חתום במו ידיו, על תעודה יסוד המדינה בשנות תש"ה. ולא יבשה ידו בחתום, כמו שאירוע לירבעם הרשע בהקטירו לע"ז, כי ירבעם מלך הגון היה וראווי ליעישות נס על ידו (כעין שאמרו על גבוכנדצ'ר) [בתעניות י"ח ע"ב].

והדבר ברור שככל זה הודאה גמורה בע"ז, אלא שמע"כ הדר"ג מתיר, מפני שהכוונה מפורשת, שבלבם אינם מודים בזה, אלא כוונתם

להציל, והנה אפילו אם נאמר שבאופן כזה הودאת הפה לא מיחשבא הודהה בע"ז, אבל הרי אין כוונתם לבם מפורשת כלל, שהרי יש כמה וכמה מן אנשי אגוזי שבאמת גם בכלם מודים בטובת המדינה רח"ל מהאי דעתא, והם משתתפים בכנסת, מפני שיש להם זכות אורח במדינה כמו כל התושבים, ונכנסים לשם מפני שהם מפלגה כמו כל המפלגות. אלא שהם מדמים בנפשם, שהודהה במדינה אינה כפירה, וכי החוקים אינם היפך התורה. (וראי' לדבריהם מדים כר', שהרי ר"מ לעוזין אמר כמה פעמים בפרהסיא, כשהיה עדרין מיניסטר שם יתקבל איזה חוק נגד התורה יתפטר מיד, ולא חלי ולא מרגניש איש זה, שככל יסוד עניינם הוא נגד התורה, וגם חוקים רבים הם בפירוש נגד התורה, ובפרט את החו"מ ביטלו לגמר).

אלא שרוי"מ לעוזין אין רואת האמת, והוא טעה ומטעה אחרים).

ואע"פ שהאמונה במדינה היא דעת כפירה, מ"מ נוכל לדון את ההמון המאמין בה לכף זכות, שאינם רשעים וכופרים, שהרי כמה גדולים היו מאמינים בש"ץ ימ"ש קודם שהשתמה, ולא דנו אותם ככופרים. (ואפילו מוהר"ר יעקב עמדין ז"ל מזכיר את בעל כנה"ג ז"ל בדרך כבוד, בסידור שלו בהל' ט"ב).

אמנם הרמב"ם כתוב שהוא שחייב ית"ש הוא גופו הוא מין והראב"ד השיגו, ור' אלחנן ואסערמאן כתוב בשם הגראי"ה מבрисק לדעת הרמב"ם, שבכפירה אין טענת אונס, וכן כתוב دون יצחק אברבנאל בספר ראש אמונה לדעת הרמב"ם שהכוכב בעיקרי הדת כבר יסיר הנפש מהצלחה כמו שם המות ממית את האוכלו אפילו בשוגג או באונס.

אמנם ע"כ א"א לומר כן (שאין טענת אונס בכפירה), אלא דוקא בעיקרי הדת, שהרי שהכופר אפילו בדקוק אחד מד"ס נאמר עליו כי דבר ה' בזה, אבל מי שלא למד אותו בדקוק פשיטה דאיינו כופר, וגדולה מזו הוכיח אדוננו זלה"ה בחזון אייש (כיו"ד) [בדפוס החדש סי' ב' ס"ק י"ח] דהគותים ע"פ שאין מודים בחשבע"פ אין דין ככופרים ממש שבסבורים שה תורה שבידם היא כל התורה, ולכן שחיטתם אינה נבללה. (ומתווך הדברים הללו נתיחס מה שהשיג دون יצחק אברבנאל על הרמב"ם, דע"כ לא שייך להנימ שום עיקרים בתורה, שהרי הכופר בפרט קטן

שבתורה מילא הוא כופר בתורה מה"ש, והסכים עמו הרدب"ז כמ"ש הרב חיד"א בשם הגדולים, אבל ע"פ הנ"ל מוכרים אנו לומר לדעת הרמב"ם שיש עיקרים שאין בהם טענת אונס. אבל הוראת שם עיקר לדעת הרמב"ם אינה כפי מה שפירש ר' יוסף אלבו בספר העיקרים, שעיקר נקרה כל דבר שאם הוא יפול ממילא יפול כל בנין הדת, ומזהו כך השיג על השבונו של הרמב"ם בעניין י"ג העיקרים. אבל דעת הרמב"ם היה שאוון י"ג עיקרים מקובלים באומה הישראלית בפי כל אשר בשם ישראאל יכונה, ואפילו נשים ועמי הארץ שלא למדו תורה מעולם, מ"מ חייבין לדעת אותם ולהאמין בהם מפני הקבלה, ובעיקרים הללו אין טענת אונס, אף ע"ה חייב להאמין בתורה מה"ש, אלא שאינו יודע מה כחוב בה, והוא ישראאל כשר, מפני שאלה היה מקבל ומאמין ומקיים כל התורה). ואף הראב"ד אינו חולק על הרמב"ם אלא למי שנמשך אחר פשטוי המקראות והaggdot, מפני שאומנותו בתורה עצמה, היא הביאתו לידי טעות, ולא ידע להזכיר ולפרש הדברים בדרך משל, אבל בעניין אחר אפשר שגם הראב"ד מודה שאין טענת אונס בכפירה, וכמדומני שכן ראוי באיזה ספר.

ולכן הטועה בפרטיו ענייני המשיח, מפני שנמשך אחר ההמון, ואחר מאשרים מתחעים, יש לדונו לכ"ז, שאינו נקרה כופר ורשע, מפני שהוא מאמין בעיקר עניין בית המשיח, וכן ג"כ אלו שנמשכו אחר הש"ץ ימ"ש, לא דנו אותם ככופרים, עד שהשתمد.

אבל בעיקר העניין, לא ידועنا מה בין המאמין בש"ץ ימ"ש למאמין במדינה זו. הש"ץ ימ"ש היה מקץ בנטיעות, והמדינה בניה על כפירה בעיקר, הש"ץ ימ"ש היה אומר שהتورהبطلת ח"ו, ואמונה המדינה היא כפירה במתן תורה מעירקה.

ובעיקר העניין אם מותר להודות בע"ז לצורך, כבר כתבתי שקיים לאסור לומר שאינו יהודי, מיהו יותר מזה י"ל שאפילו מראית העין דעת נאסר ביהרג ואל יעבור כמ"ש בפ"ק דעת דף י"ב ע"א דאסור לשחות לשחות מעין המושך לפני ע"ז, ואמרו שם דאפילו במקום סכת צמא אסור, והראשונים נתבעו מאי למצוא היתר ליכנס לבית ע"ז משום פיקו"ג וחילקו בין הנראה כעובד לצלם ממש, למי שנכנס רק לבית גרידא,

והר"ז כתוב דמ"ש בוגרואה דמיית לאו דוקא אלא שהוא קרוב למות, והרמב"ם כתוב בפהמ"ש פ"ק דעת"ז, דבית ע"ז אסור לנו כמעט לדאותו, ולשיטת פירשו שם אסור לדור בעיר שיש בה ע"ז.

ויש לומר דהכניתה לכנסת אינה כעובד ע"ז ממש אלא כנכנס לבית ע"ז, אבל מ"מ הצהרת האמונים למדינה ולחוקיה היא לכוארה הودאה ממש.

והרמב"ם כתוב באגרות השמד ודוקא על מעשה חייב למסור נפשו ולא על הודאת הפה. וקשה טboa דהא משנה שלמה שניינו מקבלו באלה והאומר לו אליו אתה חייב, ושםא ייל דמקבל באלה חייב כמעשה דatakish לובייח כמו שפירש"י, אבל הרמב"ם לא מيري חותם אלא במודה בנבאות אותו משוגע, שבעצם הדברים אין כאן הודאה מפורשת בע"ז, אלא שהיא גורם לעזיבת כל התורה, כמ"ש הרמב"ם שם בתחילת האגרות. (מיهو בדברי הפטוקים לא מצאתי הימר זה, ולא תירזו אלא לשנאו דמשמע לתירין אנפין, וגם הרמב"ם לא הביא ע"ז שם ראי' אלא מدلלא מצינו שאמרו שחיבר ליהרג אלא במעשה, ש"מ בדבריו איןנו חייב). [ובכלket הקמה למהר"ם האגוי בהלי ע"ז בשם הרדב"ז כתוב דלענין יהרג ואל יעבור חסיבא אמונה ישמעאל כע"ז גמורה שהמודה בה כופר בתורת משה].

וע"פ הדברים האלה היה מקום לומר דבר מקומות סכנה מותר לומר שהוא נאמן למדינה ולחוקיה, דמי למודה בנביא שקר. אבל הרי הרמב"ם עצמו כתוב באגרות השמד בסופו, וגם פסק כן בהלכות דעתות, דברוף כזה צרכיכים לעזוב את המדינה, שכופין בה על הודאה, וא"כ מוטב לעזוב את הכנסת, כדי שלא יבוא לידי הודאה. [וכ"ש לדדרבי הרדב"ז הנ"ל אין מקום להקל]. [וע' לקמן בكونטרס זה בס"י ה' סעיף ב'].

ועל כל פנים, כמדומני שקשה מאד ליכנס בפרצה דחוקה כולי האי, ובפרט שהחצלה אינה ברורה כלל, והמצילים אינם נאמנים.

ג.) בעניין התחרבות לרשותם והחזקת ידיהם וחונפה, כתוב מע"כ הדר"ג דהתחרבות לא נאסר במקום סכנה רוחנית ואפילו גשמית, ור' שמעון

סופר היה חבר הפרלמנט, וחנופה באמת צריכה לשיקול גדול, אבל מותר להחניף כדרך שמחניפים לגבר אלים, וגדולי ישראל היו יוצאים לקראת מלכים עם ס"ת.

והנה כבר כתבתי שאם יתחברו באמת רק לצורך מצוה, או אין איסור, אבל הם מתחברים ג"כ שלא לצורך כלל, ונכנסים לממשלה, ומקבלים אחריות משותפת, ואם כל זה לצורך מצוה הוא, היה ראוי להכריע ע"פ גדויל ישראל, ולא ר' רימ' לעווין ע"ד עצמו, ומוטב היה אילו היו הנכנים לכנסת רבנים כמו שבפולין היה ר' מאיר שפירא ור' אהרן לעווין מרישא, אוño היו יכולים להאמין להם יותר בהכרעתיהם.

והראיה שהביא מע"כ הדר"ג דמותר לעשות שותפות עם גוי, ולא נאסר אלא שהוא יתחייב לו שבועה, לכואורה פשיטה דהמוחזא להחפרנס בלי שותפות גוי, צריך להמנע מלהתחבר לו, שלא עדיף מרשות ישראל, ורק לצורך פרנסת מותה, שהרי אפילו לפני אידיהן התוינו בגולה [ע"ז ז' ע"ב, י"א ע"ב]. [ומצינו שהחמורים רוז'ל על הדר בחזר עם הגוי (בעירובין ס"ב ע"א), ושלא ליקח הימנו ריבית (ביב"מ ע"א ע"א) שמא ילמד ממעשו].

ומה שנכנס ר' שמואון סופר לפולמנט אינה תמייה, כי בודאי ע"פ ד"ת כל עם מאוי'ה צריך לעשות לו איזה הנאה ומשטר, וב"ג נצטו על הדינין, [וזו יק בפירושי גיטין ט' ע"ב ד"ה כשרין וד"ה חזון], וכאשר נתעטה שנתה הדת בזמן האחרון, נתנו זכויות שותה לכל תושבי המדינה ואין זה אלא כמו שותפות במ"מ המשותף לכל התושבים, ואין כאן הודהה בשום עניין מדריהם, ור' שמואון סופר היה יושב שם כאזרח היהודי, וכבר כתבתי שאילו היו אנשי אגוי יושבים בכנסת כמו העربים, שיושבים שם בעל כרחם, או ודי יש לומר שאין כאן התהבותות.

ובכל אין שום דמיון בין ממשלה אוי'ה למדינה זו, כי מעת שגלוינו מארצנו באה"ק נצטוינו מפני הבבאים לקבל עליינו על גלות שנגור עליינו מן השמים, כמ"ש ודרשו את שלום העיר אשר הגלות שמה, ואמרו שצורך ליתן מסים וארנוניות אפילו למלך המבקש לכפות לע"ז,

כמ"ש חנניה מישאל ועוריה לנובוכדנצר אם למסים וארוניות מלכא את. וכך גורה תכמתו ית"ש כמ"ש כי הגוי והמלכה אשר לא יעמדו את נ"ג יאבדו. והרי דנייאל היה פקיד ושר נאמן לנ"ג ובלשצ'ר וכל עילה ושותה לא יכולן להשכחיה ליה, כאשר העיד הכתוב. וכן עשו גדולי ישראל בכל משך הגלות המר, כגון ר' חדדי אבן שפרוט, ר' שמואל הנגיד, ועודנו יצחק אברבנאל.

אבל אלו הרשעים עם מדינתם אינם אלא שלוחי השטן, ואע"פ שבודאי גם השטן הזה קיבל רשות מן השמים, אבל לא מצינו בשום מקום שעליינו להיות נאמנים לרשיי ישראל וכל שכן לכופרים, והגלות נגור עליינו להתפור בין האומות, אבל גלות זה אינו אלא גלות ערבי רב כמ"ש הגרא"א באבון שלמה, שהיה כן בעקבות דמשיחא. ואין זה מלכות, אלא כעין מלכות בן נזר, [כתובות נ"א ע"ב] וכלייטים בעלמא דמו.

ד.) בענין חילול השם כתוב מע"כ הדר"ג שהוא כבוד הש"ת שיש כאן מפלגה שיעיר ה프로그램ה שלא הוא שמירת התורה, אבל פועלי אגו"י אינם כן שימושים או מעדיפים צרכי הגוף לצרכי הדת.

הנה ראייתי הrogramma של אגו"י, ויש בה נאמנות גמורה למدينة, ונזכר בה הגברת כחה של צה"ל (הצבא), והם מבקשים להוכיח שהם נאמנים למدينة כמו כל המפלגות, ולהראות שמעלילים עליהם בשקר שהם אנטיציוניסטים. וכמדומני שבעניין הrogramma אינם טובים מפועלי אגו"י, וגם חברי פועלי אגו"י אינם גורעים מחברי אגו"י, אלא מנהיגי פועלי אגו"י הם נכנים לרשעים עוד יותר ממנהיגי אגו"י.

והנה אدونנו זלה"ה כתוב בחזון אי"ש שאסור להשתמש בעלעקטרי בשבט, ואפילו אם נעשה באופן שיש להקל בו מעיקר הדין, משום איסור זה"ש, שמראה שאיסורי שבת קלים בעניינו, ועכשו הרי הדברים ק"ג, שאפילו אם יצטרפו כל היהודים, מ"מ בהשתפות עם הרשעים מראה שיסודות התורה קלים בעניינו.

VIDUTI שיש להסביר ע"ז, דכיון שהזה צריך להצלחת הדת, אין כאן ולזול בתורה, אבל מה עשה, ואין דעתך מתקררת בתשובה זו, ובפרט

שאין צרי אגו"י יושבים שם כמו ערבים, אלא כמו יהודים בעלי זכויות שותה ו חברים בין חבריהם.

וענין חיזוק אגו"י שכח הדר"ג שהוא עניין נחוץ וכל גודלי הדור ש עבר הסכימו ע"ז, הנה מנהיגי נטורי קرتא עצם היו חברי צעירים אגו"י, ואח"כ פירשו, כי אגו"י של היום אינה דומה כלל לאגו"י של אז, ואין להאריך בדברים מפורטים, והרי כיוון אין בין אגו"י למזרחי שום הבדל יסודי, אלא שרוב חברי המזרחי אינם מדקדקים במצבות כ"כ כמו רוב חברי אגו"י. ובודאי יש מקומות זומניים, שיש צורך גם במורים וכ"ש באגו"י, אבל אשר מי שאומנוו בסם ואוי למי שאומנוו בורסי, ופשיטה שאין לסייע בגלויה את המזרחי, אע"פ שצריכים לו לפחות פעמיים, וה"ה אין לסייע בגלויה את אגו"י.

ומה שכח מ"כ הדר"ג שנשתתפו עם פועליו אגו"י ע"פ עצת גודלים שרצו למעט השנאה בין החדרים, אבל הרוי ידוע שמעיקרה רצו לעשותות שותפות גם עם מזרחי, וכיון שהמורחיב בעט בהם הוצרכו לשותה רשותה לעצם, ופא"י לא בעטו בהם, והטעם שנשתתפו עמם, אינו מפני שחושים לשנאתם חנם, אלא מפני שברשימה מאוחדת מצילחים יותר, וגם פועליו אגו"י אינם רעים כ"כ בעיניהם, אבל שכל אומן שונא בני אומנותו וכל מפלגה שונאה את המפלגה האחראית.

וגם הדבר ידוע מנהיגי אגו"י אינם שואלים עצת גודלים אלא עושים הכל על דעת עצמם, ואם יש להם לפחות פעמים איזה צורך בהוראת רבנים כדי להטעות את ההמון, אז שואלים רק אותן רבנים שהם יודעים שישיכמו להם. וכל עניין מועצת גודלי התורה הוא זיופ גורא מאר, וחם לבני בקרבי מדי דבריו בו, ומה לי להאריך בדבר המפורטים. [ע' ל�מן בקונטרס זה סי' ח].

ה). בענין איסור הב"ד כתוב מ"כ הדר"ג שסתם תושבי העיר שלא קיבלו עליהם בהדייה הב"ד של העדה החרדית, אין חייבין לשמעו להם ו홀כין אחר הרוב.

אמנם א"כ יהיו חייבין התושבים הללו למנות להם ב"ד ומורי הוראה לעצם כדכתיב שופטים ושופטרים תנתן לך וגוי, ובאמת כל אחד

ישראל צריך לפחות איזה הוראה, וגם הם שואלים אצל הרובנים הממנונים בעיר, אלא שכחורים להם איזה רב שירצוו, וכל המקיים להם יגיד להם, ואינם מקבלים אלא אותן הוראות שהם מרצו ממהם.

ובעיקר העניין אם יש כאן הכרעת הרוב, הנה אחרי רכיבים להטוח לא נאמר אלא בב"ד שהדיינים נשאו ונתנו יחד, ואח"כ עמדו למןין, והוא המיעוט חייב לבטל דעתו נגד הרוב. ובמחלוקת הפסוקים שלא עמדו למןין, יש רשות להכריע כדעת המועטין, ואם א"א להכריע או הוליכן אחר הרוב, דמסתמא האמת עם המרובין, ואון חוששין מספק לדעת המיעוט, שהרי גם ברובא דליתא קמן אולין בתר רובא, ויש לדמות רוב במחלוקת הפסוקים לרובה דליתא קמן, [דכללא הוא בכח"ת זיל בתר רובא בכל גוונא].

אמנם בណדרון דידן, א"א לבדר אם יש כאן רוב, חדא שהרי כמה ת"ח הם שדעתם מסכימה עם הוראת הב"ד, אלא שאין באים על החותום, מפני שאין זה מדריכה של העודה החרדית לאסוף חתימות לאפשרי גברי,DOI לנו בחתימת הב"ד הממונה בעיר.

� עוד, הרי כמה ת"ח לא הורו כלל בדבר, ובפרט האחד המיויחד שבדורנו אדוננו הגאב"ד דבריסק נ"י, וכן יש כמה מרבני אגוזי שלא חתמו כגון הרב... נ"י והרב... נ"י (וגם הרב... נ"י לא חתום, אלא שאין לזרפו בויה, דהא לאו מטעמיהו נמנע מלחותם כיודע).

אמנם, העיקר הוא, כי א"א לצרף במנין את כל החותמי הכרזו של אגוזי, וקצת קשה לי לכתוב על עניין זה בבירור, אבל אמרו בירושלמי שלhei ביכורים דהני דמתמןין בכספה אין עומדים לפניהם ואין קורין אותם רבוי, וטלית שעליהו כו', והובא ברמב"ם הל' ת"ת ובמהרש"א פ"ק דסנהדרין, ופירשו דאסור לעמוד לפניהם ולקרותם רבוי, דאיilo בא להشمיעינו היתר בעלמא, פשיטה Mai K'mil, כיון שאין ת"ח אין חייבו בכבודם, ובירושלמי שם איתא דר' זעירא זחדר מרבענו הוא יתבי ועבר עלייהן חד מהנהנו דמתמןין בכספה וא"ל התוא מרבען לר"ז נعبد נפשין גרישין ולא ניקום מקמיה, ובמדרש שמואל פרשה ז' מסיים עלה א"ל

ר"ז אנה בפירוש לית אנה קאים מן קמוני (וקצת פלא, שהגר"א בהגחותיו לירושלמי לא הגה כן ע"פ המדרש, דפסחא שהמאמר זהה לא נשמט אלא בט"ס). הרי מבואר דחברו של ר"ז ביקש אמתלאות כדי שלא יctrיך לכבד אותו אדם, ור"ז שם נפשו בכפו, ובלבך שלא לכבדו. והדברים קי', שבזה"ז יש אנשים המראים עצם כת"ח ומנהיגים שורה על הציבור, ומפני שפלות דורנו אינם צרכיהם אפילו ליתן ממון עבור מינוניים, ומיום שגבירה אגרופה של חנופה אין אדם יכול לומר לחברו מעשי גדולים מעישך, והגר"א בכיארו על מגילת אסתר ע"ד הרמו כתוב דמ"ש בעקבות המשיח החופף יסכא עניין החופף היה שמעמידין דין שאינו הוגן וז"ש נערים פנוי זקנים ילבינו ניה אבל זקנים יעדכו מפני גערים מי הכריחן לכך אלא שגבירה החופפה ואפילו בגודלי הדור.

והנה ידוע שמנaggi החסידים הקוראים לעצם אדמור' איןם בחזקת ת"ח עד שתתברר (אבל אם יתבהיר שהם ת"ח נראה שיכולין לסמוך על הוראותם שהרי אדוננו זלה"ה סמרק הרבה על הגר"ז במשנה ברורה, וכל שכן בזה"ז ...). וראשי היישובות ג"כ ע"פ רוב אינט רגילים לאסוקי שמעתה אליבא דהילכתא כידוע, וגם מצב הרבנים אינו טוב כידוע, ואין צורך לפרש יותר. [ע' בהקדמת קונטרס זה סעיף ג'].

ואפילו הרבה ... נ"י שהוא מפורסם לבקי בהוראה, שלח את מתנו נ"י לבקש מהילה מן הרוב דסאטמאר נ"י, והתנצל שלא בירור את דעת התורה בעניין זה, ולא חתום רק מפני שכבר חתום הרבי ... נ"י, (דבר זה נתפרסם פעה"ק בבירור), הרי משכח"ל בעזה"ר, שחכם מפורסם יודה בפה מלא, שחתם על פסק הלכה ומודיע שדעתו דעת תורה (כן הוא לשון הכרז) ולא סמרק אלא על איש אחר שלא נודע אם הוא ת"ח, אלא שנראה בעניינו שהוא צדיק. והרי אפילו בב"ד שעמדו למנין והלכו אחר הרוב קייל [בשנהדרין ל' ע"א] דכותבין מדבריהם נודכה פלוני ואין כותבין סתם, הינו משום שאינו שקר, שהרי הדין האחד בטל לגבי השניים, וגם הוא מודה, שע"פ הכרעת הב"ד פלוני וכי ופלוני חיב, ואין כאן שקר אלא מהוי כשקרה, ובזה"ז בעזה"ר איש כל הישר בעניינו יעשה.

בайн חוץ

מה

וכד דייקנן שפיר, לא פשו לנו אלא יחידים ממש שהוראות הוראתה, ושם אגם בואה יש עדין לערער, וא"צ לפרש יותר. וכעכ"פ לא ידענו היאך אפשר לברר היכן הרוב. ואם נשבור את הכה והמרות של הב"ד, הרי געשה הכל הפקר, ואפילו אם יש לדקדק בואה, מ"מ למגדר מלאתא אנו צריכים לעשות חיזוק לדברי חכמים, וא"כ מה כה ב"ד יפה.

ו) בענין שכחט מעכ"ב הדר"ג שבודאי אין שום אחד מחברי העדה החרדית שומע בקולו, הנה ישנים פעה"ק אנשי נטורי קרתא, והם מהה הקנאים שאינם משנים את דעתם מפני שם חכם, אבל בין חברי העדה רבים הם, ..., שהעיקר בעניהם הוראות הב"ד, ובודאי יש כמה וכמה בני תורה המתחשבים בדעותו של הדר"ג, אכן בפעם הזאת צדקו דברי הדר"ג, כי מי שלא רצה לשמוע להוראות הב"ד, כבר מצא לו מקום לסתוך על ר' ... ג"י, וכי שלא שמע לו, ג"כ לא שמע להדר"ג.

ועכשו הנני צריך לבקש מחלוקת ממ"כ הדר"ג, כי מרוב שיחי וכעסיו דיברתי עד הנה, ולא היה ברצוני להטרית, אבל כיוון שהדר"ג נתן לי רשות להшиб, הייתי מוכחה לפרש את אשר בלבבי,
וצר לי מאד, מעי חמרמו, כי שטפתנו שבולת מים היזונים, והאמת הולכת לה עדורים עדורים, וקטיגוריא משתלה בין ח"ח, וחושך
הכפירה יכסה ארץ, וערפל התאותות לאומות, ואין לנו להשען אלא על
אבינו שבשמים, אשר ישב וירחם את ירושלים, ויקבץ לחוכה יפת פעמים,
ומזומנים לה כעב תעופינה בכנפים, והדר"ג בתוכם עם כל הכתוב לחיים,
ויחתום לאחר עם כל יהודה ואפרים, ושכרכו כפול מן השמיים.
כעתירת המשתחווה מרוחק ומקבש להתאבק בעperf רגליו

סימן ה

בע"ה ה' מרוחון תשכ"ז לפ"ק

שאלה איש אחד היושב ב... ש... נפשו בשאלתו אם מותר להשתתף בבחירות למועצה המקומית. במקומ התהוא אילא ריעותא יתראה כי כל הדתים (ובכללם המזרחי) נתחדרו לרשותה משותפת, ועוד כי הראשון שברשותה (שהוא ודאי יהא נבחר) הוא מפלגת המזרחי, ועוד ריעותא טובא כי איש זה בעצם כבר היה בשנים שעברו הנבחר מטעם הדתים אבל בגדי בהם ומכר א"ע לרשותים להגנת עצמו והגביע עמם כרצונם, אלא שעכשו כפוהו הדתים לחותם של לא ישנה באולטה, וצ"ע אם כבר יצא עי"ז מן החשד או דילמא חישין דאיירומי קא מעיריב.

תשובה הנה להשתתף בבחירות לבית המינימ הקורי כנסת, ודאי הדעת נוטה להכريع לאיסור, משום דהוה כמודה בע"ז או עכ"פ מיחזי כמודה בע"ז, ואין להתיידר אפילו אם עי"ז תהא איזה תועלת, שהרי כל עיקרו של בית המינימ הקורי כנסת איינו אלא שרירות ליטאים הקוראים לעצמן מלכות ישראל וכופין את ישראל לעבור על דת והם קופרים בעיקר ובכינאת המשיח ובסגולת ישראל מכל העמים, וכל הנבחר להשתתף בשורה זו (הנראה חבר הכנסת) צריך להזוז בפיו שהוא גאנט לאוון ליטאים ולנימוסיהן (כלומר למדינה ולחוקיה), וא"כ כל הבוחר את חברי הכנסת הרי זה כמודה (או מיחזי כמודה) שליטאים הללו הם ח"ו מלכות ישראל.
[ואהרכנו בדבר בקונטרס זה בס"י א' וס"י ד'.]

אבל מועצת מקומית אינה בית מיניות או בית ע"ז מעיקרה, אלא דומה לשבעת טובי העיר, ומ"מ יש לפפק טובא בהיתר זה שנגנו בו כמה יראים להשתתף בבחירה חברי המועצה או העירייה. ואלו הן הפוקדים:
 א) סדרי הבחירה (כלומר מי יבחרומי יפסל) נקבעו ונתקנו על פי נימוסי בית המינימ הקורי כנסת, ואלמלא כך בית המינימ אין המועצה או העירייה רשאה לעשות כלום. ב) הנבחרים להיות חברי המועצה או העירייה, רובם (או כולם) הם רשעים הפסולים מדינה לכל מינוי שבישראל.
 ג) גם הבוחרים רובם פסולים. ד) הרשעים מיסיתים (וכמעט קופין) לבחור

דווקא באותו בני אדם שם ווצים בהם, ולכן רבים אינם בוחרים כרצונו לבם האמתי, ומצד הדין פשיטה שהאנוס או המוטעה יכול לחזור בו, ואין הבחירה כשרה מצד הדין. ה) המועצה או העירייה עשו דברים רבים האסורים מצד הדין, כגון קיומם בתיא ספר של מינות וחילול שבת ועוד.

ועל כן פשיטה טובה שמצד הדין אין שום כח ורשות למועצה או לעירייה כוון, ואין דינה כשבעת טובי העיר אלא כליסטים בעלמא המנהיגים ששרה על הציבור בע"כ. אבל מ"מ נלען"ד שהמשתתק עם הליסטים הללו מפני שהוא שובי בידיהם לא חשוב כמודה בע"ז. מיהו יש לעיין בזה שהרי מעשיהם בנויים על שודש המינות. ועוד צ"ע אפשר שע"י השתתפות כזו הוא עצמו געשה ליסטים, וכעכ"פ איכא למייחש שמא דיןו כחולק עם הגנן.

ומילבד כל הטעמים הללו יש עוד שני פקופים ברוב המקומות (או בכלל): א) הנבחר הדתי הוא ע"ה או בעה"ב ומ"מ מכريع כל ספיקותיו המודגמין לו מדעת עצמו או מדעת חברייו (ממפלגתו) שגם הם עמי הארץ או בעלי בתים, ואינו בא לפני חכם לשאול הימנו הכרעה (ואף הטוביים שבהם אינם באים לשאול אא"כ נראה להם לפי דעתם שיש כאן ספק שאינם יכולים להכריעו בעצמם, אבל אין עליהם שום השגחה של חכם כלל, והדבר ירוע שאנשים הללו כל העולם דומה עליהם כמיישר ואני יודעים אפילו מה לשאול והיכן להסתפק). ב) בהרבה מקומות הנבחר הזה הקורי דתי אינו ירא שמיים כלל, ולפעמים הוא עובר עברות חמורות ואינו מודה בלב שלם בעיקרי התורה, כגון רבים מאנשי המורה.

ובנ"ד שנשאלנו עליו יש עוד פקוף, מפני שהראשון שבמוסדות כבר מכיר א"ע לרשותם בשנים שעברו מפני הנהת עצמו, וההבטחה שהבטיחה שלא ישנה באולטו לא הייתה בפני ב"ד דין בע"ח (ואפילו אם לא נחמיר להזכיר תושבה חמורה דפ' זה בורר, תושבה קלה מיהא בעינן, דלא עדיף מטבח שיצאה טריפה מתח"י; ע' יו"ד ס"ו ס"ד בהגה וס"י קי"ט סי"ח בהגה), אלא שהבירוי כתבו בנייר אחד שם יעבר על רצון שלוחו הדרתים שהוא חייב להתפטר מן המועצה והוא חתום, וחיפוי דילמא איערומי Ка מערם.

ולפי זה ודאי כמה תקלות עלולות לצאת מתחתידי הנבחר הדתי הות, וכל הבוחר בו ומשלו הרוי וזה כמודה ומסכימים, או עכ"פ מיחו כמודה ומסכימים. ואפשר דחשייב בשלוחו ממש; ווא"ג אכן שליח לדבר עבירה, מ"מ המשלח נעש בדין שמים כמו גרמא, כמו"ש רפ"ב דקידושין דין רבה ודינה זוטא אייכא ביןיהו, עי"ש בפירוש". (ואפשר שיש בוה ג"כ משום ולפני עור, כיון שא"א לנבחר לעשות מעשי הרעים א"כ יבחרו בו, ואע"פ שקול אחד של בוחר ייחדי זה לא מעלה ולא מוריד, מ"מ כא"ז עובר, לדעת רשי" בקידושין דף ג' ע"א ד"ה אמר, והותס' ד"ה אבל לא ס"ל הaci, וכבר נחלקו בוה האחرونים ע' יד מלאכי סי' שיש א' ומלא"מ פ"ד מהל' להו ומלהות ה"ב), מיהו ייל דבנ"ד עיקר המכשילים יהא קולו בין הקולות המכשילים, והויל ספיקא דדינה; ויש ג"כ סברא לדון לאידך גיסא לכולא, כיון שעיקר כח הנבחרים אינו אלא על ידי נימוסי החוק הנקבע ע"י ליסטים, א"כ הבוחר אינו אלא גרמא בעלמא שאותן ליסטים העושים את החוק ימננו את הנבחר הזה במינוין, ואין כאן ממש ולפנוי עור). [ע' בקונטרס זה סי' א' סוף סעיף א'].

מייהו לאידך גיסא יש כמה סברות לצדדים להקל ולהתיר להשתתף בבחירה הללו, ואלו הן : א) לפעמים יעלת בידי הנבחר הדתי לעשות איזה דבר לתועלת שומרי התורה ולקיום המצוות, או עכ"פ למנוע נזק. ב) מי שאינו בוחר, מצרפין הרשעים את קולו ודעתו בעל כrho עם קולות ודעות הרוב, ויש לחוש שעי"ז יתוסף עוד רשות בין חברי המועצה. ג) אם יתמעט מניין שומרי התורה בין הבוחרים נמצא שם שמים מתחלה, שהדבר נראה כאילו נתרכזו הכהנים האומרים ח"ז כפר ישראל באקליו.

ואם נבו לדין ונעינן הייך להכריע בין הסברות, נלען"ד וכיון דaicא טעמי טובא להחמיר שלא להשתתף בבחירה, פשוטה שכל אדם רשאי להחמיר, והחרד לדבר ד' כך יפה לו להחמיר ולא להכנס לפרשנה דחויה בקום ועשה. — והנהו טעמי להקל אייכא לדחויה, שאע"פ שלפעמים יש קצת תועלת מחמת הנבחר הדתי, אייכא למיחש שיצא שכרו בהפסדו מפני כמה תקלות ואיסורין הנ"ל. ומה שהרשעים מצרפין את קולו ודעתו

בעל כrhoו עם הרוב, אין אחריותם עליינו, כיון שאין בידינו למנוע אותם בדרך היותר. וכן חשש חילול ש"ש מהמת מגין מועט של בוחרים דתיים, איןנו טעם ברור כי"כ שיהיא כדאי לעמוד נגד חשש מבורר של כמה תקלות ואיסורין הנ"ל.

ומ"מ המיקל ומשתף בבחירות למועדזה מקומית או עיריה יש ללמד עליו קצת זכות ולדוחות קצת הנהו טעמי לדוחمرا. דגמי דכל כהה של המועצה איןנו אלא מכח בית המינים הקורי נכסת, מ"מ י"ל שאין כאן הודהה בע"ז שאין זה אלא כמבקש מליטאים אחד לסייעו כבאי הליטאים השני; ואע"פ שרובם או כולם פסולים, אין לחוש להו כולי האי, ודודאי לאו טוביה העיר נינהו אלא ליטאים בעלה, ואנחנו משתדלים למעט את היוזקן.

מייהו מה שעושים כמו איסורין (כגון קיום בתים ספר של מינות וחילול שבת) בוה צ"ע טובא אם מותר להשתף עמהם ולהתנצל שאין זו שותפות ממש אלא בעל כrhoו נראה כמשתף, דהא ספר י"ל לאידך גיסא, וכיון אפשר לו שלא ישתחף כלל חשיב שותפות מרצון, ונראה שהכל כראות עיני הדינים, אם אפשר שלא ישתחפו או לאו. (והדין המכريع בוה צrisk שלא ישא ויתן עם אנשי פוליטיקה, כמו שיתבאר בסמוך בע"ה, וע' בהקדמת הקונטרס הזה סעיף ג').

ומה שפקפקנו שהנבחר הוא ע"ה או בעה"ב העושה ע"ד עצמו, י"ל בוה דמ"מ תחילת שליחותו אינה לאיסור, אלא שהוא שליח גרווע כחומר לשיגים וכעشن לעיניים, והמננה שליח כזה עובר על עצת התווה"ק (דבררי קבלה כד"ת דמו), ואם אותו השליח הוא כסיל הוא ג"כ מקצה רגלים חמס שותה.

אבל אם אותו הנבחר הוא רשע (אע"פ שקורא לעצמו דתי), וב"ש אם כבר הוכחה תחילתו על סופו שכבר מכיר א"ע לרשותם להנאת עצמו, כמו שבא בשאלת, צ"ע טובא אם יש שם מקום לצדקה להקל בוה; ומ"מ כי היכי דלא לאשווין לכו"ע רשייע יש ללמד זכות על המקילין שאם הדבר ידוע שהמושמד הראשון בודאי ייבחר וע"י תוספת קולות

יראי ד' ייבחר עוד ذاتי שני שהוא שומר תורה, או אולי ייל' שהרשע הראשון אינו נחשב כשליח שומרי התורה. ודוחק, ושומר נפשו ירחק מות. ואם יש בעיר שומרי תורה הרבה וכאשר ישתחפו כולם ביחד יש אומדן שאהנחתת המועצת או העירייה חובה לידי שומרי התורה, יש סברא להקל ולומר שעיקר כוונת הבוחרים ידועה לכל שאינה משום הودאה בע"ז ולא לשם שותפות, אלא לשם מלחמה נגד הרשעים, וההשתפות הזאת היא אחת מזרכי המלחמה. וاعפ"כ גלען"ד שהאיש הירא מעבירה ילך וישוב לבתו ולא ישתחף במלחמות שיש בה חשש אסור.—וזוعد דקשה מאד לעשות אומדן אמיתית, מפני שמנחיגי המפלגות מהם ע"ה או בעה"ב מריעשים תDIR ומטעים את העולם דודאי אומדן ברורה היא שיצלחו לחתום את ההנחה, אך"פ' שהמתבונן המושב בדעתו רואה שאיןנו כן. ואפילו ת"ח הרגיל לישא וליתן עם מנהיגי המפלגות, דעתו נוטה אחורי דבריהם בעל כרחו, כגון מ"ש מנין לדין שלא יושב תלמיד בור לפניו שנאמר מדבר שקר תרחק, ופשיטה דמנהיגי המפלגות גרייע טובא מתלמיד בור. (עיין מה שהארכנו בזה בהקדמת הקונטרא זהה סעיף ג'). [ועמש"ש לעניין הקובע עצמו תDIR לкриיאת עתונאים].

וזוعد גלען"ד לאידך גיסא, דעיר שיש בה יראים הרבה המחמירין ואינם משתתפים בבחירה לעיריה, דאליבא דכו"ע אסור לו ליחיד לפרש מהן ולהקל בדבר ולהשתתף בבחירה, ואפילו מאן דבר שמותר להשתתף מודה דבכה"ג אסור, שהרי הוא מרפה ידי אנשי המלחמה וממעט מנינם.

*

אח"כ דברתי עם אחד מגдолיו החכמים המחמיר מאד שלא להשתתף בבחירה לכנסת, ואמר לי שאיןו מחמיר בבחירה לעיריה או מועצה מקומית, שהרי אין היה כבר בדורות שלפנינו, כגון שקיבלו רב או ראש הקהיל ונמצא שאיןו הגון.

והנה לא אמר לי בזה היתר מבורר, אלא דס"ל שא"א להחמיר בדבר שכביר נפרץ בדורות שלפנינו.—ולען"ד נראה עוד טעם לחלק שלא להחמיר יותר מדי במועצה או עיריה, דעיקר החיוב להחמיר בזמן

זהו הוא בכל הדברים שיש בהם חשש מחשבת ציונות דהינו מינות, והוא היא דמשכא טפי בזה"ז מכל שאר פיתויי היצה"ר. ומשו"ה לא צריך לנו למסנו נפשין כולי הא להורות איסור לרבים בבחירה לעיריה או מועצה, וזאת שלענ"ד יש בוה איסור, אבל אין בזה חשש ציונות, וכבר נפרצה הפרצתה. ומ"מ אין להקל להדי"א, זהה הפרצה הישנה הייתה קלה מזו, דבבחירהות הקהילות מאן, אף הרשעים שבתם לא היו כולם ציוניים, ואף כח הקהילה מעיקרו לא נקבע בידי ציוניים, ואף לא גברו עידין פיתויי הציונות כולי האי כמו בזה"ז שיש להם טכסי מלכות ממש בעזה"ר, משא"כ בהנחו עיריות ומעצמות שבזה"ז בא"י דגרא夷 מהקהילות בכל הגני ملي.

ב.

ויש לעיין עוד, הירא את דבר ד' ואינו משתף בבחירה, אבל הוא חושש מפני המוגזמים להזיקו אם לא ילק אחריו עצמה, אם מותר לו לעשות א"ע כאילו הוא בוחר, דהינו שיכנס לקובה שלבחירה ויטיל ניר חלק לקפלוי, או דילמא יש להחמיר בזה משום מראות העין, שהרי מצינו שהחמיר רוזל הרבה במראות העין של ע"ז, כמו"ש בפ"ק
דע"ז דף י"ב ע"א.

והנה כבר התירו הפסקים זיל לומר בפיו לשנאו דמשמע לחרין אנפין כמבואר ביו"ד ס"י קנו"ז ס"ב בהגה, והביאו ראייה מנדרים ס"ב ע"א, והרמב"ם באגדת השמד הביא ראייה מעובדא דר' אליעזר בפ"ק דע"ז דף ט"ז ע"ב שאמר נאמן עלי הדין והיה לבו לשמיים. והתם מיורי במינות, ופי' הרמב"ם דמיינט היינו הkopferim בכל הדתו וGBTIM הגבואה למורי (ולא אדווקין בע"ז כפירש"י בכ"מ, ולא תלמידי אותו איש כפירש"י בברכות י"ב ע"ב ור"ה י"ז ע"א וסוטה מ"ט ע"ב), והמדויה במינות כמודה בע"ז [והרמב"ם כתוב חמיר ממודה בע"ז]. ומ"מ כל שאלה הודה להדי"א ולבו לשמיים שרי.

וכתב בכא"ט היישן ביו"ד ס"י קנו"ז בשם ת"ח דף ק"ד ע"ג שגדול אחד שאלתו בשעת השמד אם יהודי הוא והשיב כ"ז יהודי

כסבירים היו שמשיב להם בלשון אשכנז שאינו יהדי וניצול עכ"ל. ויש בזה חידוש זהא בלשון אשכנז הו"ל דבר של כפירה ממש ולא היה אפשר כלל לغو השומע להעלות על לבו שהאומר נתקoon לה'ק והרי איןנו מבין לה'ק כלל, משא"כ באותו דין דרא"א דאייה דקה מטעי אנפשיה שלא העלה על דעתו שנתקoon ר"א למשמעות אחרת, ומצענו חילוק כזה בחולין צ"ד ע"ב לענין גניבת דעת. ואפשר דס"ל לאותו גдол דבריו דבנדירים ובמו"מ הלקך אחר לשון בני"א, ומ"מ סתם נדרים להחמיר ופירושן להקל, ה"ה בנ"ד. ועוד זהא רשי" ס"ל דאף לענין גניבת דעת שרינן כל היכי דלא אמר ליה להרדים ואע"פ שלא היה לו להעלות על דעתו כלל, עי"ש בתוד"ה איננה. ועוד י"ל Daoתו גдол לא אמר תיבת כ"ז בציר"י הנוטה לפת"ח כדרך בני פולין, דמי ממש לתיבת קי"ז בלשון אשכנז, אלא בציר"י הנוטה לסוגו"ל כדרך רוב העולם, אלא שהגוי הטעה א"ע שלא הרגיש.

מייהו בש"ך יו"ד סי' קנו"ז ס"ק י"ח מסיק שלא התירו לישנא דמשמע לתרין אנפין אלא משום סכנת נפשות, ולה"ח דזוקא התירו כדי להנצל ממכס. [ומשם דמדאוריתא שרי בכל גווני ורבנן הוא דאחמור].

[ואין להקשות מעשה דר' אמנון בעל נתנה תוקף שדחקו ההגmeno למסורת עצמו לשמוד רוח"ל עד שאמר שיתישב בדבר ונתחרט ומסר נפשו על קדה"ש לכפרת עון. דכה"ג ודאי איסורה קעביד דזה אין כאן משמעות לתרין אנפין כלל, דלשון זה משמע שהוא מסופק ביהדותו ח"י, וכשם שאסור לומר שאינו יהדי כך אסור לומר שהוא מסופק, שככל שאינו מאמין באמונה שלימה הרי זה ככופר גמור. — וע' יו"ד סי' רב"ט ס"ד בהגהה שהאומר אם ישאל על נדרו אינו יהדי אסור לשאול על נדרו ואם נשאל בדיעד יש להוכיחו וליסרו והאומר אם עשה דבר פלוני לא אהא יהודי אפילו היתר א"צ אבל יש להוכיחו. — ומרע"ה במעשה דקרה אמר לא ה' שלחני (וז"ל רבינו בחיי: אמר משה אם ימותו על מותיהם וכו' אף אני כופר ואומר לא ה' שלחני), וכן מכיכחו בו מלא אמר (בדה"יב י"ח כ"ז) אם שוב חשוב בשלו' לא ה' דבר כי ובילוקט שמעוני פ' קrhoח ארו"ל שאף אליו אמר כן. אבל כל אלו לא

אמרו בדרכ ספק ותנאי ח"ו אלא בדרכ גומא בעלמא לחזק דבריהם שתם נבייא אמת, ואין כאן אפילו מראית העין של כפירה ח"ו].

העולה לדינה מכ"ז שלא חשו להחמיר למסור את נפשו ממשום מראית העין דהודאה, דהא בלישנא דמשמע לתרין אנפין נראה כמודה, ולת"ח התירו אף להנצל ממכה.

וקשייא מהא דפ"ק דע"ז דף י"ב ע"א דמשמע שציריך למות אפילו ממשום מראית העין בלבד, שאסרו לשוחות בפני עצים כדי לשחות מעינו המשוך לפניו ואיפלו אי מיתא בצמא עי"ש, ויש מן הראשונים שהקילו ופירשו מצער גדול כעין מיתה קامر, וא"צ למות ממש, וכן פסק רמ"א ביו"ד סי' ק"ג ס"ג בהגה, ולפ"ז נהי דא"צ למות ממש ממשום מראית העין של ע"ז אבל עכ"פ החמירו בזה עד צער הקרוב למיתה, וצריכינו טעמאמאי שנא מראית העין דהודאה, דלא אחמור قولוי האי והתירו לת"ח ממש ממון. (ולטעמו של הרא"ש שהובא בש"ד שהקילו בת"ח שלא חישינן שמא יתפרק טפי, היה אפשר לומר דאה"נ לת"ח הקילו אף בمعنى המשוך לפני ע"ז או אפילו בנתקורו מעותיו בפני ע"ז, אבל מסתפינא לחידש מכח קושיא בעלמא קולא שלא נוכחה בפסקים).

ואפשר ליישב דברכה"ג לא חשיב הودאה ממש, שיעיר הודאה לע"ז היינו קבלת אלהות כגון באמור אליך אתה, וכבדתנו בסנהדרין ס' ע"ב דחייב מיתה בזה כמשמעותו וזובח ומקטיר, ולא מצינו שהקילו שום קולא בהודאה כזאת, אלא דינו כמשמעותה בפני ע"ז ממש, דארך בשאיינו מתכוון לע"ז כלל מ"מ חייב לקבל לכיה"פ צער גדול כעין מיתה ובלבך שלא נראה כעובד ומקבל ע"ז. משא"כ באמור לישנא בעלמא דמליליה משתמש הודאה בע"ז, כגון המודה בנכונות אותו משוגע כנדונו דהרמב"ם או שמצדיק עליו את הדין כההיא דר"א, לא מיחוי כעובד או מקבל ע"ז אלא כמודה בלבד עבודה. (והמקבלים באלה דחייב מיתה היינו ממש ע"ז ממש ולא ממש מודה בע"ז, שהקבלה באלה היא מדרכי העבודה מדתักษ לוביחה כפירושי שם; ולהרמב"ם שלא כתוב האי היקשא ייל' דמסברא קייל' הבי דהקבלה היא שורש העבודה, ואשכחן

דוגמתו כלפי מעלה דאחמור טובא בכוונת הפסוקים הראשונים של ק"ש מפני שהם קבלת עמ"ש, ולא אחמור בשאר הפרשיות ולא בכלל הברכות).

ומ"מ עדין צ"ע בדברי הרמב"ם באגרת השמד, שכטב שלא ארצו"ל יהרג ואל יעבור על האמרה אלא כאשר יחייבוה לעשות מעשה או על דבר שהוא מזוהר עליו, והיאך יפרנס מתני" דסנהדרין דהמקובל באליה חי"מ כמשתחווה וחובח, ונראה שהרג ואל יעבור על קבלה כזאת, שאין סברא לחלק, דהא קרא דואהבת דילפינן מינה לא מפליג. ושם לא דק הרמב"ם בלשונו قولוי האי, ור"ל שלא ארצו"ל יהרג ואל יעבור על ההודאה בלשנה בכללא, אלא על המעשה, וה"ה על הקבלה דחשיבא כמעשה. וצ"ע. ועוד קשיא דהראיה מעובדא דר"א לא דמייא לנדוּן דהרבב"ם, דההודאה בנאננות הדין אין בה ממשימות כפירה כלל, ואפילו אילו לא היה לבו לשמים אין בזה ממשימות כפירה, משא"כ ההודאה בنبואת המשועג שנתנבה הפרק התורה יש במשמעותה כפירה. וויל' כיוון שההגמון קרא לתוה"ק דברים בטלים ולזה השיבו ר"א שהוא נאמנו עליון, משמע כמודה ח"ו שהתויה"ק היא דברים בטלים, והרי זה דוגמת ההודאה בנבואת המשועג. אבל מהר"ם האגינו בלקט הקמה הלכות ע"ז בשם הרדבי"ז כתוב שאף על ההודאה באמונת הדין אינה ככפירה; ואולי גם שהיא ככפירה בתורה, וצ"ל דס"ל דהאמנת הדין אינה ככפירה; וכMESS"ש הרמב"ם לא הקיל אלא מפני שאין ראייה ברורה שחייב לירג, וכMESS"ש שהנהרג על קדה"ש עשה טוב, אלא שוג זה שלא נהרג אינו רשע, וקשיא הרי הרמב"ם ס"ל שאין אדם רשאי להחמיר אלא חסיד ושהשעה צריכה לכך, אלא טעםיה משום ספיקא. ועוד נראה שהרמב"ם צירף בזה הסברא שהוא עצמו כפלה כמה פעמים שאף הגויים יודעים שאין ההודאה בלב אלא בפה להפיס דעת המלך. וצ"ע. וויל' עוד כיוון שהיו רשאים לקיים התורה בסתר כמו"ש, לא השיבא ההודאה בנבואת המשועג ככופר ביהדותו. וצ"ע).

ואכתי קשיא כיוון דבאמונת הדין אין כאן עבודה שהחייב עליה מיתה למזה הוצרך ר"א לכוון לבלו לאביו שבשים, וממשע דבלאי"ה אסור, וויל' דבמינותו ליכא עבודה כמו בע"ז ומורידין אותו בכ"מ ובכ"ז,

והודאת פיו מחייבתו מיתה כמו השתחואה ע"ז (וחמירא מינה, דעתך המינות היא בלבו כמ"ש ואחריו לבבכם זו מינות, אלא שאין אדם יודע מטמוניות שבלב חבירו, וע"כ אינו חייב מיתה עד שיזכיא בפיו, משא"כ ע"ז שלא מתחייב בה עד שייעבור בעבודה שחייבתו תורה עליה מיתה), ומהאי טעה י"ל שהחמייר במראית העין דמינות טפי מהשתוחאה. ועו"ל דהיכי דלא אפשר שכונן בלבו לשמים אה"ג דשתי אף בלאי", וצ"ע בוה טובה.

* * *

ומעתה נבו לנדון דידן, כיון שבהשתחותות בבחירה חישינן דמיוחי כמוון דמודה במינות דידהו, וכיון דלהרՃב"ז אף ההודאה באמונות ישמעאל חמיירא ככל ע"ז דעלמא משום דחו"ל ככופר בתורה, ואף לדעת הרמב"ם אפשר שכן הוא, ואפלו את"ל דהרבמ"ם לא ס"ל הכי מ"מ אפשר דההודאה במינות חמיירא טפי, ודמאי להשתוחאה לע"ז, ולא שריןן אלא במקום סכנה ממש (ואף בזה יש מחלוקת), א"כ אסור להטעות את הבריות לעשות א"ע כאשר הוא משתף בבחירה, ואפלו במקומות הפסד וצער.

ואעפ"כ נלענ"ד להקל במקום הפסד פרנסתו משום ג' טעמיים. חדא דבעוה"ר רוב העולם אינם מתבוננים שלמותם בני פריצי עמנו היא מלכות של מינות וכ"ש שאינם מתבוננים שבהשתחותות בבחירה דומה למודה במינות, וא"כ לא יחשדו את הבוחר הזה במינות ואין כאן מראית העין. ואעפ"פ שכל דבר שאסרו חכמים משום מה"ע אפלו בחדרי חדרים אסור, היינו משום דברפני הרואים אילא חזדא, ולא פלוג רבנן בין בפניהם ובין שלא בפניהם, אבל הכא אפלו בפני הרואים ליכא חזדא. וצ"ע בוה.

ועוד טעה אחרינא להקל, זהא אף בכוחר ממש לא ברירא מילתא לאחיזוביה כמודה במינות, [ע' בקונטוס זה סי' א'] אלא דמיוחי כמוון דמודה, וא"כ הכנסתה לקובה הו"ל כעין גוריה לגוריה.

ועוד טעה אחרינא להקל, זהא לת"ח התירו לשנה דמשמע לרין אנפין אפלו כדי להנצל ממכו בלבד, וכותב בש"ד יו"ד סי'

קג"ז ס"ק י"ח שני טעמים (בשם מהרש"ל), חדא דת"ח פטור ממכס מדינה, ועוד דבת"ח לא חישingen שמא יתפרק יותר, והטעם השני הזה נוצר ג"כ בפי הרא"ש כמ"ש ש"ך. והשתא לטעמא קמא שפיר ייל' דכשם שהתרו לת"ח להציג עצמו ממכס שלא נתחייב בו, ה"ג יש להתר לכל אדם להציג עצמו מהפסד ממון שלא נתחייב בו מדינה [ומניעת פרנסתו בזה"ז לא הוויא כמניעת ריחן בעלמא ומסתברא לדמותה להפסד] (ואין לסמור על חידוש זה אלא בהדי טעמי אחרים וכسنיף בעלמא, דהא הרא"ש לא ס"ל האי טעמא); אבל לענ"ד אף לטעם השני יש לדון ולהקל במקומ הפסד פרנסת, דכיון דבזה"ז רוב העולם נמשך אחורי מסיתתו בעזה"ר, ואדם כשר זה בא לימדר, אין להחמיר עליו, וכך לא להעמידו בחזקת משרות.

ולומר שלא יתפרק יותר.

ואע"פ שדקדנו דהודהה במיניות חמירה טפי וייש להחמיר במראית העין שלה כמו בהשתווהה לע"ז, הרי לא ברירה לנ' מילתא, וקשה להחמיר قولוי האי بلا ראה ברורה. ואפfilו את"ל דליתיה להאי טעמא בתרא, אכתהי פשו גבן תרי טעמי קמאי, וכך אין להקל על פיהן בשעה"ד כגון הפסד פרנסתו. כנעלן"ד.

*

וכל זה שאמרנו הוא בבחירה לבית המינים הקורי כנסת, אבל בנסיבות מקומית נלע"ד עיקר שאין בזה משום הודהה במיניות אלא שותפות באיסורין, ולא חישingen למראית העין בשעת הצורך, וכמ"ש בש"ך יוז' סי' פ"ז ס"ק ז' בשם מהרש"ל דהכי דעתה לרפואה לא חישingen למראית העין. והש"ך בעצמו הוסיף לרפואה וכיוצ"א ב"ז, א"כ ה"ה בנ"ד. — מיהו אם אינו חושש משום הפסד אלא שמתביחס מפני המליעיגים יוסיף יראת ד' בנפשו ולא יחוש מפניהם, וכמ"ש בשו"ע או"ח סי' א' ס"א בהגא.

הדיןין העולמים

- אסור להשתתף בבחירה לבית המינים הקורי כנסת.
- אסור להכנס לקובה של בחירות לכנסת להטיל נייר חלק לקלפי משום מראית העין. [מייהו המქיל במקומות חשש הפסד פרנסתו יש לו על מה לסמור].

- ג) אין להשתתף בבחירה לעיריה או מועצה מקומית. [מיוזו המיקל בדאייכא אומדנא ששמורי התורה יתפסו את ההנהגה יש לו על מה לסמוד. ובעינן אומדנא על פי חכמים שאינם רגילים לישא וליתן עם אנשי פוליטיקה ואינם קובעים עצמן תדריך לקריאת עתונאים].
- ד) מותר להכנס לקובה של בחירות למועצה מקומית או עיריה להטיל נייר חלק לקלפי אם יש צורך בדבר. [אבל שלא לצורך אלא שמתביש בפני המליעיגים אין להקל].

*

נ"ב.

כתבתי לעלה כמ"פ דהכנות היא בית מינימ, ולפ"ז אסור לבrhoח לשם אפילו מפני הנחש וכי"ש לצורך אחר, כגון להתחפרנס ע"י מכירת אוכלין שם. אבל לא נתכונתי להכריע בזה, ולישנא בעלמא הו, אפשר דדמי לבי אבדין שכחבו התוט' בע"ז דף י"ז ע"א הרחק דמותר ליכנס שם מפני שאינו בית מינות ממש אלא שמחותכחין שם בדינין (וכו פריש בערוך עי"ש). מיוזו צ"ע דיל' דגרע מבוי אבדין שכל עיקר בית זה נעשה להטיל שורה של ליסטים וగבריי אלימי להפוך את כל ישראל למיניות באונס או בפתיות. ואע"פ שמחותכחין שם ויש רשות לחלוקת על מושלתם, הגי מיili בפרטני נימוסיהן אבל בעיקר כווננתן אין ויכוח. — ומ"מ ייל' גמי לאידך גיסא דבית זה לא נעשה מעיקרו לפרוסם בתוכו את דעת המיניות אלא להתפרק בכבוד מלכות ולבוע נימוסיהן בעלמא ובמילי דמניות, משא"כ בית מינימ שבתלמוד הי' פרוסמין דעת מינימ בתוך הבית עצמו. [ובתי ספריהם ודאי בתי מינימ ממש הם מדין התלמוד]. ומ"מ לענ"ד נראה יותר דדין הבית הוה כדין בית מינימ ממש, כיון שמתפארים שם בכבוד מלכות אין לך מרידה במלכות שמים ופרסום דעת מינימ גדול מזה, וחושוני שאסור להכנס לשם כלל. מיוזו במקום סכנת נחש לא אמינה בה לא אישור ולא היתר. וצ"ע.

*

בע"ה איר תשכ"ט לפ"ק

בא לפניינו ת"ח ונפשו בשאלתו, כיוון שהוא תלוי בפרשנותו בבג"א העולמים להזיקו אם לא ישתחף בבחירה לモעצה המקומית לה'פ. ע"כ הוא רוצה לסמוך על ההוראה הנראית לענ"ד, דהיינו להכנס לקובה שלבחירה ולהטיל נייר חלק לקלפי; מיהו מה דין אשתו, שמא יש בזה חומרא יתרוא שלא תשתחף אשה בבחירה.

והנה בעיקר דין בחירת נשים יש בו חילוק בין זכות בחירה בפועל (דהיינו שנשים תבחרנה את המנהיגים) לבין זכות בחירה נဖעל (דהיינו שנשים בעצמן תהיינה נבחרות להנהגה), כי אם בוחרים אשה להנהגה ודאי זו היא מושימה ממש, והדבר אסור מעיקר הדין כמו"ש הרמב"ם פ"א מהלכות מלכים הלכה ה, ומשמע אסור בדבר מדאורייתא. אבל אם אינה נבחרת אלא בוחרת אחרים לא מצינו הדבר מפורש לאיסור בפוסקים, ומ"מ מנהג כל ישראל היה לאיסור, ובדור האחרון נמצאו קצת מערערים בזה, ודקו ביה רבנן, וכבר יצא הדבר לאיסור מפני גודלי הדור שלפנינו, ולא פלוג רבנן בין בוחרת לנבחרת, וחיללה להקל בזה.

מייהו בנ"ד שהכל בידי הרשעים ויש חשש הפסד בדבר, נלענ"ד שאין להחמיר באשה יותר מבאייש. ויל' דתנקתו קלקלתו, כיוון דין לעיריה ומועצת דין טוביה העיר אלא כליסטים בעלמא דמו (וכן"ל), א"כ האשה הבוחרת אינה מנהגת את הציבור כלל, ומשוויה במקום שמקילין להשתחף כדי לכבות את ההנהגה בידי שומרי התורה, אין להחמיר באשה יותר מבאייש, דבלא"ה לא שרינן ההשתתפות מעיקר הדין, אלא משום מלחמה נגד הרשעים אקילו ביה פורתה. — וכ"ש כשאיתנה בוחרת כלל אלא נכנסת לקובה שלבחירה ומטלת נייר חלק לקלפי, דשרינן לה כי היכי דשרינן לבעה.

פש גבן טעמא דכל כבודה בת מלך פונימה, ולהא ודאי אייכא למיחש. מייהו הדבר ידוע שבעוה"ר נפרצטו גדרי הצניעות האמיתית אף אצל רבים משומרי התורה ואין כה בידינו למחות, ונשים מהלכות ברה"ר כשהן מקושטות (והוא איסור כմבוואר בילקוט פ' וישלח) וועסקות במלוכה בין

האנשים, ואם אין בידינו למחות נגד כ"ז, היאך יהא כה בידינו להורות חומרא לרבים בבחירה מסוימת האי טעמא, עד שיוכנו הש"ת לחוזר ולגדור את הפרצות כראוי. וכ"ש בנו"ד דאין לא מיחש לפסידה שיש להקל. ומ"מ ודאי אשה צנעה באמת לא תשתחף בשום בחירה כלל וכלל, אבל אינה חייבת למנווע א"ע ממראית העין בעלמא במקומ חssh הפסה. נגענו"ד והש"ת יצליחו משביגאות.

סימן ו'

בס"ד יומן ז' מרחשון ה' תשכ"ו

שלום רב וברכה רבה למורי ורבו שליט"א.

הרב צוה עלי עיי' שליח שאצבייע למועדזה המקומית בתור מרא דעתרא, ואמרתי לשילוח שיאמר לו שהחפץ חיים אמר שבחירות שמצביות נשים אסור להשתתף, אז אמר לו הרב שפה הוא הרב והוא אומר לי להצבייע, כך שאני נמצא במצור כי חוץ מהישיבה אין לי סלפון ואני לא אוכל לדבר שום דבר שיהי' משמע ממנה שאני שואל על בחירותך��' שהרב ישתדל לדבר עמי בזורה כזו שלא לצורך לדבר דיבורים מפורטים.

בע"ה ח' מרחשון תשכ"ו לפ"ק

למע"כ ידידי הרה"ג ר'..... שי לא"ט.

אחדשה"ט כמשפט,

בטלפון עניתי בקצחה בבקשת [להתיל לקלפי ניר חלק], אך עתה אומר לך כי היה לך לקיים עצת רוז"ל שאמרו בברכות כ"ד ע"ב ר' אבא הוה משותמיט מגניה דרב יהודה וכו' ופירש"י ורב יהודה אסור לך לפיקד לא היה נכנס לבית המדרש, ובשבת מ"א ע"א וכן בכתובות ק"י ע"ב אמרו כה"ג על ר' זира, אלא שיש שינוי בפירש"י, בכתובות פירש"י שהיה רב יהודה מוחה, ובשבת פירש"י שהיה ר' זира ירא פן יגוזר על רב יהודה עי"ש. הנה לפירש"י דברכות וכחותם היו מסובבים על דעת הרב אע"פ שהיא אוסר ומוחה. אבל לפירש"י דשבת אע"פ שהיא עובר על דעת רבו מ"מ רבו לא גור עליו להדייא; ונראה דעתומו של רשי' בברכות

וכתובות הוא דמ"ג אם לדעת התלמיד היה רשאי לעבור על סברת רבו או"כ מה בין אוסר ומוחה לאינו אוסר ומוחה, סוף סוף הרי הוא עבר על סברת רבו, ולדעת רשי' דשבת י"ל שאליו היה גור עליו להדייה היה מתירא מלחמת מורה רבו ולבו נוקפו יותר מدائ, א"ג היה מכירחו רבו לקבל דבריו ע"י קנס ומכות מרדות. — ומה שהיה באמת עומד על דעתו כנגד דעת רבו, היינו כdtנן בריש הוריות תלמיד שאיןו תלוי בפ"ז ורב יהודה אפשר שהוא סובר שעדיין תלמידו הוא ותלו依 בו, וכעין זה נחلكו רב חסדא זרב הונא בשליחי אלו מציאות דף ל"ג ע"א. — ועוד י"ל שר' זира ור' אבא היה לבט הומה מאד מלחמת חיבת א"י, ויש לדמות הדבר למ"ש רמ"א ביו"ד סי' של"ד סעיף ט"ו בהגה שנייה וכן ביו"ד סי' רכ"ח סעיף ב' בהגה שא"צ לקיים גוירה שא"א לעמוד בה, ומקור ד"ז מפסק מהרא"י סי' רג"ב (כצ"ל), ועי"ש באורך, והగ"א בביאורו הביא ראיותיו בקצרה, עי"ש; ומcheinו שעשו ע"פ המיתת לבט מלחמת חיבת הארץ, כדתניא בספרי פ' ראה עה"פ כי יכritis וגוי וישבת בארץ, שרובינו בקשوا לצאת לחו"ל וכיון שהגיעו לגבול זלו עיניהם דמעות ולא יצאו וקרו מאה עי"ש, ונראה פרושו שליליהם נאמר מקרא נתגלה להם עצשו פירוש המקרא, א"ג כסborim שליליהם נאמר מקרא זה כיוון שהם מרגישים בו (כעין מ"ש בתعنית דף כ"א ע"א מדשמעי אני וכו' ש"מ לדידי קיימת לי שעתה). — ורב יהודה גופיה הוה חביבה ליה א"י טובא טפי משאר אינשי כמ"ש בברכות דף מג ע"א, ומ"מ כיוון שלעדתו היה איסור בדבר לא היה עושה מה שלבבו היה הומה אליו. (ומכאן יש לשתום פי שנאינו המחרפים את הקרים שבישראל שאינם

אווהבים ח"ו את א"י).

נחוור לענינו. מן המתברר יובן כי לענד לא חלה עליך גוירת הרב... נ"י (ause'פ שהוא בלא"ה רב שנחטמנה על פי המלכות וא"כ צ"ע אם דיננו כמרא דעתך, מ"מ אין זה מספיק לפוטר מגזרתו, דס"ס כל הלומד זמן אחד בישיבה נחשב לתלמיד כמבואר ביו"ד סי' רמ"ב סעיף ר'), (אבל מוטב היה לך להשתמט מן העיר באותו היום), ועוד דהלו שנותמננו ע"י המפלגות והמלכות הרשות א"א להם לדון בדברים הללו, דהוו כעין נוגעים בדבר ואולי אפילו בע"ד ממש, ועוד שהרי רוז'ל אמרו

(בשבועות ל' ע"ב) מניין לדין שללא יושיב תלמיד בור לפניו שנאמר בדבר שקר תרחק, פ"י שע"י שאלותיו של תלמיד בור חתבלב סברת הרוב, ק"ז בכח"ג, ואין לך תלמיד בור יותר ממנהגי המפלגות (וע' בו"ד סי' של"ד סעיף י"ח בהגה, ואכמ"ל).

אולם בעיקרו של דבר, ראוי כי חפסת עיקר את איסור בחירות נשים, ולביבי לא כן ידמה, אלא שתחילה המחלוקת בירושלים הייתה על עניין זה, אבל בונה"ז נוספו כמה טעמיים לפגם. לא מיבעית הכנסת, שיקול הדעת גוטה לענ"ד-DD דיניה כמו בית מיניהם ממש, (ואין לי פנאי להאריך), ועכ"פ המשתף בהעמדת מלכות כזאת דומה למודה בע"ז, אבל גם במושעצת מקומית יש לפפק, כי פשיטה שдинיה כמו ליסטים בעלמא ואין לה דין של שבעת טוביה העיר, חדא דרוב הנבחרים פסולים לכל מינו בישראל, וכן הבחורים פסולים, וכן סדרי הבחירה נתקנו ע"י הכנסת שהיא פסולה מדינה, ועוד שרוכב בני אדם אינם בחורים כרצונם לבם (מחמת פיתוי או אונס או יראת הפסד), ועוד שהמושעצת עושה כמה איסורין כגון קיום בתיה ספר של כפירה, וא"כ צ"ע טובא אם מותר להשתתף בהקמת חברה של ליסטים, ואפילו אם כוונתו על מנת לחקן.

וכ"ש דחמיר טפי במקום שנשתתפה אגו"י עם המורחים הללו, שרביכם מהם רשעים הם, וכולם חשודים על כמה עבירות חמורות בהנוגט הציבור, וא"כ הבוחר הרי הוא בוחר ממש את הרשות הזה או את החשוד. אבל אפילו הטוביים שבהם, אף מאנשי אגו"י, הרי עושים את רוב דבריהם על דעת עצמן ואני נמלכים בחכמים, והם עצמן בעלי בתים או עמי הארץ. ואין לי פנאי להאריך בעית قولיה האי, ויש פנים לכך ולכאן, אבל לענ"ד פשיטה טובא שנמנע מלהשתתף בהבחירות מפני שמתיירא מחומר העבירה אינו עושה שום איסור כלל וכלל ח"ז, ואין אחריות הליסטים علينا, וכ"ש שהרב אינו רשאי לגוזר על תלמידיו להקל בדקודקי עובדות ה/, כיוון דודאי מدت הנסיבות הוא שלא להשתתף (ולענ"ד יש להחמיר מדינה, אלא לטעמי קאמינה).

התלת נייר חלק יש לדון בה, כי בבחירה לכנסת שיש בהם חשש מודה בע"ז צ"ע אם מותר לעשות כן כמבואר בע"ז דף י"ב ע"א,

ואע"ג דלישנא דמשמע לתרין אנפי התירו הפסקים, ויש ראייה ממעשה דר' אליעזר בע"ז דף ט"ז ע"ב, נראה דיש לחלק ואין לי פנאי כתת לכתב. אבל למועצה מקומית הדעת נוונה יותר שאין בה חשש מודה בע"ז אלא שותפות בדבר עבריה (ויש לדמותו לחלוק עם הגנב להכח"פ), משורה יש להקל בהטלת נייר חלק שאין בו אלא מראית העין. כנעלען"ד והשי"ת יצילנו משגיאות.

הדורש שלומך וטובתך כל הימים

סימן ז'

(שאלות עולימ חרישם מהכמי תימנו אל הכמי ירושלים תש"ז)

ב"ה يوم א' כ"ז אלול (רוחמים) תש"ז סדר האזינו השמים ואדר'

שאלו שלוי ירושלים ישליו אהבהיך :

שלוי רב. וישע יקרב. מזרח ומערב. אל הדרת מעלה כת"ר..... היז' ומצוי"ץ.

....נסחר לי לשאול עוד שאלה קטנה שהוא כמה קושיא על כת"ר שאנו חנו שומעים אותה מזמן מכמה בעלי תורה ורצוינו לקבל מכת"ר תשובה. והיא. למה מתריסים בכ"כ ומחרפים ומדגפים בכל מיני גידופים נגד הממשלה. שמלבד מה שגורם זה ריבוי קנאה ושנאה והזיק. הנה מצינו שאמרו חז"ל חלא בעיניתם סגיד ליה. ואמרו אפילו ריש גrongota מן שמיा מוקמי ליה. ואמרו הו מתפלל בשלווה של מלכות וכו' ומה ריבינו גנטווה לחילוק כבוד למלכות ואעפ"י שפרעה ע"ז. ואליהו חלק כבוד לאחאב וישנס מתניו וירץ לפניו ואעפ"י שהוא ע"ז. ועשה דברא בן בוטא יוכיח שלא רצח לחרף את הורודוס ואמר לא יהיה אלא עשיר בعلמא. וכתייב וכחדרי משכבר אל תקל עשיר. ובנדון זה אתם מודים בפה מלא שמניע לכם טובה מצד הממשלה על שמניחים אתכם לעסוק בתורה ובמצוות עם ידיעתם שאין זה מתאים לרצונם..... ולפי זה אולי ראוי להתפלל עליהם במקומות לחרף ולגדף. נא. בתשובה נכוונה על כל אלו הטענות שאנו שומעים עליהם. ובאורכם נראה אוד. ואשאל מכת"ר הסליחה הגמורה על אריכות הלשון וקוצר השפה הברורה. או אם יש איה דיבור נגד רצונכם. ותשובתכם הרמתה מהרה צמתה.

ברכת הדיות תחול על ראש מלכים מאן מלוי רבנן, תחכבו בספר החיים ובספר הזכוון. גם..... וכל הרובנים הנ"ל דורשים בשלוחתנו' ומברכים לכתה'ם כלל הברכות הכתובות בתורה ובמשנה ובגמרא, תחל שנה וברכותיה עלייכם ועלינו' ועל כל עב"י אכ"ר.

עכ"ד מסכו ודלו. דכו ושפלו.

תשובה אין לד ספק וסביר שלא תוכל לפשטוט אותו מהתורתנו ה'ק', הפק בה והפק בה דכו לא בתה, ומה שקשה לנו לפחות למצוות דעתה התורה, כבר אמרו על זה אם רק הוא מכמ' הו, שאין אתם עוסקין בה כראוי, לכן נשתדל נא למצוא בע"ה גילוי מן התורה איך נתנה גז בזמננו' אננו, שהננו' בגלות תחת ידי רשעי ישראל.

הנה בעניין ההנאה המחייבת בתוה"ק עם הרשעים, זיל קרי כי רב הוא יש מי שהייב מיתה בית דין ויש מי שהייב מליקות וכל העונשין המסורין לבית דין, ואף בגלותנו שבשעה"ר בטלה סנהדרין שלשלכת הגזות, ועוד שאפילו' סמכין כדין תורה אין לנו, מ"מ עדין היו חכמי ישראל משתחמישין בנדיות וחרם לרذות בהם את הרשעים, ולפעמים היו עונשין גם כן על פי המבואר ביו"ד סי' קג"ח ובח"מ סי' שפ"ח, ועוד אמרו מכין שעונשין שלא מן התורה לעשות סיג וקיעיל הכி להלכה בח"מ סי' ב', ואף עונשי הגוף היו גורין מטעם סיג, כגון לסתות העינים (סנהדרין כ"ז), והרא"ש גור לחtopic החוטמה של אשה אחת (אהע"ז ססי' קע"ז בהג"ה), יותר מזה מבואר בש"ת הרא"ש שבומנו היו נהוגין בספרד במיתות בי"ד ממש, שהיא להם רשות מטעם המלכות, ועל זה נאמר לא יסור שבט מיהודה ומהוקק מבין רגלו — אלו ראשי גליות שכבל.

ובדור השפל הלואה, אין לנו כח מטעם המלכות לדון שום כפייה בית דין כלל, ואייש כל הישר בעניינו יעשה, לא נשאר לנו אלא דבר אחד — לשנוא את הרשעים בתכלית השנאה ולהתרחק מהם בתכלית ההרחקה, כמו אמר המלך החסיד משנאיך ד' אשנא, וכן אמר בנו המלך החכם יראת ד' שנאת רע, ונאמר אהובי ד' שנאו רע, וכן אמרו חכמים שמצוות לשנוא את הרשעים (פסחים קי"ג), ומקרה מלא דבר הכתוב

(דה"ב יט) הירושע לעוד ולשנאי ה' תאהוב ובזאת עליך קצת לפני ה', ונאמר (דה"ב כ') בהתחברך עם אחזיתו פרץ פ' את מעשיך. וספריו המוסר האריכו בזה שהאהוב את בוראו צריך לשנווא את העבדים המתפרצים אל אדוניהם (עיין בחותמת הלבבות שער הכנייה פ"ו ושער עבודת ד' פ"י ובמיסילת ישראלים פ' י"ט ובשעריו תשובה לריבינו יהנה שער א' סימן מ"ז ושער ג' ס"י נ"ט וס"י קג"ג). ועל זה נאמר בכל לבך בשני יצירך, כמו"ש מוהר"ר יעקב עמדין בסידורו בפי' ק"ש, וכן כתוב אדונינו שליט"א בחוזו איש חלק דמאי [נדפס כתעת בחלק א"ח ס"י נ"ז ס"ק ד' ס"ה ומ"מ], והרא"ה בספר החינוך מצוה חס"א כתוב ז"ל: ומרוב אזהרות אלה על המיסטיה יש לי להבין שモතור וגם מצוה علينا לשנווא ג"כ אפילו הרשעים בשאר עבריות וכו', עי"ש שהאריך. ואיך אפשר שלא תבער קנאת ד' בלבד המאמין, כשמציאר בנפשו שאלו הרשעים חייבין עונשי בי"ד, אילו היהת ידינו תקיפה, ובכל יום הננו מצפים לביאת משיח צדקנו ונדוון כל אחד מהם כדיינו. (ואין הכוונה על כל ההמון הנמשך אחר מסתו כעד רבקעה שם בהמה מהם להם, אבל עיקר הכוונה על ראשי הפשעים, אשר בעלי ספק הם מזרע ערבי רב, כמו"ש במת' ביצה ל"ב, או מבני ט' מדות כמ"ש ספר' ב' דנדרים, ומסתמא יש בהם ג"כ שאר פסולים, וכמ"ש הרמב"ם באגדת תימן שכל הכהoper בתורה לא عمדו רגלי אבותינו על הר סיני, כמ"ש וגם בר' יאמינו לעולם, עי"ש).

וכבר העידו חכמים ז"ל שע"ה שנואים אותנו יותר מן הגויים, כמ"ש סוף פ"ג דפסחים (ועי"ש בתוס' דמיירי בכופר). ומה לנו לחוש שישנוו אותנו מפני איזה דבריהם שאנו מדברים עליהם. ועי"ש בראש"י ד"ה שנה ופירש. תלמיד ששנה ופירש מן התורה ויודע כמה ת"ח מגנים את עמי הארץ וכמה הם שפלים בעניות שנוא יותר מכולם, עכ"ל, ועי"ש בפי' ראש"י בפי' בחוקותי שבע מדרגות של חטא: לא למד, ולא עשה, מואס באחרים העושים, שנוא את החכמים, מונע את האחרים מלעשות, כופר במצאות, כופר בעicker, הרי מבואר שהכהoper כבר עבר על כל המדרגות והוא כבר שנוא את החכמים, ומה לנו לחוש עוד שלא להרבות את השנאה, אדרבה מי יתן והיתה בינוינו שנאה גדולה יתרה מזאת, כדי שנוא ובינו נתרחק ממה בתכלית ההרחקה ולא גמיש אחריהם ח"ג.

ב.

וכל זה שאמרנו הוא אפילו בסתם רשיעים ועבריינים, אבל אלו הכהופרים והמיןנים אינם בכלל ישראל, כמו"ש אדוננו הרמב"ם בפ' י"א מהל' עדות הלכה ט'. וזה: המוסרין והאפיקורסין והמוררין לא צריכים חכמים למנותן בכלל פסול עדות שלא מנו אלא רשיין ישראל, אבל אלו הכהופרים המודדים פחותים הם מן הגויים וכו', עי"ש שניתן טעם לדבר, וזה הסכמה הגאנונים כמו"ש ה"ה. וכן כתוב עוד הרמב"ם בהמ"ש בהקדמה לפרק חלק אחר ביאור י"ג עיקרי הדת וזה: וכאשר ישלמו בלב בני אדם אלה העיקרים כולם ויאמין בהם הוא הנכנס בכלל ישראל ואחריך לאחוב אותו וכו', עי"ש שהאריך. וכן הוכיח הריטב"א במס' ר"ה דף י"ז, מדקתי נ' כתות ליום הדין וקטני אח"כ אבל המוסרין והמיןין וכו', משמעו דאלו אינם בכלל הכתות הראשונות דכוין שפרקן עול — אינם בכלל ישראל ולא נאמר עליהם הפסוק ועمرם כולם צדיקים וגוי, שאינם בכלל העם (וא"ת הרי אמרו חכמים פ"ו דסנהדרין ע"פ שחטא ישראל הוא, וייל' דאן זה אלא לעניין דיןיהם, כמו"ש מהרש"א שם בח"א, ו/or' לעניין קידושין ונירושים וקנין ועונשין דא"צ שהיה בכלל עמידר ואחיך ורעד לעניין דיןיהם אלו, ויש להאריך בזה ואכ"מ).

ועלichert כמה וכמה ממשלת הרשעים הללו המבקשים להפוך קערה על פיה ומוציאים שם ישראל ומקשים להפוך את כל ישראל לעם Bali תורה ח"ו, והוא מקצת בנטיעות דקב"ה ואורייתא וישראל מתקשرين דא' בדא' ואין ספק שכל המאמין ח"ו שוזהי גאולה או פקידת לטובה וכדומה שהוא כמו שמאמין בשבתאי צבי ים"ש.

ג.

וכל זה שאמרנו הוא בצדיקים גמורים שאינם מקפידים על צרכי גופם, אבל אנחנו, שננו מקפדים על צרכי גופנו ק"ו שנקפיד על צרכי נשותינו, צא ולמד הרי מעשים בכל יום שכל מחוסר פרנסה או מי שמקשים ממנו מסיס הרי הוא מרבה לחוף ולגדף את הממשלה עד אין שיעור ואין חס עליהם כלל ולא תהא תורה שלמה שלנו כشيخה בטילה שלם ? והרי המגדף את הממשלה בשבייל כמה לירות ושותק על

חטאיהם שבין אדם למקום, הרי הוא מגלה דעתו שכל התורה כולה אינה חביבה לו ח"ז כמו אותו ממון מועט שמקשים ממנו למס, ולא תהא כהנתן כפונדקית?

.ד.

ובאמת יש לתמונה מדוע הרשעים הללו עדין מנהיים אותנו להנעה תפילין ולהתפלל, (ואף על פי שאפשר שבהמשך הזמן עוד יגورو על זה גם כן ח"ז, אלא שלעתה חוששין עדין מפני אחינו ב"י שבחו"ל, משום דראא דמנואא, אבל לא זה העיקר, כי שנתה הדת שלם חזקה יותר מהבת הממון אצלם, שהרי בלי ספק שגיוס הבנות מזיק להם בענייני ממון ומ"מ גורויהו), אבל בודאי שבפנימיותם לבם רוצים לגוזר ג"כ על התפילין והתפללה ולעקור את הכל ח"ז, אלאermen השם מטרידין ומבלבלין אותם שלא העשינה ידיהם חושיה, כי לא יטוש ד' את עמו בעבר שמו הגדל. והן הן גבורותיו הן הנ נוראותיו שעדיין אנו קיימים,שה אחת בין רשעים אלו הגrousים משבעים או"ה, וכי על זה יש לנו לברך את ממשלה הרשעים שעדיין לא הפיקו את כל זמם ועדיין לא עשו כליה עם בית יעקב ח"ז. א"כ יותר יש לנו לברך את נוכנצר שהשair מדלה העם לכורמים וליוגבים, ונברך גם כן את טיטוס שהשair פליטה בבית ישראל כמבואר ביחסון בסופו. כי נוכנצר וטיטוס לא הרעו לנו כמו רשעים אלו, אשר עליהם נאמר מהרסיך ומהריביך ממדך יצאו. וככתוב ורדיו בכם שונאיםיכם, ודרשו רוז"ל אני מעמיד אלא מכם ובכם, דגרע טפי מא"ה.

.ה.

אבל מה נעשה וידם תקיפה עליינו בעזה"ר, ואנחנו צריכים להזהר מלחתגורות בהם יותר מדי מפני הסכנה, אך מי יודע פשר דבר מהו הגבול עד היכן יש לנו רשות לחוש לסכנה, כי אם נחש יותר מדי, הרי אנחנו נשינו וטפינו יהיו לבן, אשר טפחתי ורבתי אויבי כלם, וח"ז תבטל התורה בכלל, אשר על זה ודאי נתחייבנו למסור את נפשנו, ואיך נחנק בנינו אחרינו לכלת בדרכי ה' אם נשחוק לגמרי ולא נמהה כלל? — ועוד יש לנו לחוש לחילול השם בפניו או"ה שמא יאמרו הגויים ח"ז שכבר הסכימו כל ישראל לכפור בתורה. لكن נרים כשובר קולנו ונודיע בפני כל

העולם שאין לנו חלק ונחלה בשלתו זה ושם ישראל הנקרה עליו הוא מזוייף. (ויזדוע מאמר אדוננו החסיד בעל חפץ חיים ז"ל, שאמר שבבואה"ר הכהן יותר חשוב אצלנו מן הגمرا, שם ח"ו בר ישראל ישتمד והכומר יעד עליו שהוא גוי הכל מתרחקים ממנו ומהזקין אותו לגוי, אבל הגمرا אומרת שהמתל את השבת בפרהסיא הוא כגוי גמור לכל דבריו, ואין משגיח ושם אל לב:)

ג.

אחרי הדברים והאמת האלה שם בעה"י ברורים כשמלה על פי דת, ובודאי אין לנו לדוחות מפני איזה קושיא בעלמא מכח איזה מאמר תמהה שלא זכינו לירד לעומקו, וכמ"ש הרמב"ם בצוואתו: אל תשKEN אמוןך בשבייל חסרון הבנת דבר חכמה — מ"מ נתחייבנו לפרש את המאמרים שנזכרו בדברי הרב השואל יצ"ז.

מ"ש תעלא במידינה סגיד ליה, אמרו כן על יעקב אבינו שהשתחו לישוף ע"פ שהיה אביו ורבו, אבל מ"מ היה יוסף צדיק גמור; ומ"ש ריש גרגותא מן שמיा מוקמי ליה זה אמרו למדנו שכל דבר הוא בהשגה פרטית, אבל פשיטה שלא דברו בזה על כבודו של ריש גרגותא, ובפרט כשהוא רשע ומסית ומדיח לית דין צrisk בשש דין לכבד ריש גרגותא כזה. — ומ"ש הוה מתפלל בשלומה של מלכות, הרי לא אמרו אלא מפני שאלמלא מורה איש את רעהו חיים בלו, אבל ח"ו להתפלל בשלומו של מלכות הגוזרת על הדת, ומתוב שיבלוונו חיים ולא יעבירונו על הדת ח"ו. (ועוד יש לעיין לענ"ד דלא כוורת א"צ להתפלל בשלומי מלכות המביאה אותנו לידי סכנה גשמית, כמו הללו המגרים עליינו את העربים ושאר או"ה, דמלכות כזו הרי היא עצמה בולעת אותנו חיים, וצ"ע בסברא זו. — ועוד יש לעיין טובא אם אמרו רוז"ל להתפלל בשלומה של מלכות רשיי ישראל אפי" אם ישרמו אותנו מלהבלע חיים, ואף לא יגזרו על הדת, דזוקא מלכי גוים נצטווינו לקבלם علينا, שוהי גירורת הגלות, אבל רשיי ישראל אין להם דין מלכות כלל, וחשייבי קליסטים בעלימא, וצ"ע בזה). אמנם מה שיטאל שמשה רבינו ע"ה חלק כבוד לפרטה ואליהו חלק כבוד לאחאב, תימה בעני היאך יעלה על הדעת להקשות מזה, הרי

מ"ר הביא על פרעה עשר מכוח ואליהו גור על טל ומטר ג' שנים, ואמור לאחאב לא עכרתי את ישראל כי אם אתה וגוי, אלא דמ"מ מלכים היו ומלכותם דברעא כעין מלכותה דרכיעא, ומשום זה חלקו להם איזה כבוד בעלהא, ולא כבדו את גופם ממש ולא החניפו להם, כי פרעה ואחאב ידעו בבירור שמשה רビינו ואליהו מוחיקין אותן לרשעים, אלא שכיבדו את מידת המלכות שלהם, אבל רוב המלכות שבזמנינו אין לנו לבגדם אפילו כבוד בעלהא, שאין בהם ממדת מלכות כלל שהרי נבחרים עפ"י רוב קולות ואין להם כח לגור ולחוקק אלא מדעת חבריהם, וככה"ג אפילו ברכבת שחקן מבודו אין לבך ואפילו בטלם גוים, וכשה"ש אלו הרשעים הגורעים מן הגוים וה"ל קליטים בעלהא כמו שנתבאר (ועיין עוד בר"ן גדרים כ"ה בשם התוס', דמליך ישראל בא"י גרע מלך גוי בכמה עניינים).

ג.

ומ"ש דבבא בן בוטא לא רצה לקלל את הורדוס מפני הסכנה, בזה יפה אמר מעכתח"ר, ובבר נתבאר שיש ליוזר מפני הסכנה, אלא שאנו צריכים לחוש לחילול השם, לחינוך הבנים וגם על עצמנו שם נשחות על הכל סופם ישיתלטו علينا לממרי ר"ל, וזה הריסת התורה בכלל ח"ז, שע"ז נתחייבנו למסור את נפשינו, אבל כל מה שאנו מדברים כנגדם אין כוונתינו אלא לצורך עצמנו כנ"ל. ולא כדי לנצחם, כי בעזה"ר אין בידינו להעמיד הדת על תלה.

וראה נא לשון קדשו של הרמב"ם בתשובהו (הובאה ג"כ בבב"י אהע"ז סימן י'), ז"ל: כי לא יתכן להתרשל בכמו המעשה הגדל הזה, והוא להרים יד בממרי ולכפור במשה רビינו ובתוורתו התמיימה בגלוי בפרהסיא, ונתעלם מזה, וחיללה לנו שנסביר פנים בזה או שנפחרד משום אדם או שנעשה לכבודו וכור, עכ"ל. וכן כתוב בסוף אגרת תימן ז"ל: וaufyi שכתחתי אותו הייתה מתירא מזה הרבה מאד, אבל ראייתי שהצדקה הרבים דבר שאין ראוי לפחד עליו מן הסכנה וכו', וכבר הבטיחונו החכמים שקבלו מן הנביא עליו השלום ואמרו שלוחי מצוה אינם נזוקין.

ומן השמים ירחמו עליינו וכל הרשות כולה כעשות תכללה, כי תעביר ממשלה זוון מזו הארץ, ותמלוך אתה ד' לבדך, כי"ר בבב"א.

סיכום ח

בע"ה י"א איר תשכ"ה לפ"ק

יהא שלמא רבה מן שמי' וחימ' למע"כ הרה"צ מהר"ר שיח' לא"ט, אדרמ"ר מ... [חבר מועצת גדה"ת]

אחדשה"ט כמשפט וכראוי למכ"ת,

הנה כאשר הייתי אצל מעכ"ת ביום החורף בהיותו כאן פעה"ק ... ת"ז, נזכרנו על אוזות מועצת גדה"ת, אשר לדברי מעכ"ת היה ראי' לשנות את שמה „מועצת חכמי התורה“, כדי שלא תהא משכונות אליו רק אלו בלבד הם הגדולים, וזכרנו על דבר זה, ובקש מעכ"ת להכנס אצלו ב... או לכתחוב, ולא היה לי פנאי לפניו הפסח, וגם עתה לא היה לי פנאי עד הנה, ועתה לקחת לי מועד, אולי אספיק לבדר העניין קצת.

הנה הטענה של מעכ"ת הייתה, איזה ברירה אחרת יש, מה זה אלמלא מועצת גדה"ת, ועל זאת לא ענייתי מחתם חסרון פנאי אז.

סבירו אני שהפגם העיקרי בעני' מעכ"ת הוא, שהתוואר „גдолיל" פוגע בכבודם של שאר חכמי ישראל, ובלי ספק טענה זאת היא אמת. אולם מפני שהסתדרות אגו"י צריכה מועצת זאת, ובולדידה אין מי שייחסיק בה, או מי שייחסיק את ההמון הקשור בה, לכן אין מעכ"ת רואה עצה, כי מצד אחד יש כאן פגיעה בכבוד התורה של שאר חכמי ישראל, ומайдך גיסא יש כאן חשש שאגו"י תתפרק או תתקלקל, וקשה להכריע.

כן נלען"ד כוונת שאלת מעכ"ת ששאל אותה או איזה אלטרנטיב יש כאן. אמןם הנלען"ד בזה, שתחיללה צריכין אנו לידע אם חסרון אלטרנטיב הוא טעם מספיק להמנע מכל מעשה בעניין זה.

לענ"ד השאלה הראשית אינה שאלת פגיעה בכבוד שאר חכמי ישראל בלבד, אלא שאלת עקרונית חמורה מאד הנוגעת ממש בעיקרי התוה"ק והאמונה.

מיום שבטלת סנהדרי גוזלה שלשלכת הגות בעזה"ר אין לנו כח הכרעה שכל ישראל חייבן לקבל אותה כמו ד"ת ממש, שהרי אפילו בזמן

בайн חוץ

סנהדרין כשהיה נהוג דין זקו מمرا, אם מצאן אבית פגוי והמרה עליהם אינו געשה זקו מمرا [כמ"ש בסנהדרין י"ד ע"ב], דבעינן שישבו במקומו דוקא סמוך למחנה שכינה ולומבה. וכ"ש בוה"ז שאנו אנתנו יודע עד מה מי הוא זה שהוא ראוי להיות דין, וגם אין לנו סמיכת.

אמנם מצינו אף אחרי הורבן בהמ"ק שהיה כה בידי חכמי ישראל כעין קבלת התורה ממש, דהיינו חתימת המשנה וחתימת התלמוד, והדבר מבואר בהקדמת הרמב"ם שהتلמוד נכתב על פי חכמי ישראל שהם מעתיקי השמועה דור אחר דור מימות משה, ויש עוד להרחיב הדיבור בזה, ואני עניין למכות זה כעת.

אולם מאו גסתים התלמוד הקדוש נשארנו בעזה"ר כצאן אשר אין להם רועה, ואף חכמי צפת בימי מהרי" ב' בי רב לא עלתה בידם לחදש הסמיכה, ואפלו או כאשר היו סבורים לחדש הסמיכה נראה שבקשו דוקא כדי לדון דיני קנסות וכיו"ב, אבל לא לעשות סנהדרין של שבעים ממש, דהא בלאה אין להם דין סנהדרין לעניין שאר ההלכות כיון שאינם סמכים לרובות, ועוד שום באוטו דור דעה ודאי היה קשה מאד למצוא שבעים חכמים שיהיו ראויין להיות דיןיהם של סנהדרין, אלא ודאי לא רצוי לעשות סנהדרין, אלא שהוא שיחא למקצת חכמים דין סמוכין.

ולא שמענו זה כמה דורות שחכמי ישראל האמיתיים יתעסקו לעשות כעין ב"ד עולמי, רק הנהגה של מדינות יהדות, כגון ועד ארבע ארצות, ואף ועד ארבע ארצות, לא הייתה דרכו אלא להתחעס בצרבי ציבור, או להכריע שאלות חמורות שחכמים יהדים היו חוותם מלהכריע על דעת עצמן, אבל מעולם לא הטילו מורתם על שאר החכמים אפלו בארצותיהם, לומר שהם כעין ב"ד עליון שהכל כפופים לו.

ורק המתחדשים למשגיחם בקשו לעשות סנהדרין, כגון נאפוליוו, וכגון פישמאן (מיימון), וכוננתם ידועה שלא היה לשם קיום החזה"ק כלל, אלא להטיל אימtan על הציבור, להוציאו לפועל את כוונותיהם ומצוותיהם. [והרי אפלו בסנהדרין גדולה שבשלכת הגוית משכח"ל שטעו כمفוש בתורה. ותלמיד שהגיא להוראה וידע שטעו אין לו לסמוק על

הוראתם כדתנן ריש הוריות. אף ז肯 מمرا משם שלמד בדרך שתיה למד פטור אם לא הורה לעשות, שאיו זו המראה, כדתנן בסנהדרין פ"ו ע"ב. וע' תויו"ט פ"ה דנוייר מה'ה בשם הרמב"ם. וע"ע חכמה שלמה ל Maharsh"ל סנהדרין נ"ב ע"ב. וע"ע ברמבר"ם פ"ג מהל' ממריטים ח"ז ופי"ז מהל' מאכ"א הכה"ב ובכ"מ שם בשם ירושלמי].

וכאשר עשו תחילה מועצת גדה"ת של אגו"י, היה הדבר ברור שלא הייתה הכוונה לעשות כעין סנהדרין שככל החולק עליו יש בו דופי, אלא מפני שבזמן התוארו היו בתוך מועצת גדה"ת ראשי חכמי ישראל של כמה מדינות, ואף אגו"י עצמה כללה בחותכה ראשי הבה"ב החשובים של כמה מדינות, לכן היה כה באוthon חכמים לשמור על אותן בעה"ב שלא יטעו במשיחון. ומ"מ מעולם לא היה כה כפיה מצד הדין בידי מועצת גדה"ת, אלא שככל חבר נכנס מודיעו לאגו"י, וכל חברי אגו"י קבלו עליהם מדעתם את מרות המועצה בענייני הסתדרות, אבל לא בדקו מעולם אחריו חברי המועצה אם מצד הדין הם דיננים כהלה, ולא בדקו ולא עלתה על דעתם כלל לדקדק בפרטיה ההלכה של ב"ד, כי לא היה כוונה כזו כלל.

וכ"ש שחלילהcosa לא נשמע מעולם שאין רשות לחולק על מועצת גדה"ת, וכי החולקים עליה הם דעת יחיד, או ח"ז מינות נורקה בהן, או שאר טענות כאלה.

כל זה הוא מעמד מועצת גדה"ת. ועתה נדבר ממיעמד שאר חכמי ישראל. כל רב שנתקבל בעירו נהוגין בו מדינה כאילו הם תלמידיו [עי' יו"ד סי' רמ"ה סכ"ב בהגה בשם מהרי"ק ומהרד"ך. וע"ע בפירושי חולין ט' ע"א ד"ה כדי ודוק"ק], ואם הוא פקח במילוי דעלמא יש מי ששולא בעצמו אם רצונו לסמוך על פקוחתו של הרוב. אבל מדינה אין חייב לקבל מרות הרוב אלא בדברים שהتلמיד חייב לקבל עליו מרות רבו, או כמו דין ושותפם, גם נלען"ד שהרב בעירו אין דין כמו רב מובהק אלא כמו רב שאין לו מובהק. אלא אם כן הוא גדול מאד; ומ"מ כבר כתבו האחרונים דבזה"ז אין קורעין אפילו על חד בדרא שמת, מפני שאין בידינו להכריע מי הוא חד בדרא.

אמנם יש מעמד אחר לרבי שלחסידים. ויש בזה ג' בחינות. מעicker דרכי החסידות נחשב הרבי כמו רבו בתורה מפני שהוא מלמד דרכי עבודה הש"ת ומנהגי הפרישות והחסידות. ועוד יש שבחינה שנייה, שכיוון שהרבי הוא צדיק יש תועלת רוחנית לכל ההמון הנמשך אחריו מפני שהם מתקרבים לשורשיהם. ובחינה השלישית היא שיש אף תועלת גשמית בהתקרובות אל הצדיק ובפרט בברכתו. — ואם הוא בעל רוח"ק אז יש תועלת לשם בקולו כי הוא יודע מה שאין אחרים יודעים, וגם אם אינו בעל רוח"ק יש לו סייעתא דשמיא,ומי שאין שומע בקולו יש בו פגם שאין בו אמונה צדיקים, ומוקל לעצמו בזה שאיןו מקבל עצה הוגנתה. גם לעיתים ראי אגוי ראו צורך למשוך את ההמון, ולכון הקימו מוסד עליזן והושיבו בו את המנהיגים שהמון רב נמשך אחראיהם, דהיינו דוקא אותם רבנים וראשי ישיבות שיש להם שם מפורסם, ודוקא אותן מאדרמי"ר החסידים שיש מן ראי אחראיהם, ככל מה שרואו תועלת מפלגתית להרבות כח המפלגה; כי כבר שכחו כל מטרת אחרת בעולם חוץ מצאה אחת בלבד, דהיינו לחוק את אגוי, וכל מה שאיןו מביא לידי מטרה זו של חזוק אגוי אינו חשוב בעינייהם, וכל מה שמועל לחזוק אגוי הוא מצאה רבה להם, והכל נדחה מפני מצאה זו.

ולכון עשו העמולה גדולה כאילו באמת יש במצוות זו כח תורני מכרייע עבור כל ישראל מצד הדין, וכי כל בר ישראל שאיןו מקבל על עצמו מרות מועצה זו אינו אדם כשר, ויש בו שמאץ מינות, והרי הוא בחולק על החכמים.

וזכר זה מריעש עולמות. חלילה וחלילה שהיא כח בידי אייה בעה"ב פישוטים להרכיב מוסד תורני עליזן, וחלילה שהיא כח בידי שום מוסד תורני בזה"ז להיות בעל דעה מכרעת מצד הדין עבור כל ישראל. ואין זאת אלא (להבדיל) כעין אמונה קאטולית שיש להם אפיפיור שאין להרהר אחריו. דבר זה הוא עקירת התוה"ק ממש. וכל כוונת ראשי אגוי

אייה אלא לחזק את המפלגה, שהיא פרנסתם וכבודם. ולכן לענ"ד כל מי שיש כח בידו להרים את הרעיון הזה, חייב לעשות כן והרי הוא בכלל שיש בידו למחות וכפי; כי מעמד מועצת גדה"ת בפני התעומלה אינה פגיעה בכבוד שאר החכמים בלבד אלא עקרת התוה"ק רחל ושינוי עיקרי אמונה ישראל רחל. אשרי מי שיזכה לעkor אמונה כובת זו מישראל, להוציאו מלבים של ישראל את האמונה במועצת גדה"ת, מובהני שיש לו חלק לעזה"ב.

(הנה אירע לי שפסקתי בדייני מנוגות, והעוז המתחייב לומר לי מפני מה אינני מקבל מרות הגודלים. הרי רואה מעכ"ת עד היכן הדברים מגיעים, שייעו בעה"ב פשוט להתריס נגדי רבוי מפני שהתעומלה הכנסיה בפיו לומר שיש גודלים הימנו; הא קמן שביטלו כח התורה של כל רבי בעירו.)

אולם לענ"ד שינוי השם לא יעלה במקל בידי מעכ"ת, ואף לא יועיל כל כד. העיקר הוא להפסיק את התעומלה של עתוני אגו"י באילו אין רשות לשום חכם להתריר אחורי מועצת גדה"ת. — יהא תועלת בדבר, להקפיד בנוסח הכרזים וההודעות של מועצת גדה"ת שייהיו מופנים אל חברי אגו"י בלבד, כי באופן עקרוני אין שום חילוק בין מועצת גדה"ת לבין חבר הרבנים של הפועל המורחי; שניהם אלא מוסד מפלגתי פרטני, אלא שהחברי מועצת גדה"ת הם יותר נכבדים ויתר יראי ה' וחכמים מרבני המורה; אבל מצד המבט העקרוני היינו הן.

הריני חזר ומבקש ממשכ"ת להזהר ... ואם יהא איזה צורך בשיחה שיש בה תועלת למשעה, הריני מוכן בלי נדר לנסוע ל... בע"ה. והריני מסיים בברכה שמעכ"ת יצילה בכל עניינו לכבוד הש"ת ותוה"ק בבריות גופא ונהורא מעליਆ.

הדורש שלומו וטובתו כל הימים

*

נ"ב. אמר הכותב: במכותב הנ"ל לא דברנו אלא על עיקר ההלכה מה כה ב"ד כזה יפה (להמשך השיחה הנזכרת), אבל יש להוסיף את הטענות

נגד מועצת גדה"ת בהנאהתה המעשית. — הדבר ידוע שככל רב הנזון הקשר על איזה מאכל (ואפילו אם אין בו אלא חשש אישור דרבנן או מנהג) שהוא חייב להשגיח על כשרותו, כ"ש הנזון הקשר לבית חרושת העשויה כמה מיניהם מאכל וביניהם כמה חששות דאוריתיתא, שצרכי לפתחיפה ע"י עצמו או ע"י שלוחינו. ולא נשמע בזה"ז ששם רב יראה שם יסמן על כדי שהקצוב בעצמו מסתמא יציע שאלותיו בפניו, אלא מעמיד משגיח על גביין, או לכח"פ יוצאה ונכנס. — לא כן מנהג מועצת גדה"ת. הם סומכים על הנהלת אגו"י שתציע את ספיקותיה עצמה בפני המועצה, ואין מפקחים על אגו"י לא ע"י עצמן ולא ע"י משגיחים. — ועוד כי מkeit מחברי מועצת גדה"ת אינם מכיריעים מדעת עצמן כלל, אלא סומכים על חבריהם, והוא"ל בקדירא דבר שותפי שלא חמימה ולא קרירא.

סימן ט

ביה אור ליום ד' ו' אדר תשכ"ח

לכבוד ידידי היקר הרב הגadol והכולל כמוחחד"ר... שליט"א שלו ריב וברכה וחימם טוביים ובריאות עד העולם.

אני מבקש לשאול מכבודו כמה שאלות בקיצור גמץ...

שאלת ב) בעניין ביקור במקומות הקדושים דהינו הכותל המערבי בית לחם חבירון אם מותר לבקר אותם ואם יש מצות עליה לרוגל בגלל שהיית בחוו"מ סוכות אצל רבינו... ובנו בבית המדרש... ושאלתי את בנו... אם הם הולכים לבקר במקומות הקדושים והוא ענה לי ואמר שאסור ללכת לשם כיוון שכבשו אותם הציונים.

שאלת ג) אם באמת במלחמה ששת הימים היו בה איזה נסائم או לא בגלל שהשבוע הזה קראתי בעתו... של... שהם דורשים מהרבנות שיעשו חנינה ותפילת הודיה לה'ität ביום כ"ח אייר יום שחרור ירושלים מיד האויב ואם מותר להשתתף בשמהה ההו או אסור כמו ביום העצמאות.

ונג"כ אני מבקש עוד שישלח לי התשובה ל... בגלל שב... כל מכתב שמניע אליו הם פוחדים אותו ואני אינני מרוצה מזה.

תשובה בעז"ה כ"ז סיון תשכ"ח לפ"ק
למע"כ ידידי הר"ר... שי לא"ט.

...ב) על דבר ההליכה אל הכותל המערבי וקבע רחל אמן ע"ה
ומערת המכפלת וכדומה מן המקומות שנכנשו עכשו על ידי בני
פריצי עמנו ועשו בהם מה שלם חפץ בעזה"ר, חוותים המונע העם שיש
בזה מחלוקת, י"א שמצוות היא וי"א איסור הוא, אבל האמת היא דכו"ע
לא פלייג שאין זה איסור ממש, אלא מי שיש בו דעת שלימה ואין בו
שמצ' קטנות אמנה קשה לו ללקת למקומות ההם שמא תולה בדעתו מחשבה
шибש להחיק טوبة לבני פריצי עמנו שכבשו את המקום, וגם מפני שעושים
שם מעשים אשר לא יעשו, וכל עיקר כוונתם לעקור את האמונה ולקבוע
בלב בני האדם הבאים לשם שהמקומות ההם אינם מקומות של קדושה ח"ג,
אלא זכרו ימי קדם בעולם, כשם שככל אויה מכבדים מקומות כאלה
המוכרים את כבודם בימי קדם.

ואמרתי משל מה הדבר דומה: מי שנעקר מקום מולדתו ואחריו שנים
רבות נודמן לו לחזור ולראותו ונפשו מתישבת קצת בראותו
את הבתים והרחובות והשוקים שהוא נגלי בהם בנעוריו, עד שהגיע למקום
בהכ"ג שהיה מתפלל בו בנעוריו, והנה הוא חרב ונשרף, אע"פ שיש לו
ישוב הדעת והנאה בראיית המקום, מ"מ הרי הוא מצטרע על המראה,
ולא יركד וישורר שם.

או משל אחר, מי שלא ראה את אמו הזקנה כמה שנים מפני שהיאתה
שעת חירות במדינה, ולבסוף חזר לראותה, והרי היא חוליה מוטלת
על ערש דווי ומצטערתabisoriyon morovin, אע"פ שהבן מבקש לראות את
אמו וננהה בראייתה, אבל הרי יצטער על חוליה, ולא תגבר שמחתו
על צערו.

וכן תיקנו רוז"ל שהרואה ערי יהודה בחורבנן וירושלים ובהמ"ק חייב
לקሩע ולומר פסוקי צער, אע"פ שככל ישראל מעולם היו משtopicim
לראות את המקומות ההם. — וכמה נפלאו דברי רבי יהודה הלוי ז"ל
בקינותו ציון הלא תשאלי לשלו' אסירין, וכ כתבו שכאשר הגיע לא"י נשתחה

על עפלה לנשקו וקרא את הקינה ההייא ובא ישמעאל שנקנאו בו על דבוקתו ורמסו בסוסו. — והרמב"ן כתב שכאשר בא לירושלים קרע וקרא קינה שהחברה אחד מתלמידיו. — ומעולם לא עלה על דעתו של שום אדם לשמהו ולרוקוד ולשיר על הנאת ראיית המקומות ההם.

והשמהה הזאת שמראים עכשו במקומות ההם, ובפרט בכוחת המערבי, איננה אלא שמצ' מינות, וועושים שם חתונה וברית מלחה, מלבד התוללות שנוהגין חול וטומאה במקום החוא בעזה"ר. ואין איש שם על לב לקיים דברי חכמים ל夸ר' כהלה. אבל מ"מ מי שאין דעתו שלימה, ואינו מבין את הדברים הללו, אין להטיל עליו עון מינות ח"ו. — ומ"מ מי שראה את הכוחת המערבי לפניו כמה שנים, היאך לא יכאב לבו על השינויים שעשו בה עכשו וחפרו כמה سورות מן האדמה, אשר אילו היו או"ה עושים כן, היינו מרעים את כל העולם כולה על כן.

ג) ומה שאלת אם היו נסים באומה מלחמה שקרה לה מלחמת ששת הימים, ואם מותר להצטרף אל המתאפסים לשם תפילת הודהה שרוצים לקבוע בכ"ח אייר. בדבר זה יש צורך להאריך (והם שתי שאלות נפרדות), ואין כי כח להאריך עטה.

אבל יש לך לדעת שיש שתי הנוגות לבוראנו ית"ש, דהיאנו מנהגו הקבוע של העולם הנקרא טבע, אשר על זה נאמר חוק נתן ולא יעבור, ושינויו מנהגו של עולם דהיאנו שינוי הטבע, הנקרא נס נגלה. ואין הקב"ה משנה הטבע אלא לצורך, ויש מן הראשונים שאמרו שאין הקב"ה משנה הטבע כלל אלא לצורך גדול, כגון להздיק הנביא וכדומה מן הדברים הקובעים את עיקרי האמונה בלב ישראל. אבל פשוט דברי התלמוד איברנו, אלא הקב"ה עושה נסים אפילו ע"י האזדים שאינם נבאים, כמו שכותב רב האי גאון בתשובה שננדפסה בעין יעקב פ"ב דחגיגת. (ומה שתਮצא בדברי קצת מן הראשונים שפירשו כמה דברים במקרא וบทלמוד נגד פשוט מטעותם כדי להסבירם בדרך הטבע, אין זה מפני קטנות אמנה ח"ו, כי המאמין בנס אחד יכול להאמין באלו נסים, אלאADRABA מפני חזק האמונה, מפני שלדעתם שינוי הטבע הוא מילתא דלא שכיחה, ולכן קריית ים סוף וכדומה הם נסים גדולים מאד ועי"ז מתחזקת האמונה, מה

שאיין כן אם הנשים מצוים הם, אין כל כך תמייה בלבד האדם בזה, ואין האמונה נחקרה כל כך בלבו. — והרב"ג פירש צל המועלות שנשתנה בימי חזקיהו בדרך הטבע, וכותב עלייו הראיב"ש בתשובתו סי' מ"ה שהם דברים שאסור לשומען — והתשובה הובאה ג"כ בד"מ יו"ד סי' רמ"ו ס"ק ט' — לא נתכוון הראיב"ש ח"ז להטיל עון מינות על רלב"ג ח"ו, שהרי הוא עצמו כתוב עלייו באותה תשובה שהיה גדול בתלמידו, אלא שאסור להוציא את המקרא ממשמעו כולי האי. וא"א עכשו להאריך בעניינים הללו). (ודבריו רב האי תמצא ג"כ בדרכיו משה בשם הראיב"ש).

ויש לך לדעת דברי הרמב"ן בפירוש התורה סוף פרשת בא, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו ע"ה עד שיאמין שככל עניינו הם נסיט נסתירים אין בהם טبع ומנהגו של עולם אלא אם נזכה יצליחנו שכרו ואם נחטא נקבל פורענות ח"ו, עי"ש בארכיות, וטוב מאד אם תחק לך מועד בש"ק לקרוא הדברים ההם במתינות. כי הם עיקרי אמונה ישראל. — ולכאורה יש להקשوت לדברי משנתנו בפ"ד דע"ז דתנן שאלות הוקנים ברומי אם אין רצונו בע"ז למה אינו מבטלה וכי אלא עולם כמנהגו נהוג ושוטים שקלקלו עתידין ליתן את הדין, עי"ש. הרי מפורש שיש מנהגו של עולם, ועי"ש בגמרה דף נ"ד ע"ב שאמרו כן גם על הבא על העיטה שהיא בדין שלא יליד ומ"מ מולד מפני מנהגו של עולם.

אבל ביאור הדברים הוא דודאי הא קא חזינן שיש בעולם מנהgo קבוע כגון שימוש וזרחת במזורה ושוקעת במערב, אבל טעמא דAMILCHA אינו מפני הכרה הקביעה, כי הקב"ה ברא את הטבע ומחදש בטובו בכל יום מע"ב, כלומר שבכל רגע ורגע רצונו שופע וקיימים את העולם ומלאו, אלא דכתיב حق נתן ולא יעבור, וכתייב במע"ב אשר ברא אלקים לעשות, כלומר שהנבראים יעשו מעצמן מה שהוטבע בהם במע"ב ברצון הבורא ית"ש, ומ"מ אין בהם כח לעשות כלום אלא מפני הרצון העליון המכויים בכל רגע, ואם הקב"ה רואה טעם לשנות המנהgo הקבוע זהה הרי הוא משנה אותו, דהיינו נס נגלה. (זהו נוסח ברכת הלבנה, חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם, פ"י מצותם שנצטו).

אבל אף בשעה שהעולם נהוג כמנהגו. כפי החק שנתן הש"ית ולא יעבור, יש כמה דרכיהם ואפשרויות, כגון שהרוח תנשב מצד מורה או מצד

באיין חזון

מערב, והכופרים אומרים שדבר זה הוא במרקלה, כלומר שכופרים ברצוינו העליון המהיג את דרכי הטבע, אבל באמת איינו כן, אלא הש"ית ברצוינו בלבד מסבב הסיבה מפני מה ההלך הטבע בדרך זו או זו, והם דברי הרמב"ן שככל דבר יש נסתר ולא טבעי ומנגנו של עולם, כאמור המהיג שאנו רואים איינו קבוע בהכרת, וכשם שיכל להשתחנות ולהיות נס נגלה ממש ברצוינו של הקב"ה, אך יכול להשתחנות שיתנהג הטבע בדרך זו או בדרך אחרת ואין מכוון בין דרכיו ומנגנו אלא רצונו של הקב"ה; וזה נקרא נס נסתור מפני שאין בני אדם רואים להדייא שאין זה מקרה, מה שאין כן בנס נגלה שבעל כرحم יצטרכו להודות שהוא פועלות הבורא ית"ש. (ודע שיש רצון וידיעה והשגחה, וא"א להאריך בזות, אבל דעת בתמימות כי כל דבר שבעולם הוא ברצוינו ית"ש. והוא ית"ש ידוע את הכל).

מיهو הא קא חזין שאפ' בדרכי הטבע המתנהגים כפי החוק שננתן להם הקב"ה חוק ולא יעבור, יש מילתא שכחיה ויש מילתא שלא שכחיה, כגון ירידת השלג במקומות החמים הוא מילתא שלא שכחיה; וכן בנסיבות בני האדם יש מילתא שלא שכחיה, כגון ששומר בית האסורים יעלים עינוי או יישן ממש באותה שעה שהחבות מתיר עצמו מבית האסורים הוא מילתא שלא שכחיה; ולפעמים מתחקרים צירופי המאורעות באופן נפלא מאד מאד, עד שכל בר דעת שאינו מתעקש מודה בעל כרחו שיש כאן רצון לעליון נעלם שצירוף את המאורעות הללו ביחד מפני שום טעם שהיה לו, ועל כן בני האדם קורין לדבר זה נס, ומ"מ אין נס נגלה ממש, רק שהוא יותר נגלה מהנסים הנסתרים שכופרים תולמים אותם במקרה, מה שאין כן צירופי מאורעות נפלאים כמעט א"א לכפר ברצוין העליון הנעלם שצירוף אותם, ורק כופר עקשן מאד מקשה את ערפו עדיין. (ודבר זה הוא פלא שננתן הקב"ה כח האדם להתעקש völlig האי, כדי שתשתאיר בידי האדם הבחירה בין טוב לרע, ולא יהיה מוכחה במעשה, ועיין יקבל שכר על מעשי הטובים).

אבל יש חילוק גדול בין הנסים הללו של צירופי מאורעות בדרכי הטבע לבין נסים גלויים ממש. כי נסים גלויים אינם מצויים בזמננו, ואך לדברי רב האי גאון הנ"ל, מ"מ אין הצדיקים מצויים völlig האי בזוה"ז, ואם

לפעמים יארע להם נס שיש בו שינוי הטבע, אין זה מפורסם לשאר בני אדם, מה שאינו כן צירופי מאורעות נפלאים או חלומות אמיתיים וכדומה, שאינו בהם העברת על החוק שנותן במע"ב, דבר זה עדין איירע בזמננו לכמה וכמה בני אדם, ויש קצת דברים שנודעו לדברים, והיינו מה שבני אדם קורין נס.

אמנם אפילו אם איירעו נסים במהלך המלחמה הגיל. ראוי למנוע את הפרסום שלהם אם יש בו התעוררות מחשבה לטובת בני פריצי עמו, כי נסים גלויים ודאי לא איירעו, אלא שהם מגדלים את הנסים הנסתורים בנסיבות ובנסיבות, כדי ליטול עטרה לעצמן לומר כלומר ממשיא הוא דאסכימו עלייו. ותדע כי המיפה כח הצבאי של מלכות אמריקה הבקי בסודות הצבאים הוודיע לנשיא אמריקה מיד עם תחילת המלחמה ההייה, כי כפי הידיעות שבידו תהיה יד העربים על התחרונה, ולא תמשך המלחמה אלא כמה ימים, ונשיא אמריקה לא רצה להאמין. חוזר הממונה ההוא לחזור בדבר, וחזר להודיע שיש בידו ידיעות כאללה. דבר זה נדפס בעיתון „טייס“ מיד עם תחילת המלחמה, לפני הנצחון. והנה אם יתעקש אדם וירצה לומר שאירעו נסים ושההסתברים הטבעיים המציאו אותם אחריו מעשה, אבל איך יתעקש ויאמר שהגוי הלווה מאמריקה ובעל העיתון ידעו מעיקרא על פי אומדנא דמיונית או על פי רוח טומאה ונבואה ע"ז מה שייה לבסוף. אלא ודאי שהציוינים מגזימים את הדברים הרבה. כדי לצדד בחורם את המתאימים בתורה.

אבל מכל מקום אפילו אילו היה איירע נס נגלה ממש — אשר ודאי לא איירע — הרי זה בכלל המקרא שבתורה כי יקום בקרבך נביא או חולם חלם ונתן אליך אותו או מופת ובא האות והמופת וגוי כי מנסה ה' א' אתכם וגוי. ובמסכתת ע"ז דף נ"ה ע"א יש מעשה שע"ז באה בחלום ואמרה שם ישחוו איש פלוני ירדן גשימים ושהחוטהו וירדו גשימים. ואמרו שעל זה נאמר אשר חלק ה' א' לכל העמים, החליקם בדברים כדי לטרודן מן העולם. (והתוספות בע"ז דף כ"ז ע"ב ד"ה שאני כתבו עניין זה הוא ע"י שדים, כלומר החלום הוא ע"י שדים כמו"ש בברכות דף נ"ה ע"ב שיש חלם ע"י שה, אבל ירידת הגשימים ודאי ביד"ש, כמו"ש ריש

תענית שמחטה של גשימים אינו נמסר לשום שליח, אלא שהשדים שומעים מאחרוי הפגוד כמ"ש בחגיגה דף ט"ז ע"א וידעו שהghostים ירדו אחריו כמה ימים, ובאו בחלום לומר שחתטו גברא, ובאמת אלמלא שחטתו ג"כ היו הגשימים יורדים, אלא שפלא גדול הוא שהשיות נתן לבני אדם מקום לטעות ומוטב היה למנוע את הגשימים אע"פ שכבר נגורו. ולכן אמרו החקיקון בדברים).

ויש מדרש הנקרא מעשה אליהו ופרק משית, (CMDOMNI שלראשונה נדפס בספר שתי ידות למחרם די לנונאננו, ואח"כ נדפס בספר ילקוט הרועים), וכותוב שם שלעתיד לבוא יאמרו או"ה לישראל שיקריבו בבחמ"ק וגם או"ה יקריבו, וקרבנן של ישראל לא יתקבל וקרבן או"ה יתקבל, ויאמרו או"ה לישראל בוואו ותאמינו באמונותנו, ויאמרו להם ישראל אם אנו נהרגין אין לנו כופרים, ויהרגו או"ה רבים מישראל וביניהם משיח בן אפרים.

ובדבר חפילת הודהה שרצו לקובע בכ"ח אייר, יש לכל מאמין בהשיות ובחותה"ק ובכיבאת המשיח באמת, להשתמט מזה, כי אפילו אם יתכוון לשם שמים להודות על הצלת נפשו, מ"מ אסיפה זו שמתאספים יחד מגדייה את כבוד בני פריצי עמנו, ויום זה שקבעו מזיכר להם להתחלל בעוצם ידם ובגבורתם שמך בא"ה נגד רצון ה.

ועל כן זה כבר המליצו: כי הלל רשע על תאות נפשו ובעוצ ברך נאץ ה, כלומר הרשע אומר הלל, אבל לא לכבוד שמיים אלא מפני שהשיג תאות נפשו,ומי שمبرך על הלל כזה הרי זה מנאץ.

ועתה הארכתי לך יותר מכפי כח, וудין לא כתבתי כל מה שיש בזה, ועוד כפלים לחשיה, אבל גם המיעט יספיק לך ולכל מבקש אמת; אך מי שרוצה להתקUSH דזוקא לא יספיק לו כל הדברים שבולם, ועל כן זה אמר השיטות למשה רבינו על הפסוק העשה אדם וגוי כל הרוצה לטעות יבוא ויטעה, כלומר אינו מוכרת לטעות אבל מי שרצונו לבוא לידי טעות הבחירה בידו.

ואתה שלו וביתך שלו וכל אשר לך שלו הדורש שלומך וטובתך כל הימים

מְכַתְּבִים קֶצֶרִים

פִּימֵן י'

בָּעַדְה ד' אִיר תְּשִׁכְחָה לְפָק

לְמַעַ"ב הַרְהָג ר' שִׁי לְאַיִ"ט.
אֲתַמּוֹל קְבָלָתִי סְפָר

ועתה כיוון שמעכ"ת עשה עמדיה חסד לשלווה לי את הספר, אף אני
עשה עמו חסד ואערתו בבי מכתוליט שארידעו לו בהקדמתו.
ראשון תחיללה נאמר ... והמכשול השני שכבר ראיינו ח"ז נחמות
ירושלים, וקרא לד"ז אתחלתא דגאולה. והנה זה פשוט לכל בר ישראל
שמפני חטאינו גלינו מארצנו, וגאולתנו אינה אלא ע"י תשובה, אלא
שנחלקו ר"א ורבי יהושע (בسنחדרין דף צ"ז ע"ב) אם הקב"ה יריכחנו
לשוב ע"י מלך קשה או ימתין עד שנשוב מעצמנו; וכיוון שבדורנו משלו
עלינו רשיינו עולם א"כ אדרבה הרי זה ריחוק התשובה, ואם הש"ת יرحم
עלינו במהרה בימינו, מ"מ לא מחמת שלטון הרשעים יرحم עלינו ח"ז,
אלא שברוב חסדו אפשר שריחם עליינו ויקבל תשובה צדיקי הדור, וכ"ש
לדעת בעל חפצ חיים במאמרו ציפית לישועה דס"ל שהתרחק מן הרשעים
בזמן קשה זה חשוב כמו בעל תשובה א"כ הכהרים שבישראל הם בעלי
תשובה בזזה". אבל שלטון הרשעים אינו אתחלתא דגאולה כלל, וכ"ש
שלא זאת היא נחמת ירושלים, כי חיללה אין ירושלים מתנתחת בעובי
עבירה.

ומפני שמע"כ בקי בתורה, הריני כותב עוד גרגיר אחד אשר ההמון אינו
מבין זאת כ"כ; כי ידוע לקוב"ה ואורייתא וישראל מתקשرون דא
בדא [כמו"ש בזה"ק פ' אח"מ דף ע"ג ע"א], והפריד ביןיהם מkeitן
בנטיעות, וכיון שרשעים הללו קוראים לעצמן ישראל, וכל שורש טעותם
הוא שיש ח"ז מציאות לישראל בלבד אורייתא וקוב"ה, הרי בזה מkeitן
בנטיעות ממש; ואף אילו היו שומרים כל התורה כולה, ואפילו אילו היו
כוופין את כל ישראל לשומר את כל התורה כולה, מ"מ הרי מחייבה זו
היא מיגנות גמורה, והמדינה שיסדו בנזיה על שורש מחשבת מינות.

וחמורה ע"ז זו מחתא העgel בעזה", כי עובדי העgel עבדו למדת' ז' כמ"ש הרמב"ן בפרשת כי תשא, וקצצו במדותיו ית"ש בעזה", אבל הרשעים הללו קצצו והפרידו בין קוב"ה ואורייתא לישראל; ואין לך חילול השם גדול מזה לומר בפני כל ישראל ובפני כל אומות העולם שישראל הם גוי מכל הגויים.

ואף האומר שיש לישראל שני יסודות, דהינו הדת והלאומיות, הרי זה מין, וזה היא ע"ז בשיטתך, וכמ"ש הגאון ר' אלחנן ואסערמאן ז"ל, הי"ד במאמריך עיקבתא דמשיחא, שהרי אין אומנתנו אומה אלא בתורתה, וכמ"ש רב סעדיה גאון ז"ל בספר האמנות והדעות מאמר ג' פ"ג.

ומפני שמע"כ הוא ז��ן שקנה חכמה, אצתה שיתבונן בדברים הללו, ויתקנו המכשול שיוצא מתחת ידו, ולא יקפיד על מה שהוכחתו, כדי מה החכמים כמ"ש שלמה המלך הוכת לחכם ויאהבר. הדורש שלו ותותו כל הימים

סימן יא

ב"ה כ"ז סיון תשכ"ח

לכבוד הרב הגאון ... כאן.

אני מתייחס לשיחה שהתנהלה בינו לבין לפני כמה ימים על המצב הנוכחי במדינתה ומתחוכה שמעתי מפי כת"ה דברים שאני מוצא לנכון להגביל עליהם. אגב ברצוני לציין שכמו בשיחה שהתנהלה בזמןנו בניו יורק בין האדמו"ר מסטמר שליט"א לבין השר שאפירה ז"ה אמר לו זה האחרון "מיוכחה זה לא יצא שום דבר כי אני לא אהיה לעילם חסיד סטמר וכו' לא עשה לציוני" — גם אני יודע שאין בכוחי למשוך כת"ה לצוינותו. אבל גם אני אין בכוחו של כת"ה להפוך אותי לאנטי ציוני. ברצוני רק להעיר כי כת"ה טועה בהחלה כי תקופת היטלר י"ש הייתה רק אפיוזדה היינו תקופת מעבר חד פעמית — היהודים נרדפים ונרצחים כל ימי היוותם בגלות באין מפריע ובלי הפסקה. פעם בגרמניה ופעם בפולין או ברוסיה ופעם בכל הארץות בהם ביחיד. זדקה עשה הקב"ה לישראל שפוזן בין האומות רק בזמן שלא היה להם נשק אבל בנשך ביד

יכולים להתחדד בארץ אחת ולהתגונן בבחינת "הבא להורגך וכו'" וארזה ארץ ראויה יותר להתיישבות יהודית בארץ ישראל המובטחת לאבותינו ומקום מקדשנו.ומי פועל יותר לקבוע גליות מלאה הנשלפים בעיני רבים וצינוקים שם? טחו עיניהם של אלה מראות הכהנים בעובדא זו. אני יודע כל הטענות שיש לנו החרדים כלפי מנהלי ענייני המדינה, אבל עברה לא מכבה מצויה. מצות ישוב א"י שהחפשים נחרגים עלייה כל ים אין לוול בה. הרמב"ם פוסק שאין להפריע בער כהן לעלות לדוכן מפני שהוא מחל שבת. מי שעושה מצוה לא יכול להפריע בעוד משום שעשה עברה. ברחוב אחד בא"י יש יותר יהדות מובל הארץות בהם בקר כת"ה ואין יותר קל לקיים את התורה מבארצנו. והחרדים היושבים בחוץ לארץ על סיר הבשר הם הם היו יכולים לו היו עולי, לשפר בהרבה את המצב. הם בעוכרינו שرك מוציאים דבר על ארץ קדשינו ומונעים עליה נרחבת שכל כך נחוצה לנו בתקופה זו. הם מושאים בארץ תמדת. ואלה שנופלים על קדוש השם בחוזית מوطטה להם עזה"ב ובמעלות קדושים וטהורות מקומות בנין עדן. בזכותם אנו קיימים כאן.

בайн לי הזרמנות להפגש עם כת"ה בחרתי בדרך זו כתגובה על מה ששמעתי. בכבוד רב

תשובה בע"ה עש"ק פ' תצוה תשכ"ח לפ"ק

למע"כ הר"ר ... שייחי לא"י^a.
אחדשה"ט.

לא געלמה ממיAMIות דברי מע"כ שאין תועלת בויכוח, ומכל מקום יש תועלת שכל אחד ידע היטב דעת שכגנדו, ולא יהיה סבור שיש בדעת מתנגדו דברים שאיןם בדעתו.

אי אפשר לעמוד על כל דברי מע"כ. כי יש צורך להאריך ללא תועלת, אך רצוני לעמוד על עיקרי הדברים. וגם על קצת פרטים.

א) אינני חסיד סאטמאר (ואינני חסיד כלל), אלא יהודי המאמין באמונה שלימה בתורה מן השמים ובנצחיות התורה, בין תורה שבכתב בין תורה שבعل פה. ומפני שבזמננו בעזה"ר נתמעטו מאד האנשים שיש אומץ לבבם לומר את האמת בגלו, והרב מסאטמאר נ"י הוא מן היהודים

שנשארו לפוליטה, והוא היחיד מן המפורטים שאינם גורעים לאחריותם. לכן הוא יקר ונכבד וחשוב מאר בעניין כל המאמינים, אפילו מתנגדיו דרך החסידות שבזמננו. (מלבד שהוא ת"ח גדול ואיש קדוש).

(ב) כפי מה שהריני זכר היה מדובר בינוי על שפיכות הדמים שאינה פוסקת בעזה"ר במדינה זו. ואמרתי שהציונים נחלו תעלולה ממשך שנים רבות שהיהודים סובלים מפני שהם גולים בין האומות וכאשר תהא להם מדינה לא יסבלו, ועכשו נוכבו דבריהם. וכך נחרגו על ידי גורמא של המדינה יותר יהודים משנהרגו בלעדיה. ועל זה שאלני מע"כ והוא היטלר? ועניתי שזו הייתה תקופה בודדת. ולזה עונה מע"כ במכחבי, שהיהודים סובלים בלי הפסק כל ימי הגלות, ויש טובה לישראל שנחפצו בין האומות. אבל יותר טובה להם כאשר הם יושבים ביחד ויש להם כח ועוצם עד להלחם בנשק. — אלה הם חורף דברי מע"כ.

הנה אין תועלת לחזור על אותן הטענות ב' פעמים. הרי אמרתי שהמציאות הכויה את הטענה שיש תועלת במדינה עצמאית. אך אוסיף שאינני יודע אם מע"כ חושב באמצעות שאלתו היה לציונים מדינה בימי היטלר ימ"ש, שהיו עוזרים כח לנצח.

מלבד זאת לא התבונן מע"כ בדבריו הללו כי עיקר הגלות הוא גיריה אלוקית, כמפורט בתורה כמה פעמים, ואתכם אורה בגוים והריקותי אחריםם חרב וגוי. והנשאים בכך ימקו בעונם וגוי ורדפה אותם קול עלה נדה. ועוד כמה וכמה פסוקים.

והגאולה מפורשת בתורה כמ"ש או אז יכנע לבבם העREL ואז ירצו את עונם, וכמ"ש בצד לך וגוי והשבות אל לבך וגוי ושב ה' אי אתה שבוטך ורחמן ושב וקבץ וגוי אתה תשוב ושםעת בקהל ה' אתה ובניך וגוי.

מלבד דברי הנביאים המלאים על כל גdotיהם בסוד זה, שהגלות והגאולה הם מן השמים.

וכי לא די לנו במכשולים שכבר נכשלנו בעזה"ר בימי בן כו niba, ובימי שבתאי צבי ימ"ש?

ג) מע"כ מלמד זכות על הנהגת המדינה, שאע"פ שהם עבריינים מ"מ יש להם זכות ומותב שומריו התורה יבואו לכאנן ויקחו את הנהגה לידיהם. — ההצעה המعيشית זאת אין תועלת להתוכה עליה. שהרי בעזה"ר הובאו לכאנן כבר ריבות שומריו תורה מארצות המזרח ועל ידי אונס ופיתוי הסיתו והדרתו אותו ואת בניםם. והדבר ידוע למשיכך יפה, ומעלים עין.

אבל מה שיש צורך גדול לעמוד על דברי מע"כ, (ואקווה שהיא תועלת בדברים), הוא לברר את הטענה העיקרית נגד הציונות. כפי הנראה סבור מע"כ שאלמוני היו ראשי המדינה שומריו תורה לא היוו מתנגדים למדינה. זו היא טעות.

עצמם הרעיון של המדינה נולד מתוך סברת הכהופרים כי ככל הגוים בית יהודת, וכשם שככל האומות מתקיימות על ידי ארץ ולשון עצמאיות, כך כנסת ישראל. אבל ח"ז איננו כן. אנחנו סגולת מכל העמים, והتورה אינה קולטור踽 בעלה, אלא היא האיות של כנסת ישראל, שהיא בחינת מלכוותו של הקב"ה.

הרעיון הציוני הוא כפירה בתורה. — הגשר הגנרא דתי-לאומי אין לו רעיון כלל, כי הוא סתירה מיניה ובה, כאילו אומרים כפירה על פי התורה, אלא שמחמת סיבות הייצוגיות שונות נולדה דרך מעשית פשרנית. ומפני הצורך הלבישו את הדרך הזאת באיזה לבוש רעיוני, וקרוואו לה דתי-לאומי. המונע העם שאינו מתבונן לא הרגיש בסתירה הרעיונית הפנימית, גם מקצת לומדי תורה לא ירדו לסוף הדברים וכיסורים שהציונים פסולים רק מפני מעשיהם, אבל באמתם הם פסולים מפני הרעיון היסודי.

קצתתי מאי בדברים כי אין תועלת בארכיות, רק שרצוני הוא שמע"כ יכיר את דעת מתנגדיו.
הדורש שלומו וטובתו כל הימים

סימן יב

בעיה עש"ק פ' ויק"פ תשכ"ח לפ"ק

למע"כ הרה"ג ר'..... שי לא"ט.

estruction" כמשפט וכראוי.

היום בא לידי ספרו דמע"כ נ"י, ויישר כהו... לא הספקתי אלא להסתכל בראייה בעלמא, ועדיין אין בידי לכתוב הערתה, רק מה שראיתי במקום אחד שroxatz להגיה בשיר היחוד שלא יאמרו ואנחנו על אדמה טמאה (אלא טהורת), אינו מובן שהרי המשורר מתחאונן שאין בידיינו לעמוד להשיית כראוי, והיא אפשר להגיה ולומר ואנחנו על אדמה טהורה. רק הדבר מוסב על הכנסת ישראל בכללה. וכמו בנותה התהינה שאנו אומרים בב' וזה חוסה ה' עליינו הארץ שבינו, וביותר בכמה מקומות בקינות של ט"ב, ומעולם לא עלתה על הדעת של שום אחד מגודלי וחסידי עולם שהוא מושבי אי' להגיה, וכ"ש בזה"ז שאין לנו לעשות חידשות כי היכי דלא ניגרו כו"ע אברתיריהו לבני פריצי עמנו שנישאו להעמיד חזון.

ועד"ז רأיתי בסוף ספרו דס"ל שהוא נסים בזה"ז, וא"א לי להאריך בזאת, מיהו אפילו את"ל דמה دائיע נקרא נס, מ"מ אסור לפרשם הדבר. כ"ש מה היא דשלחי ברכות דף נת ע"א שהכחיש אובא טמיא, וכן שם ס"ג ע"ב היו מטהרין מה שטימאו הם, עי"ש. דברמת היה הדין עם אובא טמיא, וכן לעניין מה שטיהרו באמת מדינא אסור לטהר, אלא כי היכי דלא ניגרו אברתיריהו.

וכן מ"ש מע"כ בזמורות של שבת שלא לומר והוא ידרوش לציון עיר הנדחת בזה"ז, תימה וכי בזה"ז ירושלים שלנו היא, והרי בני פריצי עמנו מושלים עליה בחזקה היד ועוושים בה כלל העולה על רוחם. ומה שהוקשה לו לשון הנדחת הוא לשון המקרא בירמיהו ל' י"ז כי נדחה קראו לך ציון היא דורש אין לה, (וע"ד דרוש י"ל משום דאין ירושלים נעשית עיר הנדחת, שלא נמחלקה לשבטים. וכאשר קראו לה נדחתה היו סבורים שנטהלה לשבטים, ולע"ל הקב"ה ידרוש המקרא באחד שערין

פרט לירושלים שאינה נעשית עיר הנדחת) [ושמא לפני דרכו יצטרכו לשנות נוסח הברכה על כסאו לא ישב זר, ח"ו].
ואתה שלי ובייחך שלי וכל אשר לך שלו
הדורש שלומו וטובתו כה"י

סימן יג

בע"ה כת שבט תשכ"ט לפ"ק

יהא שלמא רבה מן שמייא וחיים למע"כ קדדי הרה"צ המזוכה את הרבים כמהר"ר..... שיחי לא"ט.
אחדשה"ט במשפט ראוי למכח"ת.

אמש הגעה לידי המחברת.... אלא שאינני רואה כלל במאמריהם שום השקפה תורנית מיוחדת, וכל דבריהם היו יכולם להיות נדפסים באיזה עתון邸. עד אשר התבוננתי במאמריו של מעכ"ת. ואורו עני, שמה לבו ויגל כבודי, כי מעכ"ת גולל מעלינו את החרפה הזאת. שבני תורה כותבים וմדברים כמו בעלי בתים.... אני יעשה מצוה וזה, ושומר את שאירית פליטת בני התורה מלכה, ויתבע נא מע"כ....
ויסיפו דברים של טעם לרום דעתיהם של בני תורה למעלה מדעתיהם של בעלי בתים.

אבל לא אמנע עצמי מתוכחת מגולה מהאהבה מסותרת. כי גם למע"כ אריש קצת מכשול. כי מצד אחד כתוב דברים של טעם בנגד הצעינות. כי המציאות הוכיחה את חסרונו טעמה, אבל אחרי כן הוסיפה ראייה שנייה לעורר את הלבבות להתבונן בזה שאחננו עם סגולת מכל העמים, כי נסים מרובים אירעו ומהם יש ללמידה.

והנה אפלו אילו היה כאן גס בדרך שינוי מנהגו של עולם ממש. כיוון קריעת ים סוף, הרי אסור לפרסם הדבר, ובמ"ש להדייא בברכות דף נ"ט ע"א. והאי דלא אודיליה כי היכי דלא ליטעו כלוי עלמא אבחירהה. עיי"ש. ואם חששו שהוא כו"ע אחרי אובא טמייא, שאינו אלא מסית יחידי, ולא אמר אלא דבר חכמה אפס, ק"ו בן בנו של ק"ו, שיש לנו לחוש

دلא ליגררו כי"ע אbatchriyahu דהנהנו מיטים ומדיחים שבזמן הזה. ואע"פ שמע"כ נזהר מזה, וממקום שהם מביאים ראייה לשטותם הביא מע"כ ראייה לאידך גיסא, מ"מ איכא דשמע בהא ולא שמע בהא. כלומר איכא דשמע שאיש יד"ש כמו מע"כ מפליג את' הנסים שליהם, והדברים ננסים ללבו, אבל לא שמע בהא, כלומר לא יקבל דברי מע"כ למדוד מכאן אמונה תורה.

(וכען זה בשלהי ברכות דף ס"ג ע"ב, שעברו על ההלכה שחכם שטימא אין חבورو רשאי לטהר, כי היכי שלא ניגררו אbatchria).

ועוד נלען"ד שהאמת הוא שניטטמו הלביבות, עד שאין רואים כל הנסים שאירעו לנו במשך כל ימי גלותנו, ודבר ידוע הוא כי בימי גירות היטלר ימ"ש אירעו נסים מרובים מאד לכמה וכמה אנשים, וניצלו מן המיתה באופן נפלא מאד, והמאמיין ידוע שהוא דבר רגיל ותדרי, כמו"ש בתפילהינו ועל נסיך שככל يوم עמנו, (אלא שאמרו"ל אין בעל הנס מכיר בנסו), והרב יעב"ץ כתוב דמהאי טעםם קבועו לומר מזמור לתחודה בכל יום, וכל המתבונן המאמין כבר ראה במשך ימי חייו כמה פעמים עניינים נפלאים, וכל זה בכלל בדברי הרמב"ן המפורטים בפירוש התורה בס"פ בא.

אבל מה שפרשנו את המקרים הנפלאים שאירעו בזמן האחרון יותר מן הדברים הנפלאים שאירעו בימי היטלר ובשר זמנים, זהו מעשה שטן, ואילו ידע השטן שמספרות הנסים תחתוק האמונה, היה עשה כל הצדקי להסביר את הכל בדרך הטבע, כמו שהוא עושה תמיד בכל העניינים הנפלאים המתורחשים בכל זמן. אלא ודאי אסור לפרסם את הנסים הללו, כי בזה מחזק את כוונת השטן לדיגררו כי"ע אbatchriyahu דהנהנו ציונים. והכל אומרים הנה עשו מדינה שלא ברצון חכמים, ועשו מלכמת נגד השבעות שהשבינו הקב"ה שלא למזרד באו"ה כמו"ש שלחי כתובות, ומ"מ הצליחו.

זה הוא עיקר מכתבי, אבל מתוך שכבר כתבתי הריני מוסף כי מילא יתרור כי מה שכתב מע"כ, "אילו ידעה מדינת יש' כמה היישבות שומרות על קיומה — חיללים הייתה מעמידה סביב להם לשמור וכו' שלא יבטלו אף רגע מלימודט".

דברים הללו מוסכנים מדוע לכתוב אותם, דמשמע כמובן עזם קיום המדינה ניהא להו לרבען. ואם אולי יש למע"כ לפעמים צורך שעה לומר דברים כאלה בפני בני אדם שאין בהם דעת מושבת, אבל חילתה להדפס הדברים כאלה במחברת ש策ריה לרווח את מחשבת בני היישבות למעלה ממחשבת אנשי הרחוב.

ובודאי לא יקפיד מע"כ עלי על מה שכותבי כי כוונתי לטובה.
אתה שלו וביתך שלו וכל אשר לך שלו
הדורש שלו וטובתו כל הימים

סימן יד

בע"ה כ"ט שבט תשכ"ט לפ"ק

יהא שלמא רבה מן שמייא למע"כ יידי הרה"ג ר'..... שליט"א.
אחדשה"ט

... אולם עיקר כוונת מכתביו זה הוא ע"ד מאמרו של מעכ"ת אשר הרבה תמהתי הימנו, אשר מעכ"ת היה מוחזק לת"ח ויר"ש שאנו ממשך אחרי דעתו בעה"ב, ומ"מ כתוב בארכיות דברים, אשר תורף הדברים בקוצר הוא שההצלחה הגשמית של הציונות יש בהז איזה אתחלה של פקידה לטובה, אלא שעדיין חסר לנו „אור חדש על ציון תאיר“.

ומאיד מאיד תמה על מע"כ, והרי איןנו דומה כלל, כי המדינה העברית על הדת אלפיים ורבבות (מלבד הסכנה הגשמית), ואם הצלחה גשמית נחשבת הצלחה בעיני מע"כ, אבל ודאי מה"ג א"א לחושבה הצלחה כיון שהיא היא עצמה הרס ווזני שלא היה לנו כמותו משעתה מעשה העגל. וכי רק „אור חדש“ חסר לנו? אין זאת אלא כמו שלפענים נסעו לאריקה כדי לעשות שם מה שלבם חפץ — וכי כדאי לשבח אדם כוה על הצלחתו הגשמית?

ועוד כדי כך הפליג מעכ"ת בדבריו עד שכותב שיוしかし א"י „בונים ונבננים“, דבר שאמרו הנביא על הגאות העתidea בב"א. כמ"ש עוד אמר נבנית וגרא.

ואפשר שמעכ"ת צריך לומר לפעמים דברים כאלה בפני בני אדם שאין
בهم דעה מושבת, אבל היאך ידפיס עבור בני תורה, שעיקר
תכליתם אינו אלא שלא להמשך אחריו דעות בעלי בתים.
אנא יתבונן מעכ"ת בדברי بلا אהבת הנצחון, ויראה שהדין עמי, ולא
יקפיד על שכחתי דברים הללו, כי כוונתי לטובה.
הדורש שלומו וטובתו כל הימים

סימן טו

בע"ה כ"ב כסלו תשכ"ט לפ"ק

למע"כ יידי הרה"ג ר' שייחי לא"ט
ACHINE,

אין תועלת בוכיה עד עיקרי האמונה, וחבל על מע"כ שנמשך אחריו
מסיתים ומדיחים. קוב"ה ואורייתא וישראל מתקשرون דא בדא, הללו
המפרידין ישראל מקוב"ה ואורייתא הם מעצין בנטיעות, ומלכות שליהם
היא מבח" ס"א, ואם אפילו באמת איירע להם איזה מאורע נפלא הנראת
כעין נס, מ"מ אסור לפרש זאת כי היכי דלא נמשכו כו"ע אבותריהו
כדמותה בפ' הרואה בב' מקומות (דף נ"ט ע"א ודף ס"ג ע"ב) כ"ש
בג"ד שהרי א"יא לידע באמת אם איירע נס אם לא, כי הם מוחזקים לשקר;
ואיך שזאת, הרי כבר הוזהרנו בתורה לא תשמע אל דברי הנביא ההוא,
ובביאור הגרא"א עה"פ באין חזון יפרע עט ושומר תורה אשרהו, כתוב
שהשומר תורה א"צ נביא להדריכו כי מסתכל בתורה, עי"ש, ולא נפקא
מין מה טעם עשה הקב"ה כו, ואמונה זו היא חמימות בדרכי ה'
ולא גילוי נסתרות, ותמהני על מע"כ שהפוך הדברים.....

סימן טז

בע"ה אור לט"ז בטבת תשכ"ט לפ"ק

יהא שלמא רבה מן שמייא וחיים למע"כ הרה"ג המפורסם מהר"ר
שליט"א.

אחדשה"ט כמשפט,

.... הריני מבקש עוד ממעכ"ת מאד מאד להזהיר בכל فهو שלא תצא
תקלה ח"ז.... כי בעוה"ר נעשה הדבר כשוחק לרבים
להתווכח על דברים אלה כמו קרבן פסח בזוז"ז, וכל מי שיודע לתפос עט
בידו כותב כרצונו, ואינם מרגשים שהדבר חמור יותר מאשר עגנות,
ונעשה להם הדבר כפלול בעלמא.

והרי בעוה"ר כבר גדל ממש דור של בני תורה שנולד תחת
ממשלת הרשעים, וכל המדינה נועשתה להם כמו דבר המובן
מאליו, ואין אדם יודע כמה זמן השיתות שעוד יאריך את אפו לבני פריצי
עמנו, וראיתי כי כל מהלך המחשבה אף אצל בני היישבות הוא מיסוד
על מהלך המחשבה של או"ה, (ועיקריו ד"מ נשתחוו לגמרא, ונדמה להם
בדעתם כאילו יש הלכות פיזיות וחופש ושביטה בתורה, וערכאותיהם
נחשבים בעיניהם כבתי דין), עד שבעה"ר נקלשה מאד האמונה בביאת
המשיח בב"א, כי חוסבים מלכות בני פריצי עמנו כאילו הוא מלכות
ישראל, ואינם מרגשים חסרון בתמ"ק וסילוק שכינה, ואינם מתאבלים על
ירושלים, ויצר מחשבות לבם רק רע — ויחד עם זאת מדקדקים במצבות
יותר מון הדור שלפנינו והם תמיימי דרך בתורה, אבל עיקר חסר מון הספר,
דהיינו האמונה הטהורה.....

קונטראס אחרון

סימן יז

ב"ה אור ליום ד' שלח תרצ"ד.
 שלום וברכה לכבוד הרב הגאון המפורסם כ"ת מה"ו יוסף צבי
 שליט"א דושינסקי.

אחד"ש בהדרת הכבוד בלי מכירנו. הנה יודע אני ומכיר את דלות
 ערכיו כי איןני כדי להתייצב לפני מלכים מן מלכי רבני,
 אבל כבר אמר החכם ההכרת לא יגונה, והנני מוצא את עצמי מהוויב
 להצעיך דברי לפניו כי הדבר נוגע לחילול שם שמים באופן נורא,
 אשר בוה גם החלש יאמיר גבור אני.

כפי הנשמע עלתה הצעה לחבר בי"ד של החידושים אל הרבנות הראשית.
 והנה הידוע כי העומד בראש הג"ל כותב וחותם קול קורא לעורר
 יהודים تحت כסף לקרכן היסוד, וידעו גם כן כי כספי קרכן היסוד הולכים
 לגדל קופרים להכעיס ווא"כ המעוור לתמוד בקרון זה הוא מהתיא את
 הרבנים במדרגה היוטר נוראה. וכבר פירש רבינו יונה בשעריו תשובה
 הכתוב כור לוחב ומ猝ף לכסף ואיש לפי מהללו, היינו כי הבחינה על איש
 היא להסתכל את מי יהלל, ואם רואים אנו שהוא מהלך רשעים יודעים
 אנו שזו רשות גמור באופן שהדבר ברור אסור להתחבר לאיש כזה.
 וללא שאיני כדי התייחס אומר כי המחוקק בהצעה זאת ראוי לנדוותנו.
 והנה לבד גופ האיסור של התהברות לרשות עוד יהא מזה חילול השם
 בכל העולם באופן מבהיל ח"ז ואני נושא את כ"ג כי ישכים
 לעצה נבערה זאת. אבל כפי הנראה נמצאו אנשים עניים בדעת תורה
 המסכנים לזה, והחויבה על כל יראי ה' למחות נגדם בכל תוקף ועוז.

המוקירו ומכבדו כערכו הנשגב בלי מכירנו, מברכו ואת כל הנלוים
 אליו בחים ושלום וכל ט"ס.

אלחנן בונם ווסרמן

סימן ייח

ב"ה עש"ק קדושים ברנוויטש

שלום וברכה לירדי היקר ומאד געה חובב תורה ומקירה גודע
לשם כ"ת מה' דוד נ"י פטש

אחד"ש באהבה נאמנה. מכתבו הגעני וע"ז הצעה להתחבר עם הוועד
לאומי, הנה אחרי שהדין ידוע לכל כי אסור להתחבר עם
כמוהם אפילו לדבר מצות, לא אדע מה יש להוסיף בזה. אבל צריך להודיע
לאלו אשר מסכימים זה כי הם מחתאים את הרבים ומחללים ש"ט,
כי מעתה אין ביניהם ובין המזרחי ולא כלום, וזאת ולמד מוספו של המזרחי,
אשר עבדתו היתה תמיד להתגרות ביראי ה' כדי להחניף לרושעים, ומה
עלתה לו „סחדי שקרי אוגרייהו זיליאי“, כי גמאס ונובה גם בענייני הרשעים
אשר השתחווה להם, ואשר ידמו כי דעתינו תהיינה שקולות היא הטעתה
היצר, כי יש לזכור ההבדל הגדול בין היראים להחפשים, שהחפשים מה מה
חפשים גמורים, אבל היראים אינם גמורים, כי בכל אחד מאתנו
יש חלק ידוע חפשיות (שמעתי מהקדוש בעל ח"ח ז"ל), ואם כן אם
מספר האנשים שcool, תמיד תהא קהכרעה על צד החפשיות.

ובתגידי „הישא איש בשער קדש וגוי היקדש ויענו הכהנים לא יקדש ואם
וגוי עי"ש בן העם הזה וכן הגוי הזה“, ובגמ' למדו ממקראות
אלו הלכות מרוכבות, אבל אין מקרה יוצא מידי פשוטו, כי הנוגע בקדש
לא נעשה קדוש בנגיגתו והנוגע בטומאה גטמא ע"י הנגיעה, בן העם הזה
וגוי (שמעתי).

ואם החפשים מסכימים להתחברות צריך לידע ולהבין כי רשותם פורשים
לצדדים נפשות, וכי פתי יסור הנה. ובודאי אילו היה חי בעת הצדק
ר"ח זוננפלד לא היו מרים ראש הרוצים להתחבר, אבל כאשר יתומים
נותרנו, כל אחד מתנשא לומר אני אמליך. ועובדא ידענא לפני חמיש
שנתיים ע"ז הצעה שתחבר האגודה לאגנץ [פיי הסוכנות], אחריו אשר
נכנסו בה ראשי הדזינט אשר היו תומכים אותו כל היישבות, והיה קשה
להסביר פניהם ריקם, ושמעתי אז מהקדוש ז"ל „דראף ווערטען רעכט עס

וזל זיך אפשר עלען אדריטל תורה און מיט זיין ניט מתחבר זיין" [פי' י策רך להיות נכון בעינינו שתתבטל שליש התורה ולא להתחבר עמהם] הינו שאפלו אם יתבטלו עי"ז רוב הישיבות ח"ז אין זה מカリע להתחבר עמהם.

ידידו המוקירו כערכו הנשגב מברכו בחיים ארוכים חיים של אווש וברכה וכל ט"ס.

אלחנן בונם ווסרמן

סימן יט

חדשה"ט באה"ר,

המשא ומtan שהיה לי, תוצאותיו, שאין מקום רצוי לעשות השתדרות ליתן להויצאים זכיות נוספות כמו שחזור ממ עיר"י וכיו"ב, אך יש מקום להסביר להמשלה [המעוניינת בשעה זו ליזור אויר של שמירת הדת בארצנו הק'] כי אי אפשר להשליט סמכות התורה הק' בין שדרות העם, כי אם בקיום יהודים מבין העם, המורמים מדעת העם אשר יתdom במדה בינונית למצות אנשים מלומדה, ואשר היהודים אלה אשר התורה והמצוה הם חיים ורוח נשמתם, בכם משפיעים שפע על כל העם, ובבעלדי היהודים האלו אין אפשרות להשלטת התורה אף במידה בינונית, ולזאת יקבעו אגודה בשם פרושים — או שם אחר — ולאשר האגודה הזאת, ולסנהה לאיזה חוק הנצרך לשימוש של אלה מעגלי הסמכות בדת ולהכיר את התקנות של האגודה הזאת אשר יטודן קיום הדת, לכך, אשר אין חוק הממשל רשות לעקוף עליהם נגד התקנות האלו, מציאות אגודה זאת מתן מקום להשתדרות מיוחדת בכל ההזדמנויות.

ואחתום ברכה הדוש"ת באה"ר אי"ש

ישר כחן לאורייתא

**של השרידים אשר ד' קורא לומדי תורה מתוך הדחק
אהובי ד' השונאים רע**

**שצמצמו מפרוטותיהם כדי לזכות את הרבים
בהתפשטות הקונטראס הווה לכבוד השיע"ח ותוה"ק**

*

**כולם יעמודו על הברכה ויזכו לראותה במהרה בימינו בקיים הבטחת
בוראנו ית"ש כמו שאמרו רבותינו ז"ל וכיון שכלו המינים מתרוממת
קרן הצדיקים דכתיב וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק
(מגילה י"ז ע"ב)**